

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

**AİLE İÇİ İLETİŞİM VE UYUM SORUNLARI: YÜKSEK LİSANS VE
DOKTORA TEZLERİ ÜZERİNDEN SOSYOLOJİK BİR DEĞERLENDİRME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Seyit Ahmet ABAY

Danışman

Dr. Abdülkadir ZORLU

Temmuz - 2019
KIRIKKALE

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

**AİLE İÇİ İLETİŞİM VE UYUM SORUNLARI: YÜKSEK LİSANS VE
DOKTORA TEZLERİ ÜZERİNDEN SOSYOLOJİK BİR DEĞERLENDİRME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Seyit Ahmet ABAY

Danışman

Dr. Abdülkadir ZORLU

Temmuz - 2019
KIRIKKALE

TEŐEKKÖR

Başta çalıőmamın tÖm aőamalarında bana yardımcı olan, tecrÖbelerinden ve fikirlerinden faydalandığım danıőanım Sayın Dr. AbdÖlkadir ZORLU'ya teőekkÖrlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Gerek tez çalıőmamda gerekse hayatın birçok alanında bana desteklerini esirgemeyen anne ve babama; bu çalışma içerisinde bana destek olan kardeőim Serkan ABAY'a, benimle her anımı paylaşan, hayatımın her alanında bana destek olan, yÖksek lisansım boyunca bana destek veren, benim fikirlerimi Önemseyen ve anlayış gÖsteren eőim Sultan PENEZ ABAY'a minnettarım.



KABUL-ONAY

Dr. Öğr. Üyesi Abdülkadir ZORLU danışmanlığında Seyit Ahmet ABAY tarafından hazırlanan "Aile İçi İletişim ve Uyum Sorunları: Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri Üzerinden Sosyolojik Bir Değerlendirme" adlı bu çalışma jürimiz tarafından Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim dalında Yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

25/07/2019

[İmza]

Dr. Öğr. Üyesi Abdülkadir ZORLU

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../20..

Prof. Dr. İsmail AYDOĞAN

Enstitü Müdürü

Kişisel Kabul Sayfası

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Aile İçi İletişim ve Uyum Sorunları: Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri Üzerinden Sosyolojik Bir Değerlendirme” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve faydalandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak faydalanmış olduğunu belirtir ve bunu şeref ve haysiyetimle doğrularım.

Tarih:

Adı Soyadı: Seyit Ahmet ABAY

İmza:

ÖNSÖZ

Aile içi iletişim ve uyum konusu toplumsal yapının devamlılığı için temel unsurlar arasında yer alır. Ailelerin parçalanmaya yüz tutması uyum sorunlarının olduğunun göstergesidir. Uyum sorunlarını öncesinde tespit etmek ve müdahale etmek ilişkinin devamlılığını sağladığı gibi kalitesini de artırmaktadır. Toplumun en küçük yapı taşı olan aile içerisinde; bir takım kültürel, ekonomik, psikolojik ve sosyolojik problemler baş göstermektedir. Bu ailenin doğasında olan bir süreçtir. Bugün de böyledir yarın da böyle olacaktır. Bu doğal süreç karşısında yapılan çalışmalarla aile içi evlilik birlikteliği uyumunu arttırmak, sağlıklı birliktelikler ve sağlıklı toplumlar yetiştirmek için aile içi iletişim ve uyum konusu tespiti iyi yapılmalıdır.

ÖZET

Abay, Seyit Ahmet, “Aile İçi İletişim ve Uyum Sorunları: Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri Üzerinden Sosyolojik Bir Değerlendirme”, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2019

Bu araştırma, aile içi iletişim ve uyum sorunlarını tespit etmek ve uyum sorunlarına uygulanabilir çözümler sunmak amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda Türkiye’nin farklı coğrafik bölgelerinde yapılan, aile içi iletişim ve uyum konulu doktora ve yüksek lisans saha araştırmaları tek bir kaynaktan toplanıp incelenmiştir. Gerek duyulan kısımlarda konu ile ilgili makale çalışmalarından faydalanılarak, aile içi iletişim ve uyum sorunları birçok farklı saha çalışmasından faydalanarak tek bir başlık altında değerlendirilmiştir. Çalışma içerisinde 11 doktora tezi ve 10 yüksek lisans tezine yer verilmiştir.

Araştırma bulguları değerlendirmesinde; Türkiye’nin birçok ilinde aile içi iletişim ve uyum sorunları ile şiddet ve boşanma kavramları arasında anlamlı bir bağ olduğu araştırma verileri ile ortaya koyulmuştur. Ailede yaşanan sözlü veya fiziksel şiddet, fikir uyuşmazlığı, kötü alışkanlıklar, evi terk etme, sorumsuzluk, cinsel sorunlar ve zina gibi olguların uyum ile anlamlı bir ilişkisinin olduğu gözlenmiştir.

Araştırmada diğer elde edilen önemli bir sonuçta, uyum sorunlarının, evlenme şekli, evlenme yaşı, maddi durumu, meslek, eğitim düzeyi, çalışma süresi, aile yapısı, çocuk sayısı, evlilik süresi ve cinsel doyum ile anlamlı bir ilişkisinin olduğu gözlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Aile İçi İletişim, Evlilik, Uyum, Uyum Sorunları, Aile İçi Şiddet, Boşanma, Aile Sosyolojisi

ABSTRACT

Abay, Seyit Ahmet, “Problems in Family Communication and Adaptation: A Sociological Evaluation on Master’s and Doctoral Theses”, Master Thesis, Kırıkkale, 2019

This research was carried out in order to identify family communication and adaptation problems and to offer viable solutions to adaptation problems. For this purpose in different geographic regions in line with Turkey's, doctoral and master's intra-family communication and integration on a single source collected in field surveys examined. In the relevant sections, by making use of article studies on the subject, communication and adaptation problems within the family were evaluated under a single title by making use of many different field studies. 11 doctoral theses and 10 master's theses were included in the study.

In the evaluation of the research findings; Turkey's many provinces in family communication and integration problems with violence and divorce concept has been revealed that a significant ties between research data. It was observed that there was a significant relationship between verbal or physical violence in the family, mismatch, bad habits, leaving home, irresponsibility, sexual problems and adultery.

Another important result of the study was that the adjustment problems had a significant relationship with the type of marriage, age of marriage, financial status, occupation, education level, working time, family structure, number of children, duration of marriage and sexual satisfaction.

Keywords: Family Communication, Marriage, Adaptation, Adaptation Problems, Domestic Violence, Divorce, Family Sociology

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Evlilik Uyum Modeli.....	66
Tablo 2. Aile İçi İletişim ve Uyum Konulu Literatür Taraması.....	73
Tablo 3. Boşanma Nedenleri-Yaş.....	99
Tablo 4. Boşanma Nedenleri-Evlilik Şekli.....	100



İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	IV
TÜRKÇE ÖZET SAYFASI.....	V
İNGİLİZCE ÖZET (ABSTRACT) SAYFASI.....	VI
TABLolar LİSTESİ.....	VII
İÇİNDEKİLER.....	VIII

GİRİŞ	1
-------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL OLARAK AİLE

1.1.Kavramsal Olarak Aile	4
1.2.Aile İle İlgili Kuramsal Yaklaşımlar	6
1.2.1.Yapısal İşlevselci Yaklaşım Açısından Aile.....	6
1.2.2. Sembolik Etkileşim Açısından Aile.....	9
1.2.3.Çatışmacı Yaklaşım Açısından Aile	11
1.2.4.Ekolojik Yaklaşım Açısından Aile	11
1.2.5.Aile Sistemleri Açısından Aile	12
1.3.Aile Türleri	13
1.3.1.Geleneksel Aile.....	13
1.3.2.Çekirdek Aile.....	15
1.4.Ailenin Toplum İçindeki Yeri: Roller ve İşlevleri	16
1.4.1.Toplumsal Roller Edinilmesi	16
1.4.2.Ailenin İşlevleri	18
1.4.2.1.Biyolojik İşlev	19
1.4.2.2.Psikolojik Doyum Sağlama İşlevi.....	20
1.4.2.3.Ekonomik İşlev	20
1.4.2.4.Toplumsal İşlev	21
1.4.2.5.Kültürel İşlev.....	22
1.4.2.6.Eğitim İşlevi.....	23
1.5.Ailede Parçalanma ve Dağılma	23

1.5.1.Ölüm	24
1.5.2.Terketme	24
1.5.3.Boşanma.....	25
1.6.Aileye Alternatif Yaşam Biçimleri.....	26
1.6.1. Tek Ebeveynli Aile	27
1.6.2.Üvey Aile.....	28
1.6.3.Birlikte Yaşama	28
1.6.4.Bekar Kalma	29
1.6.5. Eşcinsel Birliktelikler	30

İKİNCİ BÖLÜM

AİLE İÇİ İLETİŞİM ve UYUM

2.1.İletişim Nedir?	32
2.1.1.İletişim Öğeleri	33
2.1.1.1.Kaynak	33
2.1.1.2.Mesaj.....	33
2.1.1.3.Kodlama ve Kod Açma.....	34
2.1.1.4.Kanal	34
2.1.1.5.Hedef Kitle	35
2.1.1.6.Geri bildirim.....	35
2.1.2.İletişimin Boyutları	36
2.1.2.1.Bireysel İletişim	36
2.1.2.2.Kişilerarası İletişim	37
2.1.2.3.Grup İletişimi	38
2.1.2.4.Kitle İletişimi	39
2.1.3.Etkili İletişim Becerileri.....	39
2.1.4.İletişimi Engelleyen Faktörler	40
2.1.4.1.Psikolojik ve Sosyal Engeller	41
2.1.4.2.Fiziksel ve Teknik Engeller	41
2.1.5.İletişim ve Çatışma	41
2.1.5.1.Aktif Çatışma	41
2.1.5.2.Pasif Çatışma.....	42
2.1.5.3.Varoluş Çatışması	42

2.1.5.4.Tümden Reddetme	42
2.1.5.5.Önyargılı Çatışma	42
2.1.5.6.Yoğunluk Çatışması	43
2.1.5.7.Kısmi Algılama Çatışması	43
2.1.5.8.Alıkoyma Çatışması	43
2.2.Aile İçi İletişim.....	43
2.2.1.Aile İçi İletişim	43
2.2.1.1.Karı Koca İlişkileri.....	45
2.2.1.2.Anne-Baba Çocuk İlişkileri	45
2.2.1.3.Ailede Sorumluluk Paylaşımı	46
2.2.1.4.Aile İçi Şiddet	47
2.2.2.Aile İçi İletişim Unsurları	47
2.2.2.1.Kendini Tanıma.....	47
2.2.2.2.Empati	48
2.2.2.3.Saygı.....	49
2.2.2.4.Etkili Dinleme	49
2.2.2.5.Biz Bilinci Oluşturma	50
2.2.2.6.Ben Dili Kullanma	50
2.2.2.7.Aile Bireyini Tanıma.....	51
2.2.3.Aile İçi İletişim Engelleri	51
2.2.3.1.Ön Yargı.....	51
2.2.3.2.Zihin Okuma	52
2.2.3.3.Savunucu İletişim.....	52
2.2.3.4.Tek Yönlü-Çift Yönlü İletişim.....	53
2.2.3.5.Denetleme	53
2.2.3.6.Tehdit Etme.....	53
2.2.3.7.Suçlama	54
2.2.3.8.Özsaygı ve Özsaygı Eksikliği	55
2.2.3.9.Algıda Seçicilik.....	55
2.2.3.10.Kişileştirme	56
2.2.3.11.Mantığa Bürünme.....	56
2.2.4. Sosyoloji, insan ve toplum.....	57
2.3.Evlilik ve Evlilik Uyumu	59

2.3.1.Evlilik ve Evlilik Çeşitleri	60
2.3.1.1. Görücü Usulü İle Evlilik	61
2.3.1.2. Kız Kaçırma	61
2.3.1.3. Başlık Parası Karşılığında Evlilik	62
2.3.1.4. Oturak Alma Evlilik.....	62
2.3.1.5. Beşik Kertme Evliliği.....	62
2.3.1.6. Tay Geldi Evlilik.....	63
2.3.1.7. Berder (Berdel) Evliliği.....	63
2.3.1.8. Çok Eşli Evlilik.....	63
2.3.2.Evlilikte Çatışma.....	64
2.3.3.Evlilik Uyumu.....	64
2.3.4.Evlilikte Uyumu Etkileyen Faktörler.....	65
2.3.4.1.Sosyal ve Ekonomik Faktörler	67
2.3.4.2.Kültür Faktörü.....	68
2.3.4.3.Eğitim Faktörü	69
2.3.4.4.Yaş Faktörü	70
2.3.4.5.Aile İçi İletişim Faktörü.....	70

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA METADOLOJİSİ VE ARAŞTIRMANIN BULGULARI

3.1.Araştırmanın Yöntemi ve Amacı	72
3.1.1.Araştırmanın Amacı.....	72
3.1.2.Araştırmanın Yöntemi	72
3.1.2.1.Varsayımlar.....	73
3.1.2.2.Evren ve Örneklem	73
3.1.2.3.Bulguları Değerlendirmeye Alınan Araştırmaların Kısa Künyeleri ...	74
3.1.2.4.Araştırmanın Sınırlılıkları	85
3.2. Aile İçi İletişim ve Uyum Açısından Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi	85
3.2.1. Aile İçi İletişim ve Uyum Sorunları	85
3.2.1.1. Aile İçi Uyum Sorunları.....	87
3.2.1.2.Çocuklara İlişkin Aile İçi İletişim Çalışmaları	89
3.2.1.3. Eşlere İlişkin Aile İçi İletişim Çalışmaları.....	90

3.2.2.Evlilikte Uyum.....	91
3.2.2.1.Evlilikte Uyumsuzluğun Göstergesi Olarak Şiddet	92
3.2.2.2.Evlilikte Uyumsuzluğun Göstergesi Olarak Boşanma.....	97
3.2.3.Evlilik Uyumu İle İlgili Ülkemizde Yapılan Çalışmalar	100
3.2.3.1. Evlenme Biçimine Göre Uyum.....	103
3.2.3.2. Cinsiyete Göre Uyum.....	104
3.2.3.3.Yaşa Göre Uyum.....	105
3.2.3.4. Maddi Duruma Göre Uyum	105
3.2.3.5. Mesleğe Göre Uyum	106
3.2.3.6. Eğitim Düzeyine Göre Uyum.....	107
3.2.3.7. Çalışma Süresine Göre Uyum.....	108
3.2.3.8. Aile Tipine Göre Uyum	109
3.2.3.9. Çocuk Sayısına Göre Uyum.....	109
3.2.3.10. Evlilik Süresine Göre Uyum	110
3.2.3.11. Cinsel Doyuma Göre Uyum.....	110
SONUÇ.....	112
ÖNERİLER	128
KAYNAKÇA	129

GİRİŞ

Aile içi iletişim ve uyum konularında ülkemizde yapılan alan araştırmaları incelenmiştir. Birinci ve ikinci bölüm teorik kısımdan oluşurken, üçüncü bölüm araştırmaların bulgularından oluşmaktadır.

Tezin birinci bölümde aile kurumu kuramsal çerçeveler boyutunda incelenmiş olup, ailenin fonksiyonları bu bölüm içinde ele alınmıştır. Geçmişten günümüzü aile tanımlamaları yapılmış ve günümüzde görülen aileye ilişkin alternatif yaşam biçimleri konusu hakkında bilgi verilmiştir. Ailenin toplum içerisindeki rolleri ve işlevleri hakkında bilgi verilmiş, ailede parçalanma ve dağılma başlıkları incelenmiştir. Aile kavramı sosyolojik yaklaşımlar açısından tanımlanmış, bir ailede olması gereken özellikler ve işlevler ifade edilmiştir. Ailenin görevleri olduğu, Türk toplumunda ailenin değişimi ve aile türleri konusu ele alınmıştır. Aile içi iletişim ve uyum bağlamında, ailenin nasıl oluştuğu ve hangi durumlarda dağılma ve parçalanmaya gittiği konusu önemli bir yer kaplamıştır.

İkinci bölümde ise iletişim kavramı tanımlanmış ve iletişim öğeleri değerlendirilmiştir. İletişimin boyutları; kişisel, grupsal ve toplumsal açı bağlamında ele alınmıştır. Bu olguların beraberinde etkili iletişim becerileri konusu üzerinde durulmuş, iletişimi engelleyen faktörler tek tek tanımlanmıştır. İletişimi çatışmaya götüren unsurlar tezin ikinci bölümünde önemli bir alanı kapsamaktadır. İletişim kavramına aile boyutunda bakılmış ve aile içi ilişkilerde iletişim kavramı alt bileşenleriyle birlikte tanımlanmıştır. Aile içi iletişimde önemli olan unsurlar maddelenmiş, aile içinde iletişimi engelleyen faktörler anlamaya çalışılmıştır. İletişim konusuna evlilik ve evlilik uyumu çerçevesinde bakılmış, evlilik ve evlilik çeşitleri alt bileşen olarak çözümlenmiştir. Evlilik içinde iletişimin önemi ve evlilik çatışması kavramları uyum bazlı ifade edilmiş ve son olarak evlilikte uyumu etkileyen faktörler tanımlanmıştır.

Tezin üçüncü bölümünde araştırmaların bulguları ele alınmıştır. Araştırmada aile içi iletişim problemleri ve evlilik uyumu sorunlarının nelerden kaynaklandığı ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bu sonuçlar neticesinde ailede uyum problemleri giderilmesi için önemli bir adım atılmıştır. Araştırmalardan elde edilen bilgiler analiz

edilmiş ve bulgular bu bölümde değerlendirilmiştir. Bulgular araştırmaların içeriğine göre tasniflenmiş, bu bağlamda alt bölümlerde konular değerlendirilmiştir. Türkiye’de aile içi iletişim ve uyum konulu doktora ve yüksek lisans tez araştırmalarına üçüncü bölümde yer verilmiştir. Farklı şehirlerde yapılan saha araştırmaları tek bir başlık altına toplanmıştır. Bu araştırmalar tek bir çalışma ile değerlendirilmiş ve öneriler tanımlanmıştır. Evlilikte uyumsuzluğun göstergeleri çalışma verilerinden aktarılan bilgiler arasında yer almaktadır. Üçüncü bölüm içerisinde yine ülkemizde yapılan aile içi iletişim ve uyum konulu makaleler incelenmiş ve üçüncü bölüm içerisinde değerlendirilmeye çalışılmıştır. Şiddetin bir uyumsuzluk göstergesi olduğu ve beraberinde boşanmayı getirdiği çalışmanın en önemli temel yapı taşları arasında yer alır.

Araştırma bulguları neticesinde şiddet uyumsuzluk göstergesi olarak ortaya çıkmıştır. Ülkemizin farklı bölgelerinde yapılan saha araştırmalarında da benzer sonuçlar olduğu ortaya çıkmıştır. Değerlendirmeye alınan birçok araştırmada eşinden şiddet görmeyenlerin oranı yok denecek kadar azdır. Bu durum çok üzücü değiştirilmesi gereken bir durumdur. Şiddeti tetikleyen nedenler ise; eşe saygısızlık, onu yok sayma, fikirlerini önemsememe, kızma, küfretme ve aşağılama gibi nedenlerdir. Aile içindeki uyumsuzluğun göstergesi olan şiddet, beraberinde yine bir uyumsuzluğu, boşanmayı getirmektedir.

Uyum başlığı altında evlenme biçimi incelendiğinde, ister flört ederek evlenmek, isterse görücü usulü ile evlenmek uyumsuzluk olmayacağı anlamına gelmiyor. Her iki evlilik şeklinde de uyumsuzlukların olduğu görülmüştür. Her iki evlenme şeklinde de uyumsuzluklar görülebilir ve her iki evlenme şeklinde de boşanmalar gerçekleşebilir. Araştırma bulgularına göre evli çiftler arasındaki cinsel uyumsuzluk yarı yarıya olarak tespit edilmiştir. Yani eşi ile cinsel uyumu iyi olanlar yarıyı kaplarken diğer yarıda cinsel uyumu iyi olmayanlar, uyumsuz olanlar yer almaktadır. Bu durumda gösteriyor ki eşi ile cinsel uyumu yakalayamayanların evlilik uyum düzeyleri de azalıyor. Araştırma bulgularına göre yaş kriteri ve uyum arasındaki denge farklılık göstermektedir. Bazı araştırmalara göre evliliğin ilk yılları uyumun en iyi olduğu yıllar iken bazı araştırmalara göre de evlilik süresi uzadıkça uyum oranı da artmaktadır. Bu durum da bize gösteriyor ki, evliliğin ilk yılında olmak ya da üç, beş, on yılında olmak uyumu sabit olarak etkilemiyor.

Araştırmalara göre uyum konu maddi boyutta değerlendirildiğinde, ev içine giren para ne kadar artarsa uyumsuzluk oranı o denli azalır şeklindedir. Fakat çok para kazanan kişilerin evliliği de kusursuzdur denilemez. Her durumda her evlilik şeklinde uyumsuzluk görülebilmektedir. Eşler arasındaki meslek seçimi ve çalışma süreleri değerlendirmeye alındığında, az çalışma saatinin uyum oranını arttırdığı gözlenmiştir. Meslek seçiminde ise ağır güç gerektiren işlerde çalışmakla normal düzeyde işlerde çalışmak arasında da farklılık gözlenmiştir. Ağır şartlar altında çalışanların uyumsuzluk yaşama ihtimalleri de artmaktadır. Kişilerin eğitim düzeyinin artması aile içinde yaşanan problemleri çözmede olumlu yönde ilerleme olduğu saptanmıştır. Uyum konusu içerisinde evliliklerde aile tiplerinin aynı olması uyumsuzluk olmayacağı anlamına gelmiyor. Benzeşik aile yapılarında da uyumsuzluk görülmektedir. Araştırma bulguları çocuk sayısı açısından değerlendirildiğinde, çocuk sayısındaki artış daha fazla sorumluluğu da beraberinde getireceği için uyumsuzluğu da tetiklemektedir. Tabi ki bu durum çok çocuk sahibi olanların daha fazla uyumsuz olduğu anlamına da gelemez.

Bu çalışma içerisinde araştırma bulguları iki alt başlık altında toplanmaktadır. Araştırma içerisinde yer alan uyum ve uyumsuzluk başlığı altındaki; şiddet, boşanma, cinsellik, çocuk sayısı, eğitim düzeyi, maddi durum, aile tipleri bize farklı evlilik modelleri olduğunu göstermiştir. Evli çiftler arasındaki empati temelli iletişim bu araştırmayı tek başlık altında toplayan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Empati temelli iletişim uyum düzeyini artırmaktadır. Araştırma bulguları empati temelli iletişim ve evlilik uyum modeli başlığı altında değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL OLARAK AİLE

1.1.Kavramsal Olarak Aile

Kavramsal olarak aile, geniş bir yelpaze içerisinde bulunmaktadır. Böylelikle aile kavramı farklı kavramlarla tanımlanmaktadır. Aileye, içinde bulundurduğu bireyler arasındaki ilişkiler ve etkileşim bağlamında bakıldığında sosyal olan grup, ekonomik ve sosyal ilişkiler bağlamda bakıldığında bütünlük; aynı zamanda sosyal hayatın içinde olan bir topluluk; aile içindeki bireylerin temel ihtiyaçlarının karşılanması ve devam ettirilmesi için düzenli kuralları olan sosyal bir kurum olarak ifade edilebilir. (Nirun, 1994:17).

Aile toplumun en küçük ve en temel yapı taşıdır. Evlilik içerisinde çiftlerden, ilk olarak çocuklar, kardeşler olmak üzere, aralarında akrabalık ilişkisi olan, aynı kökenden gelen insanların bir arada olduğu toplumun en küçük taşıdır. Aile kavramına daha ayrıntılı bakıldığında, benzer amaç güden, ortak beklenti içinde olan, değer, duygu, düşünce, ilke ve kuralları paylaşan bireyler için de kullanılmaktadır. Toplumun yapı taşı aile aynı zamanda içinde bulundurduğu bireyleri ile bir iletişim ağı oluşturmaktadır (Köknel, 2001:138).

Aile tüm dünya ülkelerindeki toplumlarda görülen sosyal bir sistem biçimidir. Bu sosyal sistemin içinde olan toplum yapısının temellerinin burada oluştuğu bilinmektedir. Aile insan yaşamında her sahada etkisini gösteren sosyal bir grup ve kurum olmakla beraber varlığını her daim sürdürmektedir (Özkan, 2004:23).

Aile'nin bir diğer görevi de nesiller arası aktarım sürecidir. Geçmişten gelen tecrübelerin aile içerisindeki fertlere aktarılması ve fertler aracılığı ile diğer yeni nesle aktarılan bir döngü içerisinde olduğunu görüyoruz. Bu öğretiler sayesinde toplum içerisinde sosyal düzen sağlanmakla beraber kültürel aktarımda sağlanmaktadır (Doğan, 2013:277).

İnsan hayatta olduğu sürece aile de varlığını sürdürecektir. Ailenin en temel işlevlerinden birisi de insan türünün devamlılığını sağlamaktır. Bu devamlılığı ise; ekonomi, din, eğitim gibi kurumlar aracılığıyla sağlamaktadır. Her birey içine doğduğu ailenin kültürünü öğrenir ve beraberinde sonraki nesle aktarım süreci sağlanır (Özkan, 2004:31).

İnsanlar kendilerine kültürel, dini, ekonomik anlamda yakın hissettikleri insanlarla bir araya gelerek aile kurumunu oluştururlar. Bu aile içerisinde insanın en temel ihtiyacı olan barınma ihtiyacı giderilir. Bununla beraber aile içerisinde beslenme, fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçlar da giderilmektedir. Böylelikle her aile yapısı kendi resmini çizer (Doğan, 2013:283).

İnsanlar evlilikle beraber toplum içinde kabul görmeyen davranışlarına yasal bir boyut getirebilmek ve toplum tarafından onaylanmak için aile kurumu adında bir sistem oluşturmuşlardır. Bu sistem aynı zamanda her insanın temel ihtiyacı olan; beslenme, barınma, korunma gibi ihtiyaçların karşılandığı bir kurumdur. Aile içerisindeki bireylerin bu gibi ihtiyaçları karşılandığı için psikolojik anlamda doyuma ulaşırlar. Çocuklar ve anne-baba arasında bu doyum kendini göstermektedir. Böylelikle aile kendi varlığını devam ettirmekte ve çocukları aracılığıyla aile yapılarını nesillere aktarmaktadır. Aile içerisinde bireyler toplumun sınırlarını da öğrenerek buna göre hareket ederler. Nerede, nasıl davranmaları gerektiği nerede, nasıl söylemler içerişe gireceğini çok iyi bir şekilde aile sistemi içerisinde öğrenirler. Aynı zamanda cinsel kimlik oluşumu ilk olarak aile içerisinde başlar ve devamında bu kontrol toplum içerisinde devam eder (Hökelekli, 2009:175),.

İnsanlar aile kurmakla beraber aynı zamanda sosyal davranışlarında kontrol altına almaktadırlar. Her birey aile içerisinde sevgiyi, saygıyı, cinselliği, güveni öğrenir. Sağlıklı aileler bu fonksiyonlarını çok iyi bir şekilde yerine getirir. Bu fonksiyonlar sayesinde aile dinamik yapısını korumakta ve zaman içerisinde varlığını sürdürmektedir. Aileyi dengede tutan bu fonksiyonlar sarsıntıya uğradığında aile parçalanmaya yüz tutar (Doğan, 2016:992).

1.2.Aile İle İlgili Kuramsal Yaklaşımlar

1.2.1.Yapısal İşlevselci Yaklaşım Açısından Aile

Aile kavramına işlevselci kuram bakış açısıyla bakıldığında; toplumdaki süregelen dayanışmayı ve sürekliliği kontrol içerisinde sağlayan, işlevleriyle bunu yapan toplumsal bir yapıdır. Aile üzerine düşen işlevleri yerine getirerek geçmişten günümüze gelen yapısını devam ettirmektedir. Aynı zamanda aile bu işlevleriyle toplumsal düzeni sağlamakta ve sosyal kontrolü elinde tutmaktadır. Çağdaş toplumlarda standartlaşmış rolleri yerine getiren bir yapıdır. Sanayinin gelişmesiyle birlikte aile kurumu sadece ekonomik üretim fonksiyonu olmaktan çıkmış yerine, neslin devamlılığı, çocuk yetiştirme ve toplumsallaşma fonksiyonları üzerinde durulmuştur (Giddens, 2000:593-596).

Aile kurumunu tek bir başlık altında değerlendirmek çok doğru olmaz işlevselciler aileyi incelerken aynı zamanda aile ile bağlantısı olan, iletişim halinde olan alt bileşenleri de göz önünde bulundurmaktadır. İşte aileyi geniş bağlantıları ile açıklamaya çalışırlar. İşlevselciler aileyi iki temel başlık altında ele alırlar. Makro boyutta aile toplumun belirli işlevlerini yerine getirerek devamlılığı bir denge içerisinde sağlamaktadır. Bir aile varlığını devam ettirmek için oluşturduğu yapıyı çok net bir şekilde belirlemektedir ve belirlemiş olduğu bu yapıyı nesiller aracılığı ile değişime ve dönüşüme ayak uydurarak korumak için önlemler almaktadır (Koşar, 1989:171).

Yapısal işlevselcilere göre aile, toplumdaki temel düzeni sağlamaktadır. Aile yerine getirdiği işlevleri ile toplumsal dengeyi sağlayarak kendi varlığını devam ettirmektedir. Sanayinin gelişmesiyle birlikte aile içerisinde roller farklılık gösterebilmektedir yapısal işlevselciler aile içerisindeki bu cinsiyet rollerinin farklılık göstermesi gerektiğini savunmaktadırlar. Parsons, aile içindeki düzenin devamlılığı için çiftlerin birbiriyle uyum halinde olması ve bireyler arasındaki uzmanlaşmış rolleri hatırlatarak kadının dışavurumsal rol üstlenmesi gerektiğini ifade ederken erkeğin ise araçsal rolünü ve Aile içerisindeki rolleri cinsiyet işlevleri açısından gündeme getirmiştir (Günay ve Bener, 2011:160).

Toplumun içerisinde var olan aile içinde bulundurduğu bireyler arasında belirli statü ve rolleri olan bir yapıdır (Sayın, 1994:28). Bu yaklaşımlar, “aileyi, sosyal alt sistemlerden biri, sosyal bütünü oluşturan unsurlardan biri, toplum için belli görevleri yerine getiren bir parça olarak kabul eder” (Yazan, 1989:147-174).

İşlevselcilere göre bir kurum devamlılığını sağlayabilmesi için o kurumun işlevlerini incelemek ve çözümlemek gerekmektedir. Bu konu başlığı altında örnek olarak insan bedenini verebiliriz. Birçok işlevselci yazarın, başta Comte ve Durkheim olmak üzere ele aldığı bir benzetmedir. Eğer beyin çalışacaksa öncelikle beynin diğer organlarla ilişkisini açıklamamız gerekir. Beyin insanların sağlıklı yaşamaları sağlayan, sağlıklı kararlar vermesini sağlayan bir sistemdir. Aynı şekilde işlevselcilere göre bir toplumun işlevlerini çözümlemek, öncelikle o toplumu tanımak, varlığının devamını sağlamak için önemli olan mekanizmayı gözler önüne sermektedir. Durkheim din tanımında; dinin toplumsal bütünlüğü savunduğu görüşünde olduğu gibi toplumu dengede tutan mekanizmaların işlevlerini ortaya koymaktadır (Giddens, 2000:593).

Merton toplumun işlevlerini açıklarken, açık ve örtük işlev kavramlarından bahseder. Onun açık işlev dediği kavram içerisinde, toplum tarafından bilinen ve açık olan işlevler yer almaktadır. Örtük işlev ise toplum içinde var olan fakat toplum bireylerinin farkında olmadığı durumdur. Her iki işlev de toplum içerisinde varlığını sürdürmektedir (Giddens, 2000:594).

Merton’un işlevselci analizi üç temel özelliği şu şekildedir;

1-) Merton’a göre, toplumun işlevsel bir bütünlüğü yoktur. Sosyal yapıdaki parçalar işlevlerini her daim ihtiyaç düzeyinde dengeli bir şekilde yerine getirmemektedir. Sosyal sistem içerisinde işlevlerin varlık ya da yokluğu değişkenlik gösterebilmektedir. Katolik-Protestan, Alevi-Sünni, Ehli Sünnet-Şii çatışmaları bun konu başlığı altında örnek olarak incelenebilir.

2-) Merton, bütün sabitleşmiş sosyal ve kültürel değerlerin pozitif işleve sahip olduğu düşüncesini kabul etmemektedir.

3-) Merton “işlevsel zorunluluk” anlayışını eleştirmektedir. Toplumsal hayatın varlığını devam ettirebilmek için işlevselciler nüfusun artması gerektiğini ve bunun aile sayesinde olabileceğini düşünmüşler. Merton ise bu görüşe karşı gelerek ailenin böyle bir işlevsel yükümlülüğünün olmadığını söylemiştir. Bu görüşler beraberinde şu tartışmaları gündeme getirmiştir; nüfusun artmasını sadece aile değil, ailesizde bunun yapılabileceği de düşünülmektedir. (Bahar, 2009:14).

Merton’un görüşleri yapıyı açıklamakla sınırlı olmayıp toplum içerisinde ortaya çıkan bireysel tartışmalar üzerinde de çalışmalar yapmıştır. Bu sistem içinde bürokratik yapının bireyler üzerinde “sistemli, ihtiyatlı ve disiplinli” baskınlığının var olduğudur. Toplum içindeki bu baskı toplumsal işlevin önüne geçerek, var olan düzene sorgusuz sualsiz bağlanmaya sebep olur (Paloma, 1993:55).

Yapısalcılara göre aile kurumu toplumsal yapı içinde var olan alt bileşenler içerisinde kabul edilmektedir. Toplumsal yapıyı oluşturan birçok sistem vardır ve bu sistemler içerisinde aile bir tanesidir. Bu sistem içerisinde aile içindeki bireyler varlığını arka planda sürdürmektedirler. Toplumsal yapı içerisindeki sistemler birbiriyle ilişki içerisinde. Herhangi bir sistem de değişim ya da farklılaşma olursa aile kurumu bu değişim ve farklılaşmayı hisseder (Günay ve Bener, 2011:160-170).

Toplum içerisindeki rollerde fonksiyonalist yaklaşıma göre bir ayrım söz konusudur. Erkek ve kadının sahip oldukları roller ayrımı yapılarak, toplum içinde erkek egemenliğinin baskın olmasını açıklarlar (Can, 2013:203-216). Aile içerisinde kadının ve erkeğin yerine getirmesi gereken roller vardır. Yapısal işlevselciler bu rollerin sorunsuz bir biçimde yerine getirilmesi gerektiğini ifade ettikleri için eleştirilere maruz kalmışlardır. Aile kendi içerisindeki bireylere karşı üzerine düşen işlevleri yerine getirmek durumundadır. Yapısal işlevselciler bireylerin topluma kazandırılmasındaki okulun, devletin, benzeşik kurum ve kuruluşların işlevini göz ardı ettiği gerekçesiyle de eleştirilmişlerdir (Giddens, 2000:593-596).

Her toplum içinde bulunan alt bileşenler zaman içerisindeki değişim ve dönüşümle birlikte yeni bir boyut kazanırlar. Evrim olgusu sürekli var olan ve belirli yöne doğru ilerleyen bir durumdur. Geçmişten günümüze değin toplumlar ilk etapta birbirlerine daha çok benzerlerken zamanla bu benzeşiklik yerini farklılaşmaya bırakmıştır.

Geçmişte bir kişi hem tarla işlerini yapar hem evindeki tadilat tamirat işlerini yaparken, günümüze gelindiğinde alanda uzmanlaşma kavramı ortaya çıkmıştır. Mesela geçmiş dönemlerde ev içinde su ile ilgili bir problem yaşandığında insanlar kendi kendilerine bu problemi çözmeye çalışırken, şimdilerde bir tesisatçı çağırarak bu problemi ortadan kaldırmaktadırlar. Bu da insanların birbirine olan bağımlılığını artırmaktadır. Spencer toplumları şu şekilde ayırtmaktadır; toplum savaşı ve barbar olmaktan çıkıp barışçıl bir yapıya doğru yönelmektedir. Zaman içerisinde değişine ve dönüşen endüstriyel saha bunu gerektirmektedir. Gelişmiş toplumlarda savaş yerini barışa bırakacaktır. Önceki dönemlerde savaş için harcanan enerji şimdilerde barış için harcanmaktadır (Durukbaşı, 2003: 21).

1.2.2. Sembolik Etkileşim Açısından Aile

Sembolik yaklaşıma göre insanlar arasındaki sağlıklı ilişkiyi sağlayan karşılıklı etkileşim sembol alış-verişini içerir. Karşımızdaki insanla etkileşim haline girdiğimizde devamlı olarak o süreç içerisinde nasıl bir davranışın uygun olduğunu ve karşımızdakinin niyetini nasıl ifade edeceğimiz konusunda ‘ipuçlarına’ bakarız. Sembolik etkileşimciler göre, dikkat algımızı kişilerarası iletişimde detaylara ve karşımızdaki kişiyi anlamaya adayacağımızdır. Örneğin, iş yerinde yeni tanışan kişilerin ilk amacı karşılıklı davranışlarını ölçmek olacaktır (Giddens, 2000:597).

Sembolik yaklaşımın lideri olarak kabul edilen kişi Mead’dır. Mead, insanların sadece diğer insanların farkında olmadığı, aynı süreç içerisinde kendi kapasitelerinin de olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda her insan diğer insanlarla sembolik etkileşime girerken, aynı zamanda kendisiyle de bir etkileşim halindedir. İnsanlar arasındaki iletişimde sembollerin kullanılması temelde jest ve mimiklerin aynı zamanda dilin kullanılması demektir. Semboller sürekli olarak değişen şeyler değildir. Semboller belirli süreçler içerisinde anlam atfedilmesi durumunu yaşarlar (Poloma, 2012:232-234).

Bu yaklaşım toplum içinde var olan iletişim sürecini iki ana başlık altında tanımlamışlardır. İlk olarak sembollerle yapılan iletişim, ikinci olarak ise sembollerin kullanılmadığı iletişimdir. Sembollerin kullanıldığı etkileşimde kişi karşısındaki kişinin jestlerindeki anlamları yorumlarken, sembolik olmayan etkileşimde kişi

karşısındaki kişinin jestlerine göre tepki vermektedir. Aile kavramı için sembolik olan ve sembolik olmayan etkileşimde kullanılmaktadır. Fertleri içinde barındıran aile, içinde belli rolleri ve beklentileri barındırmaktadır. Bu yaklaşıma göre aileye yönelik incelemeleri ilk olarak sosyalizasyon, bireyin davranış kalıplarını nasıl aldığı ve içselleştirdiği; ikinci olarak da kişilik, tutum, değer ve davranışların koordine edilme biçimleri üzerine olan açıklamalarıyla anlam kazanmaktadır. Sembolik etkileşimcilere göre, aile kurumu ve evlilik kavramı kendi statüleri içinde yorumlanmalıdır. Evlilik kavramı, aile ve ailenin alt bileşenleri, içinde bulundukları toplum ve sosyal çevre bağlamında açıklanabilir. Aile içindeki bireyler arasındaki konuşma dili, sosyal bağlam açısından incelendiğinde bir anlam ifade eder. Aile içinde bulunan bireyler, toplum tarafından kabul edilen ve edilmeyen davranış biçimlerini öğrenmektedirler. İnsanlar sembolleri kullanarak diğer insanlarla iletişim haline geçerler. Böylelikle kişiler, yorumlayan statüsünde de yer alırlar. Sembolik yaklaşıma göre sosyal kimlik ve referans grubu çok önemli bir boyut olarak ele alınmaktadır (Özen, 1987:272).

Sembolik etkileşimci Blumer, sembolik etkileşimi üç başlık içinde incelemiştir. Mead'in öğrencisi Blumer göre ilk olarak, "insanlar şeylere karşı, şeylerin kendilerine ifade ettiği anlamlara göre tavır alırlar." Burada bireylerin şeylere yükledikleri anlamlar farklılık gösterebilir. İkinci olarak bu anlamlar, "birinin muhataplarıyla olan etkileşimi'nden çıkmaktadır. Son olarak ise şeylere yüklenen anlamların yorumsal bir süreçte değişime uğradığını açıklar (Paloma, 1993:234).

Sembolik etkileşim yaklaşımına göre aile bireyleri arasındaki ilişkilerde rollerin algılanma biçimleri ne kadar açık olursa karşılıklı iletişimin de o derece yüksek kalitede olacağı ön görülmektedir. Sembolik yaklaşım rollerin oluşmasında bireylerin etkisini çoğaltma yoluna giderken, sosyal olguların birçok alt bileşenini ihmal etmiş ve yapısal etkenlerin rolünü gözden kaçırmışlardır. Bu yaklaşımın merkezinde kişi olduğu için toplumsal kurumların önemini anlamlandıramamış ve sembolik etkileşimciler bu görüşleri sebebiyle eleştirilere maruz kalmışlardır (Canatan ve Yıldırım, 2009:43-44).

1.2.3.Çatışmacı Yaklaşım Açısından Aile

Aile kavramı çatışmacı yaklaşıma göre güç ve otorite başlığı altında incelenmelidir. Aile kurumu bu yaklaşım açısından incelendiğinde, aile içindeki bireylerin rol dağılımı, bireyler arasındaki çatışma, çiftler arasındaki uyum ve şiddet, aile içindeki güç unsurları ve boşanma olgusu bağlamında incelenmeye çalışılmıştır (İçli, 1997:63).

Çatışmacı yaklaşım ağırlıklı olarak, aile içinde görülen çatışma ve rekabet ilişkilerini incelemeye çalışmıştır. Bu yaklaşıma göre ailede, çatışma ve rekabet ilişkilerinin altında var olan kaynakların paylaşımı ve bu paylaşım aşamasında eşitsiz güç ilişkileri kendini göstermektedir. Çatışma kavramı, uzlaşma, ittifak oluşturma, ortak karara varma gibi kavramlarla ifade edilmektedir. Çatışmacı yaklaşıma göre ailede güçlü olan bireyler ile güçsüz olan bireyler vardır. Burada güçlü olan bireyler daha avantajlıdır. Bu yaklaşım, çatışmayı incelemelerinde odak noktası seçtiği için, aile ve toplumdaki var olan sosyal düzeni, süreklilik ve istikrarı ifade etmemesi yönüyle eleştirilere maruz kaldığı durumlar olmuştur (Canatan ve Yıldırım, 2009:40).

Çatışmacı yaklaşımın var olduğu günden beri toplum içerisinde birçok alanda kendini göstermiştir. Aynı zamanda günümüzde de çatışmacı teoriyi kabul eden görüşlerde olsa eleştirildiği noktalar olmuştur. Maruz kalınan eleştirilerin başında grup içindeki bireyleri çatışmanın bir ürünü olarak görmesidir. Böyle olunca toplumsal düzeni ve yapıyı açıklamakta yetersiz kalacakları düşüncesi ile eleştirilmişlerdir. İşlevselci yaklaşımda karşımıza çıkan tek yönlü dinamizm açığı, çatışmacı teoride de varlığını göstermektedir. İşlevselci yaklaşım çoğunlukla uyum ve denge kavramlarını ifade etmeye çalışırken, değişme olgusunu göz ardı ettiği ve statik ilişkilerle sınırlı olduğu için eleştirilere maruz kalmıştır (İçli, 1997:63).

1.2.4.Ekolojik Yaklaşım Açısından Aile

Ekolojik teoriye göre her insan ilk etkileşimini aile fertleri ile yaşar. Sonrasında ise arkadaş, akraba ve diğer sosyal çevre ile iletişim içerisine girerek kişilik oluşumunu sürdürür. Bu süreç içerisinde her insanın etkileşimi içeriden başlayarak dışarıya doğru yol alır. Her birey bu gelişimi içerisinde sosyal kurumlar, sendikalar ve

vakıflar, dernekler gibi kuruluşlar vesilesiyle toplumsal yapıdaki statüsünü belirlemeye devam eder. Görüldüğü üzere sadece ekonomik yapı bakımından aile incelenerek ailenin işlevlerini sınıflandırmak yeterli olmayacaktır. Ekonomik boyutun beraberinde aile kurumuna bağlı birçok bileşen kendini göstermektedir. Ekolojik yaklaşımın iki temel varsayımı vardır. Bunlar; ilk olarak “organizma ve sosyal varlık olarak insanın kendi çevresiyle etkileşim içerisinde” İkinci olarak ise “insanın yaşam ve çevre kalitesinin karşılıklı olarak birbirlerine etki eder” şeklindedir (Canatan ve Yıldırım, 2013:36). Örneğin; bir çocuk ilk yaşamsal deneyimini aile içerisinde öğrenir ve devamında kişilik gelişimini sosyal çevresi ile sürdürür. Bu süreç de zaman içerisinde bireyin içinde olan ekosistemde değişim ve dönüşüme sebep olur. Bu sayeye her birey çevre ile iletişim halinde kişisel gelişim sürecini tamamlar. Çocuk her geçen gün sosyal çevre ile etkileşime geçerek buradaki rolünü yerine getirir. Böyle olunca çocuk ailedeki kural otoritesini takip etmeye çalışır. Bu süreç içerisinde aile kurumu değişimle beraber yeniden revize edilir (Canatan ve Yıldırım, 2013:37).

1.2.5.Aile Sistemleri Açısından Aile

Belirli amaca yönelik olarak bir araya gelen ve ortak hedefler içinde bulunan sisteme verilen addır. Genel ilişkileri açıklamak için sistematik ve kuramsal bir teori geliştirmeye çalışır (Sarıaslan, 1984:51-52). Aile sistemleri aile kurumunu açıklarken aralarında uyum olan, dengeli bir yapıya sahip olan, değişime ve dönüşüme ayak uyduran bir kurum olarak ifade edilir. Aile içinde bulundurduğu bireyler ile işlevsel olarak uyum içindedir ve her uyumda değişim ve dönüşüm görülebilir (İçli, 1997:63).

Her bir sistemde o sistemi oluşturan alt sistemler mevcuttur. Alt sistemler mevcut sistemin bir işlevi olarak var olurlar. Bu sistemler bir araya gelerek bir kalıp sistem oluştururlar. Alt sistemler de farklı parçaların bir araya gelmesiyle oluşmaktadır (Sarıaslan, 1984:52).

1.3.Aile Türleri

Aile türleri geleneksel aile ve çekirdek aile olmak üzere iki ana başlık altında incelenir. Geleneksel aile; geniş aile ve geleneksel geniş aile şeklinde bilinirken, çekirdek aile ise; modern küçük aile, dar şehir ailesi, demokratik aile kavramlarıyla tanımlanmaktadır. Günümüzde halen karşılaştığımız geleneksel ve çekirdek aile tipi, değişime uğramakla birlikte varlığını devam ettirmektedir (Demiray, 2003:220).

Geleneksel toplumda iş bölümü gelişmemiş, üretim basit bir biçimde yapılmaktadır. Bu basit üretim biçimine rağmen aile kendi geçimini sağlayabilmektedir. Aile içinde ağırlıklı olarak biz bilinci ve kolektif bilinç hâkimdir. Öncelik genel anlamda ailenin ne istediği ve arzuladığıdır. Geleneksel geni aile yapısında yaşlıların otoritesi çok baskındır. Bir şey yapılacağı zaman ağırlıklı olarak yaşlıların fikirleri alınmaktadır. Yaşlılar bu süreçte bilgi kaynağıdır (Şenol ve Erdem, 2016:37).

1.3.1.Geleneksel Aile

Aile kurumu yapısı gereği statik olmaktan ziyade dinamik bir yapıya sahiptir. Bu dinamik yapı beraberinde değişimi de getirir. Aile kurumunun işlevleri değişime ayak uydurarak varlığını devam ettirir. Geleneksel aile değişimle birlikte günümüze kadar varlığını sürdürmüş ve sürdürmeye devam etmektedir. Bu süreç zarfında rol ve fonksiyonlarında farklılaşmalar görülmüştür. Teknolojik gelişmelerle beraber tarım toplumundan endüstriyel döneme geçişle beraber aile yapılarında da değişiklikler olmuştur. Bu değişim geniş aileyi etkilerken aynı zamanda çekirdek aileyi de etkilemektedir. Süreç içerisinde farklı sosyo-ekonomik yapılara sahip olan ailelerin rol ve fonksiyonlarının da farklılık göstermesi doğal bir süreçtir. Her aile kendi içinde bir bütündür. Böyle olunca her ailede farklı işlevleri görmek mümkündür (Sezal, 2003:143).

Kırsal alanda yaşayan geniş aileler çoğunluklu olarak, karar alma fonksiyonu erkeklerin ve aile içindeki büyüklerin olduğu, erkekler tarafından evdeki bütçenin paylaşımı, genellikle anne-baba, amca, hala, yenge çocuklar, büyük dede ve babaanneden oluşan birliktelikler olarak tanımlanabilir. Burada aktif ve baskın karakter erkektir. Çünkü kırsal alanda kadın ev ve tarla işleri ile uğraşırken, erkek

hem tarla işleri hem de dışarıdaki hayat üzerinde söz sahibidir (Avcı, 2015:4). Geniş aile yapılarında birden fazla ailenin bir araya gelerek bu aile yapısını oluşturduğunu görebiliriz. Genellikle bu aile yapılarına kırsal alanlarda karşılaşmak daha yüksektir. Kırsal aile yapısına uygun olarak kalabalık olmak bir avantajdır. Çok kişi çok iş gücü demektir. Böylelikle bir iş yapılacağı zaman çok daha hızlı ve kolay bir şekilde bu aile tipinde yapılabilir. Aile içindeki insanlar birbirlerine kan bağı aracılığıyla bağlıdırlar. Geleneksel aile tipinde üretim ağırlıklı olarak toprak tarafından karşılanmaktadır. Böyle kalabalık bir aile tipi tam da bu üretim biçimini karşılayacak düzeydedir. Geçmişten günümüze kadar gelen bu aile tipine halen rastlamak mümkündür ve her ne kadar bun aile tipinin fonksiyonları değişse de varlığını sürdürmektedir (Topçuoğlu, 2010:27).

Geleneksel aile yapılarında kolektif bilinç ön plandadır. Bireysellik yok denecek kadar azdır. Bu aile tipinde öncelik biz duygusudur. Dışarıya karşı her daim aile üyeleri biz duygusu ile fonksiyonunu yerine getirir. Geniş ailede genellikle otoriter bir yapı vardır. Söz sahibi otoritedir ve ağırlıklı olarak ailenin kontrolü bu otorite sayesinde sağlanır (Bayer, 2013:105).

Geniş aile yapısında gelenek ve görenekler aynı zamanda dini unsurlar baskın olarak görülmektedir. Evlenme şekilleri bu unsurlara bağlıdır. Ya da yeni doğan çocuk isimleri bu bileşenlerle özdeşim halindedir. Aile içindeki kararlarda geleneksellik çok baskın olmakla beraber din kontrolü çerçevesinde varlığını sürdürmektedir. Ülkemizin farklı bölgelerinde farklı aile yapılarını görmek mümkündür. Geleneksel geniş aile için toprak önemlidir ve evliliklerde de toprak bölünmesin diye içerden evlilikler görmek mümkündür. Buradaki amaç var olan toprağın o ailede kalmasıdır. Evlilik sürecinde de otorite sahiplerinin duygu ve düşüncelerine göre hareket edilir. Görücü usulü evliliklerin görüldüğü bu aile tipinde evlenilecek kişileri de ağırlıklı olarak aileler seçer. Buradaki kriter aile yapılarındaki benzeşiklik ve kültür paralelliğidir (Ünal, 2003:591).

Biz geleneksel aileyi, kırsal aile ya da geniş aile olarak kaynaklarda görebiliriz. Sanayi öncesi toplumlarda ve günümüz toplumlarında geniş aile kavramı tarımla iç içe olan toplumlarda görülmektedir. Geniş aile; anne-baba, çocuklar, dede babaanne, ve diğer akrabaların aynı çatı altında yaşamasıyla oluşan bir aile türüdür. Aile fertleri

arasında kan bağı söz konusudur. Bu bağ ile bireyler karşılıklı olarak akrabalarına karşı sorumluluk sahibidirler (Bahar, 2009:151).

1.3.2.Çekirdek Aile

Çekirdek aile en basit tanımıyla, aynı çatı altında yaşayan anne, baba ve çocuklardan oluşan bir aile yapısıdır. Ağırlıklı olarak sanayileşmenin görüldüğü toplumlarda baskın olarak varlığını sürdürmektedir. Çekirdek ailenin farklı boyutları olabilmektedir. Örneğin; biyolojik problemlerden dolayı çiftler çocuk sahibi olamayabilir. Bu durumda da bu çiftlerin oluşturduğu aile tipi çekirdek aile tipidir. Yine benzeşik bir yapıyla aile çocuklarını evlendirmiş ve bir çatı altında sadece karı koca kalmış olabilir. Aynı zamanda eşlerden birisi hayata gözlerini yumarsa, geriye kalan eşin çocuklarıyla aynı çatı altında kalması da bu aile tipine girer (Sezal, 2003:140-141).

Geçmişten günümüze gelen aile yapısındaki farklılaşma sanayi toplumunda kendini çekirdek aile olarak göstermektedir. Burada görülen çekirdek aile anne baba ve evlenmemiş çocuklardan oluşmaktadır. Kentleşmeyle beraber geniş aile yerini çekirdek aileye bırakmıştır. Çekirdek aile tipinde otorite devlet elindedir (Ülken, 1943:173).

Sanayinin gelişmesiyle beraber köyden kente göç çoğalmış ve şehirde yeni bir aile tipi, çekirdek aile tipi varlığını göstermeye başlamıştır. Ağırlıklı olarak göç yapan insanlar kırsal kesimden, geniş aile tipinden gelmektedir. Geniş aile yapısındaki kadının görevleri şehirde görülen çekirdek aile yapısında artış göstermiştir. Kadın da artık iş hayatına girmiş, evin dışında maddi kazanç elde ederek içinde yaşadığı aileye destek olmaya başlamıştır. Bu da çekirdek aile içerisinde kadına yeni bir rol üstlenmesini sağlamıştır (Topçuoğlu, 2010:28).

Geniş aileden evirilen çekirdek aile yapısında çocuk sayısının da azalma da görülmektedir. Çocuk sayısındaki azalma yaşam standartlarının da çekirdek aile içerisinde farklılaştığını göstermektedir. Aynı zamanda geniş aile akrabalıklarında uzaklaşmak da çocuk sayısındaki azalışın bir göstergesidir. Kadının çalışma

hayatındaki yeri neticesiyle az çocuk sahibi olmak istemesi normal karşılanmaktadır (Avcı, 2015:4).

Çekirdek aileyi bağımsız çekirdek aile ve bağlantılı çekirdek aile olarak iki başlık altında inceleyebiliriz. Ülkemizde daha çok bağlantılı çekirdek aile yapısı görülmekte iken, batı toplumlarında ağırlıklı olarak bağımsız çekirdek aile yapısı görülmektedir. Bağlantılı aile yapısında akrabalar çekirdek aile içerisindeki problemleri çözmede müdahil olurlarken, bağımsız çekirdek ailede böyle bir fonksiyon söz konusu değildir (Sezal 2003:140).

Geniş aile yapısından çekirdek aile yapısına geçişle beraber aile üyelerinin rol ve işlevlerinde farklılıklar görülmüştür. Geleneksel ailede kadın ev işleri ve çocuklarla ilgilenirken, çekirdek aile yapısına geçildiğinde kadının iş hayatına başlaması ve beraberindeki sorumluluklar ona bulunduğu aile içinde söz sahibi olma hakkını tanımıştır. Çekirdek aile içerisinde roller paylaşılr hale gelmiştir. Eğer çiftler çalışıyorsa ev işlerini paylaşır hale gelmişlerdir. Bu da gösteriyor ki dinamik olan aile varlığını sürdürmek için değişime ayak uydurmak durumundadır (Bahar, 2009:151-152).

1.4.Ailenin Toplum İçindeki Yeri: Roller ve İşlevleri

1.4.1.Toplumsal Roller Edinilmesi

Aile içinde edinmeye başladığımız roller, toplum içinde de doğal bir süreç olarak varlığını göstermektedir. Toplum içerisinde farklı rolleri bulmak mümkündür ki bu roller toplum tarafından oluşturulmuş ve toplumu oluşturan bireylere yüklenen olgulardır. Rollerin temeli ailede başlamakla beraber toplum içerisinde varlığını sürdürmektedir

Bu rolleri şu şekilde maddelendirebiliriz:

- Annelik
- Babalık
- Akrabalık
- Çocukluk

- Eş Olma
- Ev Kadınlığı
- Mesleki Rol
- Ebeveynlik
- Vatandaşlık
- Kendini Gerçekleştirme (sanat, spor vb.) (Sezal, 2003:144).

Bu rolleri kısa bir ifadeyle tanımlayacak olursak şu şekilde ifade etmemiz doğru olacaktır. Sezal bu rolleri şu şekilde açıklamaktadır (Sezal, 2003:145-146):

Eş Olma: İnsanlar kendilerine yakın hissettikleri insanlarla bir çatı altında yaşamak istediklerinde toplumun kabul görmesi için evlenmeleri gerekir. Bu evlilik içerisindeki bireylerin karşılıklı olarak eşlerine sadık olması ve eş görevlerini yerine getirmesi toplum tarafından beklenen bir durumdur. Günümüzde aynı evde evli olmadan yaşayanlar için de eş kavramı kullanılsa bile aslında evli olan çiftler için kullanılmaktadır

Ev Kadınlığı: Bazı durumlarda küçültülmüş bir rol olarak görülse de ev kadınlığı aile içinde önemli bir yere sahiptir. Ev kadınlığı günümüzde çok fazla tartışılan roller arasındadır. Kimisi bu rolü bir meslek grubu olarak kabul ederken kimisi kadının görevi olarak kabul etmektedir. Ev kadınlığı bazen de kadının kazandığı diğer unvanlar ile de kullanılmaktadır.

Mesleki Rol: Geniş ailelerde mesleki rol sadece erkeğe yüklenirken günümüzde daha çok hem erkeğe hem de kadına yüklenmektedir. Bu rol aile dışında yerine getirilmektedir. Çekirdek ailede mesleki rol hem kadın adına hem de erkek adına kullanılmaktadır.

Annelik: Hem geniş aile tipinde hem de çekirdek aile tipinde görülen ve toplum tarafından kabul görmüş olan annelik rolü en fonksiyonel roldür. Annelik rolü kadının en kutsal rolüdür ve kadın bu rolü ile toplum içerisinde ayrıcalık kazanmaktadır. Anne olmak ve bu rolün getirdiği işlevleri yerine getirmek büyük bir sorumluluk ister.

Baba Rolü: Aile içerisinde erkeklere yüklenilen bir fonksiyon olan babalık rolü önemli bir yere sahiptir. Babalık rolü evli çiftler arasında kullanılan ve genellikle çocuk sahibi olan erkekler için kullanılır.

Ebeveynlik Rolü: Mutlu birliktelikler için bir araya gelen çiftlerin kazandığı bir roldür. Bu rol sadece ailenin olduğu ortamda görülmektedir.

Akrabalık Rolü: Akrabalık rolü de toplum içerisinde değişim süreci ile kazanılan roller arasında yer almaktadır. Evlilikle beraber akrabalık bağları çoğalır. Bu rol ancak ailenin var olduğu durumlarda baş gösterir. Akrabalık, hem anne hem de baba tarafında olan bireyleri kapsamakla beraber genel kabul görmüş roller arasında yer almaktadır.

Vatandaşlık Rolü: Her bireyin hayatını sürdürme alanı toplumsal yapıdır. Toplum içinde var olan her birey toplumun kural ve sınırlılıklarını yerine getirmek durumundadır. Her insan aile içerisinde toplumsal rolleri öğrenir ve sonrasında toplum içerisinde öğrendiği bu rolleri yerine getirir.

Kendini Gerçekleştirme: Her insan bir aile içerisine doğar. İlk olarak etkileşime geçtiği fertler aile bireyleridir. Bu süreçle beraber insan kendini bulmaya başlar. Toplum içerisindeki kültür, gelenek, görenek ve sosyal davranışları öğrenerek kendini gerçekleştirme mücadelesi verir.

Her aile içinde bulundurduğu bireye toplumsal rolleri kazandırmak durumundadır. Bu kazandırılan roller sayesinde toplum içerisinde bir denge oluşur ve bu dengeye en önemli katkıyı sağlayan ailedir.

1.4.2.Ailenin İşlevleri

Aile toplumsal kültürü nesillere aktarırken kişileri toplumsallaşmaya hazırlayan bir gruptur. Sağlıklı bir toplum için sağlıklı bireylere ihtiyaç vardır, sağlıklı bireyler de sağlıklı toplumlar içerisinde yer almaktadır. Aile içindeki fertlerin sağlam kişilik oluşturulmasında ebeveynlerin büyük bir görevi vardır. Eğer ebeveynler bu görevini yerine getirirlerse, bireyler topluma kazandırılmış sosyal varlıklar olacaktır. Sağlıklı bir eğitim süreci ile beraber bireyler kendiliklerini oluşturup topluma fayda sağlayabilirler (Şemin, 1964:19).

Toplumun devamlılığı için ailenin en temel fonksiyonlarında biri neslin devamlılığını sağlamaktır. Aile, fertlerinin barınma ve koruma ihtiyacını karşılayarak kişilere bir hayat standardı kazandırır. Ailenin fonksiyonlarından bir diğeri ise toplumsallaşma ve toplumsal statü sağlama unsurudur. Ebeveynler toplumsal normları gelecek nesle

aktarırlar. Bizler ailelerimizin toplumsal statülerini alırız. Bu bağlamda ailenin bir diğer fonksiyonu ise cinsel davranışların öğretilmesidir (Bozkurt 2009:261).

Geçmişe dönüp bakıldığında ailenin fonksiyonları ve görevleri değişiklik gösterse bile, toplumu oluşturan fertlere ilk eğitim aile içerisinde verilmektedir. Aile yapısal olarak farklı değişikliklere uğrasa bile bu en temel görevini yani aile içindeki bireyleri eğitme, geliştirme ve yetiştirme fonksiyonu tarihin her sürecinde yerine getirmiştir (Erdoğan, 1976:7).

1.4.2.1.Biyolojik İşlev

Ailenin işlevlerinin başında biyolojik işlev gelmektedir her şeyden öte neslin devamını sağlamak, toplum için vazgeçilmez bir durumdur. Her insan içine doğduğu aile içerisinde temel barınma ihtiyacı, korunma ihtiyacı, yeme-içme ihtiyacı gibi işlevler ailesi tarafından gerçekleştirilir. Bu süreç bebeklik dönemiyle başlayarak ergenlik dönemine kadar sürmektedir. Biyolojik işlev günümüzde her ne kadar huzur evleri ve çocuk sığınma evleri tarafından karşılanmaya çalışılsa da yetirince verim alınamamaktadır. Buralarda yetişen çocukların biyolojik ihtiyaçları kurum tarafından sağlansa bile çocukların kişisel gelişiminde birtakım sorunlar ortaya çıkabiliyor. Her birey aile içerisinde ihtiyaçları karşılanırken aynı zamanda psikolojik bir doyum sağlamaktadır. Aile içerisinde yetişen çocuk kişilik gelişimini en yüksek düzeyde sağlayabilmektedir (Topçuoğlu, 2010:26).

Evlilik toplum tarafından kabul görmemiş cinsel davranışların meşrulaştırılmasıdır. Evlilik içerisinde yer alan biyolojik işlevlerin başında cinsel güdüyü doyumlamak gelmektedir. Eşler karşılıklı olarak uyum içerisinde cinsel doyum sağlamaktadırlar. Evlilik sayesinde cinsel doyum meşru yollar ile gerçekleşir. Bu bağlamda çocuk yapmak, yetiştirmek ve neslin devamını sağlamaktadır (Özgüven, 2001:19-20).

Her birey kurduğu aile ile nüfusun artışını sağlamakta ve soyunun devamını getirmekle birlikte kendi cinsel ihtiyacını da meşrulaştırmaktadır. Evlilik aktı sayesinde biyolojik işlev yasal bir boyut kazanır ve aile içerisinde bu işlevin getirdiği gereksinimler karşılanır. Toplumsal düzenin korunması ve toplumsal dengenin sağlanması açısından meşru olmayan birliktelikler yerine yasal yollar aracılığıyla

kazanılan birliktelikler var olmalıdır. Evlilik dışı çocuk yapmak toplumun normlarına aykırı bir davranış biçimidir. Yasal yollarla kazanılan evlilik sorumluluğu toplum içerisinde kültürel öğelere ilişkin olarak kendini göstermekle beraber toplum içerisinde kazanılan statü ve rolleri meşru olarak yerine getirmektedir (Bilgili, 1993:8).

Kadın ve erkeğin yaşamsal ihtiyaçları olan cinsel ilişkinin toplumsal normlar açısından kabul görmesi ile aile kurumu oluşur. Çiftler bu vesile ile bu ihtiyaçlarını aile içerisinde karşılarlar (Özgüven, 2001:2).

1.4.2.2.Psikolojik Doyum Sağlama İşlevi

Aile içerisinde en önemli kazandırılan işlevlerden biriside psikolojik doyum sağlama işlevidir. Aile içinde bulundurduğu bireylere sevgiyi aşılama, saygı duygusunu vermekte, anne-baba ve çocuklar arasındaki güveni sağlamaktadır (Avşaroğlu, 2011:285).

Psikolojik işlev sayesinde insanlar aile fertleri arasındaki duygusal bağı oluşturmaktadır. Bebek olarak dünyaya geldiğimiz aile içerisinde ihtiyaçlarımız karşılanırken gerçek anlamda kişilik gelişimi olabilmesi için fizyolojik ihtiyaçlarında aile içerisinde karşılanması gerekir. Anne baba arasındaki ilişki çocuğun üçüncü ebeveynidir. Eğer anne baba arasında sevgi dolu, güven temelli, saygı çerçevesinde bir ilişki var ise çocuk bu davranışları rol model alarak kendi hayatına çeker. Yani çocuk; iyiyi-kötüyü, doruyu-yanlış, sevgiyi-saygıyı toplumun en temel yapı taşı olan aile içerisinde kazanır. Çocuğu dışarıdaki soğuk ortamdan aile sıcaklığına çekmekte ebeveynlerin en temel görevidir (Kır, 2011:386).

1.4.2.3.Ekonomik İşlev

Aile ekonomik işlevi sayesinde, aile üyelerine maddi destek sağlamaktadır. Üretim ve tüketim olgusu ekonomik işlev sayesinde aile üyelerine aktarılır. Aile üyeleri ekonomik sorumluluklarını ilk olarak ebeveynlerinden alırlar. Kazançlarını dengeli bir şekilde kullanma ve hayatındaki kazanç döngüsünü bir standarda bindirme konusunda aileye büyük görev düşer. Neredeyse içine doğduğumuz aile ergenlik

sürecimize kadar hatta sonrasında bize ekonomik anlamda fikir ve destek sağlarlar (Kır, 2010:145).

Ailenin en temel işlevleri arasında yer alan finansal ihtiyaçların giderilmesi işlevi zaman içerisinde yayılarak kazandırılır. Finansal ihtiyacın karşılanmasında geleneksel geniş aile yapılarında otorite olan erkek bu ihtiyacı karşılar, sanayinin gelişmesiyle birlikte geleneksel geniş aileden çekirdek aileye evrilen, böylelikle kadının yeni bir statü kazanmakla birlikte yani çalışma hayatına girmesiyle birlikte finansal destek günümüzde hem erkek hem de kadın tarafından sağlanmaktadır (Topçuoğlu, 2010:26). Ev içerisinde finansal paylaşımın sağlanması gelir ve gider dengesinin kurulması ekonomik işlevin en temel fonksiyonudur (Avşaroğlu, 2011:285).

Geleneksel toplumlarda ekonomik denge aile içerisinde insan gücüne dayanmaktadır. İnşalar bedensel güçlerini kullanarak, avcılık ve toplayıcılık yaparak geçimlerini sağlamışlardır (Erden, 1998:88). Aile içerisinde bir tüketim söz konusudur bu tüketim ise yine aile üyeleri tarafından üretim ile sağlanmaktadır. Çekirdek aileler içinde bu böyledir. Kazanç aile üyeleri arasında elde edilir yine aile üyelerinin ihtiyaçları karşılanması için harcanır. Aile içerisinde ekonomik sistem bu şekilde varlığını devam ettirmektedir (Ergün, 1987:40).

Ekonomik işlev aynı zamanda çiftleri bir araya getiren, aile bütünlüğünü sağlayan, aile üyelerinin yaşam standartlarını belirleyen, neslin devamlılığı için vazgeçilmez olarak adlandırılan fonksiyonların başında gelmektedir. Ekonomik işbirliği her toplumda karşımıza farklı şekilde çıkmaktadır (Özgüven, 2001:2).

1.4.2.4. Toplumsal İşlev

Toplumun en küçük yapı taşı ailedir. Aile içerisinde etkileşim sürecine giren birey topluma kazandırılarak, toplum içerisinde sosyal becerileri yerine getirerek kendi kişilik gelişimini en üst düzeyde yaşamaktadır. Bu işlevi en iyi yerine getiren aile kurumudur (Acar, 1990:22-23).

Çocuklar toplumsal kuralları ve kendi bireysel gelişimlerini aileden öğrenirler. Aileler çocuklara bu eğitimleri bazen farkında bazen de farkında olmadan verirler.

En temel ihtiyaçlardan olan; tuvalet eğitimi, cinsel roller aile tarafından kazandırılır. Bunun yanında sevgi, saygı gibi duyusal kavramlar aile tarafından kazandırılır. Çocuk toplumla etkileşim halinde olduğu için ister istemez toplumdan etkilenir (Tezcan, 1985:159).

Her birey dünyaya geldiği andan itibaren ilk olarak aile içinde uyum kurma ve davranışlarını şekillendirmeye başlar. Bu süreç içerisinde toplumsallaşma geniş bir zaman içerisinde gerçekleşmektedir. Kişi aile içerisindeki öğretileriyle beraber toplum içerisindeki sosyal kimliğini belirleyerek, topluma fayda sağlayarak toplumla içi içe yaşamını sürdürmektedir. Durkheim toplumsallaşma olgusunu ilk kullanan araştırmacı olarak bilinir. Metotlu ve metotsuz toplumsallaşma olarak toplumsallaşmayı iki alt başlıkta tanımlamıştır. Okullardaki verilen eğitimle gerçekleşen toplumsallaşma metotlu toplumsallaşma iken, toplum içinde spontane gerçekleşen toplumsallaşmayı, metotsuz toplumsallaşma olarak tanımlamıştır (Ergün, 1987:35).

Her birey toplumsallaşma süreci içinde kendini göstermektedir. Toplumsallaşma ise kişinin içinde yaşadığı toplumun gelenek ve göreneklerini, kültürel değerlerini öğrenerek, toplum içindeki rolünü belirleyip, sosyal bir kimlik kazanarak topluma fayda sağlar hale gelir. Aynı zamanda toplumun bir ferdi olarak varlığını devam ettirir (Erdoğan, 1976:102).

1.4.2.5.Kültürel İşlev

Kültür geçmişten günümüze kadar var olmuş ve nesiller aracılığıyla aktarımı sağlanmış dinamik bir yapıdır. Her birey dünyaya geldiği andan itibaren içine doğduğu ailenin, içinde yaşadığı toplumun kültürünü öğrenmektedir. Her davranış önce aile sonrasında ise toplum içerisinde öğrenilir. Kültür sürekli olarak aktarım sürecindedir ve aynı zamanda bu süreç içerisinde değişim ve dönüşüme uğramaktadır (Özgüven, 2001:3).

Dünyaya gelen çocuk ilk olarak ailesi ile iletişime girer. Bu süreçte ailesinin öğrendiği dili öğrenir. Her toplum canlı bir mekanizma gibi varlığını sürdürmeye çalışmaktadır. Toplumsal yapıyı oluşturan unsurların başında da kültür gelmektedir. Kültürü olmayan ve değişime ayak uyduramamış toplumlar varlığını sürdüremezler.

Kültür toplum içerisindeki düzen ve dengeyi sağlayarak toplumun dinamik yapısını korumaktadır. Toplumsallaşma evresinde kültür aktarımı aile içinde önemli olduğu gibi aile dışındaki kurumlarca da önemlidir. Çocuklar için aktarım sürecinde hem aile hem de aile dışındaki kurumların önemi göz ardı edilemez. Aile çocuğa ilk olarak aidiyet duygusu verir ve ona karşı bir güven oluşturur. Kültürel işlevler aile içerisinde birincil kişiler vesilesi ile aktarım sürecine girmektedir. Değer ve normların aktarım sürecinde informal eğitim her daim söz konusudur (Kır, 2010:142).

1.4.2.6.Eğitim İşlevi

Formal eğitim aile dışında verilirken informal eğitim aile içinde verilmektedir. Her insan hayatı boyunca sürekli olarak eğitimin içerisinde yer almaktadır. Çocuk aile içinde ve çevresinde norm ve değerleri öğrenerek yaşamını devam ettirmektedir. Eğitim işlevi hem ailede hem de sosyal çevrede çok önemlidir. Her çocuk kişilik gelişimine aile içinde başlar ve bu süreç içten dışa doğru devam eder. Bu süreç içerisinde aile bireyleri sosyalleşerek topluma kazandırılır (Topçuoğlu, 2010:27).

Her bireyin eğitiminde içine doğduğu aile sorumludur. İlk olarak aile çocuğun eğitim sürecini başlatır. Aile bu eğitim sürecini başlatarak çocuğu hayata hazırlar ve topluma fayda sağlayan bir birey haline getirir (Gökçe, 1990:218).

Zaman içerisinde eğitimin işlevinde de değişiklikler olmuştur. Ancak ailenin eğitim görevi her daim devam etmektedir. Ailede atılan eğitimin temeli devamında sosyal çevre ve toplumla sağlanır. Her kültürün kendine özgü bir formu vardır ve çocuk aile içinde oturup kalkmayı, iyiyi kötüyü, doğruyu yanlış öğrenir. Ailenin bilinçli olması çocuğa verilecek eğitimin de kaliteli olması durumunu getirir. Ailenin yapısı ve sosyo-ekonomik seviyesi çocuk eğitiminde önemli bir yere sahiptir (Kır, 2011:395).

1.5.Ailede Parçalanma ve Dağılma

Her evlilik mutlu bir birliktelik kurmak ve bu mutlu evliliği sürdürme düşüncesi ile başlar. Bizler her ne kadar problemsiz bir evlilik kurmaya çalışsak ve bu evliliği

problemsiz bir şekilde sürdürsek de zaman içerisinde istenilmeyen durumlarla karşılaşabiliyoruz. Her canlı mekanizma gibi aile de dinamik bir yapıya sahiptir. Süreç içerisinde karşılaşılan problemler neticesinde aile parçalanmaya, dağılmaya gidebilir. Bu durumda eğer aile içinde çocuk varsa, çocuklar üzerinde de etkisini belli etmektedir (Sezal, 2003:160).

Sıkı bağlarla birbirine bağlanmış çiftlerin bile hayat içerisinde ayrı düştüğü durumlar olmuştur. Sadece boşanma olarak değil, eşlerden birinin vefat etmesi ve farklı nedenlerle çiftlerin anlaşamaması da ailenin dağılmasına sebep olabilmektedir. Ailedeki parçalanma üç şekilde kendini göstermektedir. İlk olarak boşanma, ikinci olarak ayrılma ve son olarak ölüm bir parçalanma durumudur (Şentürk, 2006:59).

Her geçen gün yeni bir yuva kuruluyor ve bu da her geçen gün kurulan yuvalardaki parçalanmaların artabileceğinin bir göstergesidir. Evlilik, yuva kurmak, aile olmak çok güzel bir durum olmakla beraber, ayrılık ve dağılmalar ise o denli istenilmeyen ve toplum tarafından uyumsuzluk problemi olarak adlandırılan bir eylemdir.

1.5.1.Ölüm

Ailenin dağılması ve parçalanmasında etken olan faktörlerden birisi de ölümdür. Ölüm sürecinde aile fertlerinin serbest iradesi yoktur. Her canlı bir gün ölümü tadacaktır. Eğer ölüm bir aile içerisinde ise bu durum aile üyelerini derinden sarsabilmektedir. Ölüm sürecinde ailenin güçlü olması, aile üyelerinin farkındalık düzeyinin yüksek olması bu süreci daha iyi şekilde kontrol halinde atlatabileceklerinin göstergesidir. Genellikle aile içine gelen ölüm aile fertleri arasında dağılmayı ve parçalanmayı tetiklemektedir (Horton-Hunt, 1988; Selfe, 1987'den akt. Sezal 2003:161)

1.5.2.Terketme

Zaman içerisinde beklentilerin karşılanamaması durumunda aile fertlerinden annenin, babanın ya da çocuklardan birinin ortamdaki uzaklaşmasını terketme olarak tanımlayabiliriz. Aile içinde kopma geçici ya da sürekli olabilmekle beraber, eğer

kopma erkek ya da kadın tarafından gerçekleştirilmişse ve kopma zaman olarak uzuyorsa bu boşanmayı tetikleyebilmektedir. Toplumumuzda erkeğin terketme davranışı normal karşılanırken, kadının terketme davranış anormal karşılanabiliyor. Her ne şekilde olursa olsun terketme aile içinde parçalanma ve dağılmayı tetiklemektedir (Horton-Hunt, 1988; Selfe, 1987'den akt. Sezal 2003:161)

1.5.3.Boşanma

Boşanmanın olmadığı tek durum evlenmemekten geçer. Diğer türlü boşanma her ailede ve her evlilik türünde görülebilecek bir durumdur. Boşanma konusu geniş bir başlık olduğu için bunun farklı farklı tanımlarını yapmak mümkündür. Boşanma psikolojik, sosyolojik, ekonomik olarak bireyleri etkileyebilmektedir. Her ülkede boşanma görülebilmektedir ve her ülke vatandaşları adına boşanmayı önlemek ve toplumsal bütünü sağlamak için değişik çözüm yolları üretmektedir. Ülkemizde de bu konuyla alakalı farklı çalışmalar yapılmaktadır. Burada önemli olan boşanmaya sebep olan faktörleri gün yüzüne çıkarmaktır (Doğan, 2016:922).

Her evlilik mutlu bir birliktelik için kurulur. Ancak evliliğin sürdürülemez bir hal alamsında bir boşanma olgusuyla karşılaşabiliyoruz. Geçmişten günümüze kadar farklı bölgelerde boşanma istenilmeyen bir durumdur. Çünkü boşanma bir parçalanmadır, çünkü boşanma bir toplumsal problemdir. Farklı dinler boşanma durumunu farklı farklı şekillerde ifade etmişlerdir. Boşanma toplum içerisinde süreçle beraber farklı boyutlarda karşımıza çıkmaktadır (Horton-Hunt, 1988; Selfe, 1987'den akt. Sezal 2003:161).

Boşanmanın ortaya çıkmasında birçok unsur vardır ve bu unsurlar zaman içerisinde değişiklik göstermektedir. Boşanma durumu erkek ve kadına farklı haklar tanımaktadır ve aynı zamanda bu haklar da toplumdan topluma değişiklik gösterebilmektedir (Marshall, 1999:79).

Toplum var olduğu sürece aile de varlığını devam ettirecektir. Toplumlar varlığını devam ettirmek için evliliği önemsemektedirler. Böyle dahi olsa bazı evlilikler boşanmaya gitmektedir. Boşanmadaki yükselişi şu maddelerle açıklayabiliriz (Bahar, 2009:155-156):

- Artan bireyselleşme: Zaman geçtikçe aile yapısında farklılaşmalar olmaktadır. Bu farklılaşmaların başında da bireysellik gelmektedir. Aile fertleri günümüzde daha az birlikte zaman geçirmekte ve daha çok bireysel yaşamaktadırlar. İnsanlar aile içinde zaman geçirmekten daha çok dışarıda zaman geçirmeyi daha değerli görür hale gelmiştir. Hatta aile içindeki o kısacık zaman diliminde bile fertler telefonla ilgilenmektedir.
- Romantik aşkın sonu ermesi: Aşk evliliği yapılarak kurulan ailelerde, aşkın bitmesiyle berber çiftler kendilerini ve eşlerini sorgular hale gelmişlerdir.
- Kadının Erkeğe bağımlılığının azalması: Kadının iş hayatına girmesiyle berber, kadının erkeğe olan bağımlılığı azalmıştır. Belki geçmişte ekonomik nedenlerden dolayı mutsuz evlilikler devam ediyordu ancak günümüzde kadınlar yaşadıkları mutsuz evlilikleri yürütemiyorlarsa ayrılma durumu tercih edebiliyorlar.
- Günümüz evliliklerinin daha stresli olması: Hayat standartları gereği çiftlerin çalışması ve ev içindeki görev dağılımının problem olması eşler arasındaki uyumsuzluğu artırmaktadır.
- Boşanmanın toplumsal olarak kabul edilebilir hale gelmesi: Günümüzde çokça rastladığımız boşanma evresi artık toplum tarafından normal karşılanmaktadır.
- Boşanmaya ilişkin prosedürlerin yasal olarak kolaylaştırılması: Boşanmanın ağırlıkta olması sebebiyle, boşanma ile ilgili yasal düzenlemeler bu süreci kolaylaştırabilmektedir.

Her iki çiftte çalışıyorsa ve kariyer onlar için çok önemliyse, araştırmalara göre boşanma oranının bu durumda daha fazla yükseldiğini göstermektedir (Macionis 2001:477'den akt. Bahar 2009:156).

1.6.Aileye Alternatif Yaşam Biçimleri

Geçmişten geleceğe doğru ilerledikçe toplumsal bir değişim ve dönüşüm yaşanmakta ve bunun beraberinde yeni kurumlar ortaya çıkmaktadır. Yeni kurumlar aile kurumu ile ilişki içerisinde olmakla beraber, farklı işlevleri de beraberinde getirmektedir.

Amerika’da yapılan araştırmalara göre aile gün geçtikçe kalıbını değiştirmektedir. Evlilik kurumu yerini birlikte yaşamaya bırakmıştır. Anne baba arasında bir kurumsal bağ olmadan da aile olarak yaşamak yeni bir değişimin belirtisidir. Hane durumu yerini çiftlerin birlikte yaşamlarına bırakmış, yeni bir yaşam stili hayatımıza girmeye başlamıştır (Tolan, 1996:222).

1.6.1. Tek Ebeveynli Aile

Anne ya da babanın evden ayrılması durumunda anne ya da babanın tek başına çocuğun ihtiyaçlarını karşılaması durumudur. Genellikle tek ebeveynli aileler boşanma, ayrılık ya da ölüm sonucunda ortaya çıkmıştır. Anne ve babanın olduğu aile gibi tek ebeveynli ailede de anne ya da baba çocuklarının yeme, içme ve barınma gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak durumundadır (Boylu ve ztop, 2013:207).

Genellikle gelişmiş ülkelerde anne ve babanın ayrılması durumunda çocuklar anne ile yaşamaya devam etmektedir. Tek ebeveynli ailenin sayısını evlilik dışında yapılan ocuk etkilemektedir. Yaşam kalitesi ve beklentisi açısından kadın ve erkek incelendiğinde karşımıza şu sonuç çıkıyor; kadınlar bir nebze de olsa erkeklere oranla daha fazla beklenti içerisinde olabiliyorlar. Gün geçtikçe aile içindeki erkek nüfusunun ölümle azalması, kadının sorumluluklarının artmasını beraberinde getirmektedir. Aynı şekilde kadınların ölümleri de erkeklerin sorumluluklarının artacağını göstermektedir (Kasapoğlu ve Karkıner, 2011:38).

Yapılan araştırmalara göre kadınlar tek başına kaldıklarında ilk etapta çocuklarına karşı kendilerini eksik hissettiklerini belirtmişlerdir. Aynı zamanda kadınları bu eksikliğe ya da endişeye iten sebeplerin başında ekonomik problemler gelmektedir. Yine ocukların sosyal evre ile yaşamak durumunda kalmasında üzerlerine düşen görevi yerine getirmekte zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Çocukların dışarıda karşılaşmış oldukları problemleri çözmede yalnız başına kalmışlardır (Fevzioğlu ve Kuşcuoğlu, 2011:98).

Bu ve bunun gibi problemlerle karşılaşan kadınlar kendilerini yalnız hissetmekte ve bu süreci yönetmekte zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Erkekler ise yalnız kaldıkları dönemde duygusal anlamda kendilerini çocuklarına karşı yetersiz hissetmişlerdir. Bu

da gösteriyor ki duygu boyutu ağırlıklı olarak aile içerisinde kadın tarafından karşılanmaktadır. Bu süreçte erkekler çocuklarını tek başına nasıl büyütebileceklerini düşünmekte ve bu konuda kaygılanmaktadır. Ekonomik anlamda babalar çocuklarının ihtiyaçlarını karşılayabileceklerini düşünürken, psikolojik anlamda ve fizyolojik anlamda kendilerini eksik gördüklerini belirtmişlerdir. Bu süreç içerisinde erkekler eşlerini kaybettiklerinde hissizleştiklerini belirtmişler ve boşanmayla ayrılık sonucunda ise öfkeli ve kızgın olduklarını ifade etmişlerdir. Aynı zamanda ayrılan ya da boşanan erkekler daha çok sosyalleşen ağları ile hayatlarını daha özgürce yaşayabildiklerini belirtmiştir. Bazı sorumlulukların erkekten alınması onu rahatlatmış ve özgür bir karakter yapmıştır (Fevzioğlu ve Kuşçuoğlu, 2011:99).

1.6.2.Üvey Aile

Üvey aile kavramının birçok tanımı vardır. Anne veya babadan birinin üvey olması, boşanan çiftlerin tekrar evlenmesinden ortaya çıkan durumlar, insanların evlat edinmeleri de üvey ailenin bir parçasıdır. Birden çok tanımı olduğu için toplumumuzda üvey ailelerin sayısı azımsanmayacak kadar olup gün geçtikçe artış göstermektedir (Kasapoğlu ve Karkıner, 2011:48).

Günümüzde genellikle kentsel nüfusun fazla olduğu bölgelerde boşanmalar bir gelenek haline gelmiştir. Bu durumda toplumumuzdaki üvey aile oranını arttırmakta ve bunun çoğalmasına sebep olmaktadır. Üvey aile boşanan çiftlerin tekrar evlenmeleri ve bu birlikteliğe de çocuklarını da dahil etmeleriyle oluşan aileye denmektedir. Üvey ailelerin getirdiği birçok akrabalık kavramı da vardır; üvey anne, üvey abi, üvey büyükbaba bunlardan bazılarıdır. Yeni aile yeni akrabalıkları beraberinde getirmektedir (Canatan ve Yıldırım, 2011:80).

1.6.3.Birlikte Yaşama

Birlikte yaşama kavramı resmi nikâhı olmayan yetişkin bireylerin bir aileymiş gibi aynı evde yaşamalarıdır. Evlenmeyen kadın ve erkeklerin sürdürdüğü bu ilişki genellikle kısa süreli olmaktadır. Kadınlarda birlikte yaşama eğilimi daha fazladır. Birlikte yaşayan insanların çoğunluğunu hiç evlilik yapmamış, boşanmış bireyler

oluşturmakta bu bireyler aynı ortamları paylaşıp genellikle aynı yaş kategorisindedir. Kısa süren bu ilişkiler belirli bir zamanın üstüne çıkınca sürdürülmesi güçlenmekte sonu evlilik veya ayrılıklarla bitmektedir (Canatan ve Yıldırım, 2011:80).

Gelişmiş ülkelerde birlikte yaşama kavramı yaygın olarak görülmektedir. Batı toplumlarına ait olan birlikte yaşama durumu onlar için evliliğe bir ön hazırlık olarak düşünülmektedir. Bu yüzden evlilik sadece bunla sınırlı kalmakta, beraber yaşamak olarak anlaşılmaktadır. Bu da evlilik ve aile kavramına farklı anlamlar yüklemektedir. Gelişmiş toplumlar evlilik ve birlikte yaşamanın farklarını da bilmekte iki kavramda ona göre anlamlar vermektedir (Marshall, 1999:223).

İnşaların çeşitli ihtiyaçları vardır bu ihtiyaçlardan biri olan cinsel isteği karşılamaktır. Bir ilişkide cinsel bir ilişki varsa bir süre sonra çiftler daha fazla zaman geçirebilmek için birlikte yaşamaya başlarlar. Evli olmadan birlikte yaşayan bu insanların beklentileri çoğunluklar bir süre sonra resmi nikâh kıymak ve gerçek bir aile olmaktır. Bu düşüncede oldukları söylene de çiftlerin çoğunluğunun birlikte yaşarken maddi anlamda özerkliği tercih ettikleri diğerinin harcamalarına karışmadıkları görülmektedir. Tabi bunların yanında kazanç ve harcamaları ortak olan çiftleri görmek az da olsa mümkündür (Giddens, 2000:175-176).

1.6.4.Bekâr Kalma

Geçmişte insanlar çok küçük yaşlarda evlenir aile kurarlardı. Modernleşme beraberinde insanların geç yaşta evlenmelerine, bunu tercih etmelerine sebep oldu. Modernleşme arttıkça bekâr insan sayısının da arttığı çok açık görülmektedir. Günümüz insanları için boşanmak geleneksel toplumlara göre daha kolaydır. Boşanma sayılarının arttığı günümüzde boşanan inşalarda bekâr sayılmakta buda bekârlık oranını bir hayli arttırmaktadır. Yaşlı nüfusun arttığı modern toplumlarda eş vefatı da fazladır. Bu durumda bekârlığın artmasına sebep olan etkenlerden biridir (Kasapoğlu ve Karkıner, 2011:39).

Günümüzde evlenme yaş sınırı, eskiye nazaran daha yüksektir. Geçmişte yirmili yaşlarında olan insanların büyük çoğunluğu evliydi günümüzde tam tersi bir durum söz konusudur. Geçmişte yirmili yaşlarda evlenmeyi tercih eden insanlar artık bu

seviyeyi otuzlu yaşlara çekmiştir. Otuzlu yaşlarda evlenmemiş insan bulmak zorlaşmıştır. Otuzlu yaşlardan sonra insanların büyük çoğunluğunu ikinci baharını yaşamak isteyen boşanmış bireyler oluşturuyor. Elli yaşın üzerindeki bekâr insanlar artık evlenmeden umudunu kesmiş, eşi vefat etmiş insanlardan oluşmaktadır (Giddens, 2000:177)

1.6.5. Eşcinsel Birliktelikler

Batı toplumlar eşcinsel kavramının geçici bir şey olmadığı aslında eşcinselliğin toplumun bir parçası olduğunu kabul etmektedir. Eşcinsellik, insanların kendileriyle aynı cinsten bireylerle cinsel birliktelik yaşamaları ve bu bireylere cinsel eğilimi olması demektir. Eşcinsellik kadın ve erkekte farklı isimler almıştır. Eşcinsellere erkeklerde “gay” kadınlara ise “lezbiyen” denilmektedir. Toplum tarafından hor ve kabul edilemez görülen eşcinsel olan bireyler bunu açık açık ifade etmediği için günümüzde ve geçmişte ne kadar eşcinsel olduğu bunun oranını hesaplamak mümkün değildir. Ancak geçmişten günümüze kadar eşcinsel oranın yüksek olduğu belirtilmektedir (Marshall, 1999:306).

Geçmişte eşcinsel inşaları görmekte zorluk çekiyorduk artık çoğu eşcinsel bunu açık açık ve istikrarlı biçimde yaşamakta hatta bunun yasal hiçbir anlamı olmadığını bilerek evlenme törenleri düzenlemekteler. Geçmişteki eşcinsellere karşı olumsuz ve katı tavırlar zamanla azalmaktadır. Mahkemeler de bile çocuk velayeti konusunda eşcinsel ilişki yaşayan anneye velayeti verme durumları vardır. Eşcinsel olan kadınların çocuk sahibi olma istekleri teknolojik gelişmelerle yapay dölleme sayesinde sağlanabilmektedir. Bu gelişmelerle birlikte toplumumuzda eşcinsel aileler anne ve babalar görmek mümkündür (Giddens, 2000:176-177).

Genel anlamda bu bölüm kapsamında aile kavramsal olarak ele alınmış ve kuramsal yaklaşımlar açısından aile açıklanmıştır. Tarihsel süreçle beraber aile kavramı her ne kadar değişim ve dönüşüme uğrasa bile, işlevlerini koruyarak günümüze kadar gelmektedir. Aile türleriyle birlikte, ailenin işlevleri ve rolleri bu bölüm başlığı altında incelenmiştir. Her ailenin, üyelerini topluma kazandırması süreci ilk olarak aile içerisinde başlar. Bu bölüm içerisinde, ailede dağılma ve parçalanma konusu

zerinde durulmuş ve böyle bir durumla karşılaşıldığında karşımıza çıkan, aileye alternatif biçimleri araştırma içerisinde yer almaktadır. Ailenin değişen, gelişen ve dönüşen bir mekanizma olduğunun göstergesini, zaman içerisinde aile yapılarındaki farklılaşmalardan görebiliriz.



İKİNCİ BÖLÜM

AİLE İÇİ İLETİŞİM ve UYUM

2.1.İletişim Nedir?

İletişim hayatımızın her alanında var olan ve var olmaya devam eden bir olgudur. İletişim kavramı “communication” kavramından esinlenerek ilk dönemlerde haberleşme şeklinde ifade edilmiştir. İlerleyen yıllar içerisinde bu kelime yerini iletişim kavramına bırakmıştır. Communication kelimesinin kökeni latince bir kelime olan communis kelimesinden gelmekte olup, kişilere ve neslere verilen ortak söylem olarak tanımlanmaktadır. İletişim kavramını insanlar arası iletileri aktarmak olarak tanımlamak doğru ancak yetersiz bir ifadedir. İletişim aynı zamanda toplumsal etkileşimi de sağlamaktadır (Zıllıoğlu, 2007:22) .

İletişimle ilgili farklı kaynaklarda farklı tanımlar bulabilmek mümkündür. Türk Dil Kurumu sözcüğünde de genel bir iletişim tanımı yapılmaktadır. İletişim, bilgiyi üretme, anlama ve aktarma biçimidir. (Dökmen, 2003:19).

İletişim, aslında herkesin bildiği fakat çok az kişinin tam anlamıyla tanımlayabileceği bir insan etkinliğidir. İletişim telefondur, yüz yüze konuşmadır, sosyal medyadır, internettir, kitaptır, makaledir, söyleşidir, sohbetir. Bu listeye iletişimle ilgili yüzlerce ekleme yapılabilir. Her türlü iletişim gösterge ve kodlar içermektedir. Biz insanlar bu gösterge ve kodlarla iletişimsel dünyamızı var ederiz. İletişim kültürün var olmasında ve devamlılığında vazgeçilmez bir kanaldır. İletişimsiz kültür ölmeye yüz tutar. İletişim, toplumsal bir etkileşim için iletilerin karşılıklı olarak aktarıldığı bir dünyadır (Fiske 2003:15-16).

Genel anlamda insanlar, iletişimi konuşma olarak adlandırır. Ancak iletişim çok boyutlu bir kavram olduğu için, neyi nasıl niçin söylediğini bilmek hatta neleri seçerek söylemediğini bilmekle yakında ilgilidir. İletişim sadece konuşmak değil, el kol hareketleri ve yüz ifadelerini, sesin yüksekliği ve alçaklığını, bedenin her türlü duruşunu içine alan çok boyutlu bir kavramdır (Canel, 2012:8-9).

2.1.1.İletişim Öğeleri

2.1.1.1.Kaynak

İletişim öğelerinin başında kaynak yani gönderici gelmektedir. Burada mesajın çıktığı yer kaynaktır ve mesaj insanlar tarafından kullanılır (Sabuncuoğlu ve Tüz, 1996:26). İnsanlar kaynakları kullanarak iletmek istedikleri söz veya işaretleri kanal aracılığıyla aktarırlar (Cüceloğlu, 2001:72). İletişimin öğelerinde başta gelen kaynak, bazen tek bir birey tarafından kullanılırken bazen de televizyon, dergi gibi kurumsal yapılar tarafından da kullanılmaktadır (Oskay, 2011:3).

Kaynak içerisinde önemli olan mesajı alacak kişiye doğru bir dille aktarmaktır. Burada mesaj kaynak tarafından nasıl algılanmışsa karşı tarafa da o şekilde algılanması için dikkatle bu süreç yönetilmelidir. Kaynağın sahibi de bu süreç içerisinde bilgili ve iyi niyetli, samimi ve içten bir üsluba sahip olmalıdır(Kırmızı, 2003:15).

Bazı durumlarda kaynaktaki bilgi nettir ancak aktarım sürecinde bir takım engellerle karşılaşabilir. Tabak bu engelleri oluşturan unsurları birkaç madde ile şu şekilde ifade etmiştir:

- İletilecek konu hakkındaki bilgi ve becerileri: İlk etapta kaynak konu ile ilgili yeterli düzeyde bilgiye sahip olmalı ve karşı taraftaki alıcıyı iyi bir biçimde tanımalıdır.
- İletilecek konuya ve alıcıya yönelik tutumu: Kaynağın sahibi karşı tarafa aktaracağı konuyu net, anlaşılır ve olumlu bir davranış içinde bunu gerçekleştirmelidir.
- İletişim becerisi: Kişilerarası iletişim olması için kaynağın sahibinde ve karşı taraftaki alıcıda bir takım becerilerin olması beklenir. Burada beden dilini kullanmak, jest ve mimikleri kullanmak çok önemlidir (Tabak, 2006:17).

2.1.1.2.Mesaj

Kaynağın sahibi aktarmak istediği durumu görselleştirerek ya da işitselleştirerek bir sembole dönüştürür. İşte bu semboller bütünü mesajı oluşturmaktadır. Kaynak, mesaj

yoluyla aktarmak istediklerini alıcıya net, doğru bir şekilde aktarabilir. Burada mesaj duygusal boyutta da olabilir, kaynak bu dengeyi sağlayarak sahip olduğu beceriler ile duyguları da alıcıya aktarabilir. Bir mesaj içerisinde alıcının anlamasına yönelik ne kadar çok algılama aracına ulaşırsa o denli başarılı olacaktır (Baltaş ve Baltaş, 2003:30).

İnsanlar karşılıklı olarak iletişim içerisindeyken mesajları simgelerle ifade etmektedirler. Anlatılmak istenen her mesaj karşı tarafın yani alıcının anlayacağı bir dille aktarılırsa aktarım daha sağlıklı gerçekleşmiş olur. Örneğin, trafiğe hiç çıkmayan Anadolu köyünde bir amca, trafik ışıklarını gördüğü zaman bu ışıklar onun için hiçbir anlam ifade etmeyecektir. Her ne olursa olsun insanlar arası iletişimde aynı simgeler kullanılırsa, mesaj o denli alıcı tarafından düzgün anlaşılacaktır (Zıllıoğlu, 2010:30).

2.1.1.3.Kodlama ve Kod Açma

Kaynak tarafındaki bilginin aktarılabilir hale gelmesi süreci kodlama ile gerçekleşir. Kodlama süreci kaynağın zihin ekranındaki tasarım süreciyle başlamaktadır. Kaynak sahibi kendisindeki bilgilere göre bir imaj ya düşünce oluşturmaktadır. Bu süreç içerisinde bilgi, şekiller, kelimeler, semboller ya da rakamlar aracılığıyla kodlanarak alıcıya aktarılmaktadır (Solmuş, 2004:114).

2.1.1.4.Kanal

Kaynakta bulunan bilgiler kanal aracılığıyla alıcıya ulaştırılmaktadır. Burada bilgileri kaynaktan alıcıya aktarırken birçok kanal kullanılabilir. Bu kanalların başında telefon sinyalleri, radyo dalgaları ve sinir sistemi gibi araçlar tarafından sağlanmaktadır (Mutlu, 2005:80).

Bir mesajın kaynaktan alıcıya ulaştırılırken kullanılan yöntem ve tekniklerin tümü kanal olarak tanımlanabilir. Mesaj alıcıya kaynaktan çıkarak kanal aracılığıyla iletilir. Kaynak ile alıcı arasındaki mesajlar, farklı kanallar aracılığı ile etkileşim sürecine girer. Kanal seçiminde önemli olan kaynaktaki bilginin tam anlamıyla

aktarımını sağlayacak kanalı bulmaktan geçer. Doğru bir aktarım ancak doğru bir kanal seçimiyle gerçekleşir. İnsanlar arası iletişimde kanal olarak duygu organları kullanılabilir (Mısırlı, 2010:5).

2.1.1.5.Hedef Kitle

Bir mesaj kaynak aracılığı ile yola çıkar ve karşı taraftaki alıcıya bir kanal vasıtası ile aktarılır. Burada kaynak için alıcı olan hedef kitledir. Alıcı kanal ile gelen sözlü ya da sözsüz bilgiyi yorumlayarak bir anlam çıkarır (Tabak, 2006:24).

Kaynak ilettiği mesajın alıcı tarafından anlaşılmasını ister ve alıcının aldığı bu aktarıma yönelim geri bildirim sağlamasını bekler. Burada kaynak ve alıcı arasında bir etkileşim söz konusudur. Tabi ki önemli olan karşılıklı anlaşılmaktır. Kaynak ve alıcı arasındaki iletişimin tam olması için mesajın net ve açık şekilde aktarılması çok önemlidir (Tutar ve Yılmaz, 2010:37).

Mesaj kanal aracılığıyla aktarılırken alıcı bu sembol ve kelimeleri çözümlemekte ve bir anlam çıkarmaktadır. Bu anlam karşısında gönderici konuma geçerek geri bildirim verebilir. İletişim süreci içerisinde alıcı kişinin aktif bir şekilde mesajı almak istemesi, tam anlamıyla karşı tarafı dinlemesi iletişimi daha güçlü ve anlaşılır kılmayı sağlar. Burada kanallar aracılığıyla aktarılan bilgiler karşılıklı olarak benzer şekilde tanımlanmaktadır. Yani bir sembole hem kaynağın hem de alıcın yüklediği anlam iyi bir iletişim için benzer olmalıdır. Her ne kadar bilgiyi aktaran göndericide bir takım beceriler olması beklense de aynı becerilerin alıcıda da olması beklenir (Tutar ve Yılmaz, 2010:38).

2.1.1.6.Geri bildirim

Geri bildirim iletişim süreci içerisinde karşılıklı olarak soru ve cevaplarla sağlanan iletişim bütünlüğüdür. İletişimde geri bildirim alıcıya ulaşan bilginin yeni bir kanalla tekrar karşı tarafa aktarılmasını geri bildirim olarak ifade edebiliriz. Yüz yüze iletişimde geri bildirim açık ve net iken iletişim araçlarıyla geri bildirim daha eksik

kalmaktadır. Teknolojik ilerlemelerle beraber iletişim araçlarındaki geri bildirimde güçlendirilmiştir (Gürüz ve Güler, 2006:340).

Mesajı ileten kişi ve mesajı alan kişi arasında bir iletişim söz konusudur. Mesajı alan kişinin her türlü yolla vermiş olduğu cevap bir geri bildirimdir. Mesajın ne kadar anlaşılır olduğu ya da anlaşılabilir olduğu geri bildirimler sayesinde netlik kazanır (Mısırlı, 2010:5).

Kaynaktan çıkan her bir bilgi kanal aracılığıyla alıcıya aktarılırken net, anlaşılır bir şekilde aktarılmaz. Bu aktarım sürecinin önemi gibi alıcının almış olduğu bilgileri de kaynağa aktarması sürecine geri bildirim diyoruz. Bu süreç içerisinde geri bildirimler de açık, net ve anlaşılır bir şekilde kaynağına gönderilmelidir. Etkili bir iletişim ancak ve ancak bu şekilde gerçekleşir (Koçel, 2001:426).

2.1.2.İletişimin Boyutları

İletişim toplumsal yaşam içerisinde vazgeçilmez bir yere sahiptir. İletişimsiz bir toplum meyvesiz bir ağaca benzer. Sağlıklı bir toplum ve sağlıklı bireyler için iletişim yaşamın temel taşıdır. İnsanlar sağlıklı ilişkiler kurduklarında daha mutlu olurlarken, sağlıklı ilişki kurduklarında mutsuzlukları hayatlarına yansımaktadır. İnsanların birbirini anlamaları, saygı duymaları ve sevmeleri karşılıklı sağlıklı ilişki kurduklarında gerçekleşir (Köknel, 1997:8).

2.1.2.1.Bireysel İletişim

İletişim ilk olarak kendini tanımakla başlar. Kendini tanıyan bireyler, iletişime girdiği kişilerle daha sağlıklı ilişki kurabilirler. Bireysel gelişimini önemsemeyen insanlar diğer insanlarla girdiği ilişkilerde yanlış anlamalara ya da anlaşılmalara girebilir. Bu süreçte kendini tanımayan insan için mutsuzluk verici bir durumdur. Duygusal bütünlüğü tam olan ve empatik ilişkileri önemseyen insanlar bireysel iletişimlerinde yani içsel yaşamlarındaki iletişimde ve dışarıdan gelen kaynaklara yönelim iletişimde sağlıklı ilişkiler kurarlar (Bıçakçı, 2000:80).

2.1.2.2.Kişilerarası İletişim

Kişilerarası iletişim insanın dünyaya geldiği günden beri var olan ve var olacak olan bir durumdur. İnsanlar yapıları gereği diğer insanlarla iletişime girmek durumdadırlar. Gerek temel ihtiyaçları gerekse ikincil ihtiyaçları bu duruma insanları sürükler. Eğer iletişim iki insan arasında gerçekleşiyorsa buna kişilerarası iletişim denir. İnsanlar diğer insanlarla iletişime girerek, duygu ve düşüncelerini, olaylara karşı tepkilerini ve hislerini, hayat görüşlerini ve bakış açılarını karşılıklı olarak ifade ederler (Dökmen, 2001:23).

2.1.2.2.1.Sözlü İletişim

İnsanlar yaşamın doğal getirileri gereği karşılıklı olarak iletişime girerler. Bu karşılıklı iletişim içerisinde sözlü iletişim büyük bir öneme sahiptir. Biz insanlar iletişimimizi ağırlıklı olarak sözcükleri kullanarak gerçekleştiririz. İletişime girdiğimiz insanlarla ne kadar çok benzeşik yapıda kelimeler kullanırsak o denli karşı tarafça iyi anlaşılırız. Sözlü iletişimde kaynak ve hedef arasında sözcükler yer almaktadır ve her sözcüğün zihnimizde bir tahayyülü vardır (Kalyon, 2006:77-78).

İnsanların karşılıklı olarak girdikleri sözlü iletişim içerisinde bir takım işlevler bulunmaktadır. Her nerede ve ne zaman olursa olsun bu işlevler sözlü iletişim içerisinde kendini göstermektedir. Bu işlevleri şu şekilde sıralayabiliriz (Erdoğan, 2005:200) :

- Sözcükler insanlar arasındaki görülmeyen ancak hissedilen duyguları, objeleri karşı tarafa iletim olanağı sağlar.
- Sözcükler kaynağından çıkıp hedefe ulaşınca amaca uygun hareket eder.
- Sözcükler ilişkiye girdiğimiz insanlar ile sağlıklı iletişim olanağı sağlar.
- Kişi sözcüklerle kendi benliğini ve karakterini açığa çıkarır.
- Sözcüklerin öncelikle kendi ile olan iletişimi sağladığı, sonrasında çevresel uyum içerisinde sağlıklı ilişkileri desteklediğini söylemek gerekir.

2.1.2.2.2.Sözsüz İletişim

Sözel olan iletişim her ne kadar önemli ise bunun karşısında duran sözel olmayan iletişimde insanlar arasındaki kaynak hedef ilişkisi içerisinde iletişimi yerine getirir. Bu iletişim şeklinde karşılıklı sözcük alış verişinin yanında bedensel uyum çok önemlidir. İletişim içerisindeki insanlar bedenleri ile kullandıkları sözcükleri desteklerler. İletişime giren insanlar karşılıklı olarak beden dilini göz önünde bulundururlar. Sözsüz iletişimde önemli olan sözcükler değil, beden dilidir. Bedenin ne söylediği her zaman daha ön planda yer alır (Dökmen, 2001:46-50).

İnsanlar arasında sözlü iletişimin önemli olduğu kadar sözsüz iletişimin öneme mi de göz ardı edilemez. Farklı kaynaklar sözsüz iletişimde kullanılan beden dilinin önemine sürekli olarak vurgu yapmaktadır. İnsanlar iletişime girdiği insanlar ile beden dili aracılığı ile etkileşim kurabilirler. Bazen bir söz söylemek yerine bir işaret o sözün yerine getireceği görevi rahat bir şekilde yapabilir. İnsanların bedensel hareketleri onların iç dünyaları hakkında bizlere bilgi verir. Bazı durumlarda duygu ve düşüncelerimi ifade etmekte zorlanabiliriz. Ancak burada yardımımıza beden dili koşar. Bir bakış, bir gülümseme, bir el hareketi bazen kelimeden daha fazla anlam taşır hale gelir. İnsanlar iletişime girdiği kişilerle sözlerini saklayabilirler ancak duygularını saklayamazlar. Çünkü duygular bedene işaret eder. Beden yalan konuşmaz ve karşılıklı iletişimi güçlendirir (Kocaman, 2006:18).

2.1.2.3.Grup İletişimi

İnsan var olduğu günden bu güne kadar karşılıklı iletişime girmiş, grup oluşturmuş, farklı gruplar içerisinde yer almıştır. Bu gruplar içerisinde aile en başta gelmektedir. İlk iletişim aslında grupta yani aile başlar. Aile iletişim yoluyla kültürel ve sosyal değerleri aktarma ve devam ettirme amacı güder. İnsan içinde bulunduğu sosyal grubun etkilerini taşır. Burada hem insan grubu etkilerken hem de gruptan etkilenir (Köknel, 1997:134).

2.1.2.4.Kitle İletişimi

İletişimin farklı boyutları bulunmaktadır. Bunlardan birisi de kitle iletişimidir. Burada inşalar arasındaki iletişim için kitle iletişimi kullanılır. Kitle iletişimi insanlara daha rahat ve hızlı ulaşma kanalıdır. Kitle iletişimi sırasında sembollerin insanlar tarafından doğru anlaşılması çok önemlidir. Bazı durumlarda kitle iletişiminde geri bildirim verilemeyebilir bu da iletişimin kalitesini düşürmektedir (Gökçe, 1993:81).

Kitle iletişimi tek taraflı bir iletişimi ifade etmektedir. Bu tek taraflı iletişim, televizyon, radyo, dergi, gazete, kitap gibi araçlarla sağlanır ve kitle iletişimi belli bir alanı, belli bir konumu kapsar nitelikte olmaktadır (Boz, 1999:41).

İngilizce’de kitle iletişimi kavramı 'mass communication' olarak kullanılmaktadır. İletişimin boyutunu burada bize gösteren kitledir. Kitle birçok alanı kapsayabilmektedir. Bazen bir sosyal tabakayı, bir sınıfı, ya da bir mekânı kapsayabilmektedir. Bazen de ülkenin tamamı bir kitle olarak adlandırılabilir. Kitle, iletişim süreci içerisinde okuyucuları, dinleyicileri ve seyircileri kapsamaktadır (Bal, 2004:66).

Bu iletişim türü her hangi bir kurum ya da kuruluş tarafından sağlanan iletişim tipidir. Bireyler arasındaki iletişimde mesaj farklı kanallar aracılığıyla karşı tarafa aktarılırken, kitle iletişiminde bunu bir kuruluş yapar ve buradaki kanalı o belirler. Alıcıların anlayacağı dille konuşma ve onların anladığı sembolleri seçme görevi kuruluştadır. Örneğin, kitlelere seslenen bir gazete insanlara ulaşmadan önce farklı süzgeçlerden geçmektedir. Gazeteden kullanılan yazılardan tutunda resimlere, yazı büyüklüklerinden tutun da kullanılan renklere kadar süzgeçten geçer. Kitlelerin anlayacağı dile en yakın hale getirilir. Haberlerin öncelikleri bile bu süreç içerisinde önem taşımaktadır (Oskay, 2011:11-12).

2.1.3.Etkili İletişim Becerileri

Etkili iletişim bireyin kendisinde başlar. Kendisini tanıyan, kendisinin farkında olan birey ilk etap da kendisi ile iletişimini kurar ve sonrasında kişilerarası iletişime geçer.

Ancak kendisiyle iletişimi iyi olan insanlar etkili iletişim becerileri kazanırlar. İletişimde önemli olan etmenlerin başında duygu ve düşüncelerin doğru ifade edilmesi yatmaktadır. Her insan bir takım duygular yaşar ancak bu duyguları farklı şekillerde yorumlar. Bu da kişinin algısı ve iletişim becerisi ile alakalıdır (Özer, 2000:3).

İletişim becerileri içine doğduğumuz aile tarafından bize aktarılmaya başlanır. İnsanların ilk iletişime girdiği yer ailedir ve aile içerisinde bir takım davranışları beceri haline getiririz. Tekrar edilen davranışlar iletişim becerisi olarak kişilik tipimize eklenir. Bununla beraber toplumsallaşma sürecinde her insan iletişim becerilerini geliştirir ve değiştirir. Hem iletişimin başladığı kaynak hem de alıcı bu becerilere sahip olmak durumundadır. Etkili iletişim ancak ve ancak bu becerileri kazanmakla ve kullanabilir hale gelmekle gerçekleşir (Açıkgöz, 2000:81).

İnsanlar iletişime başladığı günden bu güne kadar bir takım beceriler elde etmiş ve kullanmışlardır. İletişim bu becerilerle gerçekleşir. İletişim kurmak hayatta çok önemli bir yere sahiptir. Etkili bir iletişimde empatik dinleme olması gerekir ve iletişim geri bildirimlere desteklenmektedir. Kaynaktan çıkan mesajı anlamak ve anladığını karşı tarafa belirtmek ve hissettirmek iletişim için vaz geçilmez bir detaydır. Doyumlu bir yaşam için etkili iletişim becerilerini kullanmak çok önemlidir (Kocayörük, 2012:3).

2.1.4.İletişimi Engelleyen Faktörler

İletişim içerisindeki insanlar duygu ve düşüncelerini sözel ve sözel olmayan yollarla ifade ederler. Bu ifade sürecinde iletişimi derinden etkileyen etmenler yer almaktadır. Yani iletişim doğal ortamından kopup bir madde veya unsura bağlı kalır. Bu da iletişimi engellemektedir. Aynı zamanda duygu ve düşünceler aktarım süreci içerisinde de değişime uğrayabilirler. Aktarımda bulunan bilgi silinebilir, bozulabilir ve genellenebilir (Can, 2002:271).

2.1.4.1.Psikolojik ve Sosyal Engeller

İnsanlar doğası gereği yapısal olarak birbirlerinden farklılık gösterebilmektedirler. Her insanın hayatı algılama ve yorumlama düzeyi farklılık gösterebilir. İnsanlar iletişime girdiği insanlar ile farklı engellerle karşılaşabilirler. Bun engellerin başında psikolojik ve sosyal engeller başta gelmektedir. Bazı insanlar kişilerarası iletişime girdiği insanlarla görüş farklılıklarından dolayı konuşmak istemeyebilirler, iletişime girmek istemeyebilirler. İnsanları birbirinden ayıran sosyal, kültürel, psikolojik, sosyolojik etmenler vardır. Bu etmenlerde kişilerarası iletişimde kendisini gösterir (Renfilied, 1979:160).

İletişim içinde bulunan insanlar arasında güven kavramı en başta gelmektedir. Güven inşalar arası iletişimi destekler. Güvensizlik ya da güven vermeyen cümleler karşı taraftaki insan tarafından olumsuz izlenim verebilir. Bu da iletişim arasına soğukluğun girmesi demektir. Bu süreç donuk bir iletişim olduğunu gösterir (Karaçor ve Şahin, 2004:105).

2.1.4.2.Fiziksel ve Teknik Engeller

İnsanlar diğer insanlarla iletişime girdiklerinde hazır bulunuşluk çok önemlidir. İletişimi engelleyen etmenlerden biriside gürültü kavramıdır. Gürültü kaynak ve hedef arasındaki mesajın yanlış anlaşılmasına sebep olabilir. Onun için iletişim içine giren insanlar arasında fiziksel ve teknik unsurlar önemli bir paya sahiptir. Bir diğer engel ise karmaşık cümleler bütünüdür. Eğer söylenilmek istenen açık ve anlaşılır bir dille söylenirse, iletişime engel kalmaz. Engelleri insanlar oluştururlar ve engelleri insanlar kaldırırılar (Erdoğan, 2002:123).

2.1.5.İletişim ve Çatışma

2.1.5.1.Aktif Çatışma: İletişime giren her birey kendi söylediğini doğru olarak kabul eder ve bundan dolayı bir çatışma doğar. Bu çatışma türü aktif çatışmadır.

2.1.5.2.Pasif Çatışma: Genellikle pasif çatışma türünde insanlar daha önce iletişime girdiği ancak aralarında bir olay husumetinden dolayı farklı görüşlerin çıktığı durumda, kişiler kendi aralarındaki bu küslüğü iletişime girmeyerek, konuşmayarak, bakmayarak tepki yoluyla karşısındaki insana gösterirler. Pasif çatışma türü genellikle aile içinde akrabalarla yaşanan olaylar neticesinde baş gösterir. Aile içerisinde küsme kavramının küçük yaptırımları olabilir ancak bu sağlıklı bir iletişim değildir (Doğan ve Doğan, 2011:154).

Çocuklar aile içerisinde gördükleri davranışları çevrelerine gösterirler. Çünkü aile bir rol model çatısıdır. Eğer aile içerisinde problemler küserek çözülüyorsa çocuk bunu öğrenir ve problem olarak gördüğü durumlarda küsme eylemini gerçekleştirir. Aile içerisinden rol model olgusu yer aldığı için aile problemlerini konuşarak çözmeli ve bu güzel davranışı çocuklarına rol model yapmalıdır (Dökmen, 2008:70).

2.1.5.3.Varoluş Çatışması: İnsanlar iletişim kazaları yaşayabilirler. İletişim kazalarını futbol maçına benzetebiliriz. Yanlış pas bir varoluş çatışmasını doğurabilir. Ya da iletişime girdiğimiz insanlara söylediğimiz sözcükler yanlış anlaşılabilir. İletişim içerisinde insanlar ağırlıklı olarak kendi söylediklerini önemserler, diğer insanların söylediği şeyleri kulak ardı edebilirler. Bu da benmerkezci bir yaklaşımın göstergesi olarak tanımlanabilir (Doğan ve Doğan, 2011:155).

2.1.5.4.Tümden Reddetme: İnsanlar iletişime girdiği insanlar ile farklı anlaşmazlıklara düşerler. Eğer kişi bu anlaşmazlık süresinde kendine yöneltilen mesajı kabul etmez reddeder ise bu tümden reddetme boyutuna girer (Dökmen, 2008:75).

Bu tür çatışmalarda insanlar kendi söylediklerini önemser ve kaideye alırlar. İnatlaşma dediğimiz eylem burada devreye girer. İnatlaşmayla beraber zıtlaşma iletişimi tamamen yok eder (Doğan ve Doğan, 2011:155).

2.1.5.5.Önyargılı Çatışma: İnsanlar iletişime girdiği insanların ilk etap da giyiniş tarzlarına bakarlar ve bu diğer kişi de ön yargı oluşturabilir. Konu her ne olursa olsun bazı durumlarda hiçbir şekilde karşılıklı olarak bir uzlaşmaya gidilemez. Ön yargıya sahip olan insanlar iletişime girdiği insan veya insanlarla çatışma yaşayabilir. Burada

önemli olan ön yargıya sahip bireyin bu durumunu içsel yaşantısında çözmesi gerektiğidir (Dökmen, 2008:76).

2.1.5.6.Yoğunluk Çatışması: İnsanlar iletişime girdiği insanlarla fikir uyuşmazlığı yaşarlarsa iletişimde bir yoğunluk çatışması görülebilir (Dökmen, 2008:77).

Bu çatışma içerisinde haklılık güdülebilir. ‘Sen böyle söylüyorsun ama’ gibi cümleler bu çatışma içerisinde yer almaktadır (Doğan ve Doğan, 2011:155).

2.1.5.7.Kısmi Algılama Çatışması: İletişim kaynaktan hedefe ulaşırken filitreleme ve genelleme işleminden geçer. Bu süreçte kişi kaynaktan almak istediğini alır. Bu bir kısmi algılamadır ve çatışmaya sebebiyet verebilir (Doğan ve Doğan, 2011:155).

2.1.5.8.Alıkoyma Çatışması: İnsanlar öğrendikleri şeyleri diğer insanlara aktarırken ekleme ve çıkarma yapabilir. Her insanın hayatı algılama şekli aynı olmadığı gibi iletişime girdiği insanın söylediklerini de kendince farklı yorumlayabilir. Çatışmayla beraber kişiler arasındaki fikir ayrılıkları ve hayat görüşleri ortaya çıkar. Eğer sağlıklı empatik iletişim kurulursa çatışma yok denecek kadar azalır (Doğan ve Doğan, 2011:155).

2.2.Aile İçi İletişim

2.2.1.Aile İçi İletişim

İletişim insanlar için vazgeçilmez bir detay iken, aile içi iletişim, ailenin kalitesini, mutluluk ve mutsuzluk durumunu, huzur ve sükûnet eylemini ortaya çıkarır. Çocukların ilk iletişimi aile içerisinde öncelikle anneleriyle ve ardından babalarıyla olur. Aileler duygu, düşünce ve fikirlerini, eylem ve söylemleriyle gelecek nesillere aktarırlar. Doğru iletişim insan aile içinde öğrenir (Çamdibi, 1999:137) .

Kişiler farkındalıklarını kazanmakla birlikte kendileri ile olan iletişimleri konusunda önemli bir adım atarlar. Doğru iletişim mutluluk ve başarıyı beraberinde getirirken, yanlış iletişim mutsuzluk ve başarısızlığı tetikler. Aslında iletişim hayatın her alanında kendini göstermektedir. Kaynak ve hedef arasındaki ileti gerçek iletişimi temsil eder. İnsanlara zorunlu yapılması istenilen şeyler dertilirse bu çatışma

olgusunu beraberinde getirir. Çünkü insan özgür bir yapıya sahiptir (Gökdağ ve Dağlı, 2012:76-79).

İnsan iletişimi aile içerisinde öğrenir. Aile içindeki iletişim sağlıklı ve empatik ise aktarım bu şekilde gerçekleşir. Eğer aile içindeki iletişim çatışma boyutunda ise bu da çatışma olarak aktarılır. Ailenin en temel görevlerinden birisi iletişimi çocuklara iyi bir şekilde öğretmek, aktarmaktır (Doğan ve Doğan, 2011:198).

Her aile içerisinde bir yapı bulunmaktadır. Bu yapı içerisinde bir aile reisi vardır, açık ya da örtük bir otorite tipi vardır, rol dağılımı ve karar vermek mekanizmaları vardır, erkek ve kadın arasındaki ilişkide bir denge söz konusudur, çocukların rolleri ve ev içerisinde bir iş bölümü vardır. Tüm bunlar aile içi ilişkilerde var olan durumlardır (Taylan, 2009:126).

Aile ilişkileri içerisinde sağlıklı bir düzenin olması ve aile üyelerinin ihtiyaçlarının bu düzen içerisinde sağlanıyor olması çok önemlidir. Böylelikle aile fertleri aile içinde bulunmaktan mutluluk duyarlar. Tam tersi bir durum olduğunda ise, ihtiyaçların karşılanmadığı, görev ve sorumlulukların yerine getirilmediği sağlıklı bir ailede uyumsuzluk problemleri yaşanma ihtimali çok yüksektir. Görev ve sorumlulukların yerine getirildiği sağlıklı ailede herkes kendi görevini severek ve isteyerek yerine getirir. Aynı zamanda aile üyeleri arasında da bir yardım görmek mümkündür. Sağlıklı ailede duygular açık bir dille aile içerisinde paylaşılabilmektedir. Sağlıklı aile içerisinde yaşayan bireyler sağlıklı aileler kurmaya adaydırlar. Sağlıklı ailede ne çok toplum baskısı vardır ne de aile baskısı, burada bir denge söz konusudur. En önemlisi de kişilik gelişimi için sağlıklı aile psikolojik anlamda ihtiyaçları karşılar (Cüceloğlu, 2001:58).

Aile içinde gerçekleşen iletişim, aile fertleri tarafından karşılıklı olarak gösterilen davranışların tümüdür. Aile içindeki bireylerin birbirleriyle iletişimi iyi olduğu zaman, bireyler duygularını daha rahat bir biçimde ifade eder hale geleceklerdir. Gerçek iletişim anlatmak değil, anlaşılmasıdır aynı zamanda. Alıcıyı dinlemek ve geribildirim vermek etkili bir aile içi iletişim için vazgeçilmez bir durumdur (Doğan, 2013:208).

2.2.1.1.Karı Koca İlişkileri

Çiftler iletişim konusunda bir takım problemler yaşamaktadır. Karı koca ilişkilerinde yaşanan problemler ağırlıklı olarak, susma, küsme eylemleriyle gerçekleşir. Eşler arasındaki ilişki dışarıya da yansımaktadır. Çiftler iletişimsel problemlerini konuşarak ve empatik bir dille çözmeyi bilmelidirler. Çözülmeyen her problem bir çatışma yığını oluşturur. Her çatışma yığını zamanla karşı koyulamaz bir güce sahip olabilir. Yaşanılan problemleri en kısa sürede ve en sağlıklı şekilde çözmek karı koca arasındaki sevgi ve saygıyı sağlarken güveni ilişkinin tepesine çıkarır. Eğer karşınızdaki kişinin söylediklerini dinler ve önemsenirseniz yaşamış olduğunu küçük problemleri rahatlıkla çözebilirsiniz (İmamoğlu, 1995:39).

İnsanların hayat görüşleri farklı olabileceği gibi aile kurduklarında karı koca ilişkilerindeki problemlere bakış açısı da farklılık gösterebilir. Kadın için küçük bir söylem problem olabilirken erkek bunu doğal karşılayabilir ya da erkek için küçük bir eylem problem olabilir bu sefer de kadın bunu normal karşılayabilir. Bilinmeli ki iki farklı bireyde farklı kültürel aile yapısından gelmektedir. Çiftlerin kavraması gereken nokta bu gibi farklılıkların olabileceği ve onların bu farklılıkları en az düzeye indirgeyerek çözmesi gerektiğidir (Akgün ve Uluocak, 2010:11).

2.2.1.2.Anne-Baba Çocuk İlişkileri

Çocuk yetiştirme sürecinde anne babanın bilinçli bir kişiliğe sahip olması çok önemlidir. Benlik saygısı yüksek olan anne baba, çocuğunu da bu platformda yetiştirir. İşte sağlıklı bireyler bu şekilde ortaya çıkar. İlk iletişime geçtiğimiz kurum ailedir ve bizler aile içindeki davranışları rol model olarak karakteristik yapımızı oluştururuz. Bu süreç içerisinde kendi kontrolünü kendi sağlayan bireyler yetiştirmek için çocukları çok sıkmak doğru olmayacaktır. Burada dengeyi korumak çok önemlidir. Anne baba, çocuğuna öz güven veren, onu destekleyen ve her daim yanında olduğunu hissettirdiğinde gerçek kişilik oluşumunu desteklemiş olacaktır (Yavuzer, 2013:69).

Aile varlığını sürdürebilmek için her daim dinamik bir yapıya sahip olmalı ve içinde bulundurduğu üyelerin topluma karşı dengesini sağlamalıdır. Aile bir parçası olarak üyesini yetiştirir ve toplum içine bırakır. Toplum içindeki iletişim süreci de ailesinden öğrendikleriyle başlamaktadır. Aile içerisindeki bireyler birbiri ile iletişim halindedirler ve bu etkileşim kişiler arası farkındalık düzeyini artırıcı düzeydedir. Aile işlevlerini içinde bulundurduğu bireylere karşı gerçekleştirmektedir (Avşaroğlu, 2011:285).

Aile içi iletişimde çocukların hayata dair bilgilerini ve hayati görüşlerinin temelini atıldığı noktadır. Çocukları hayata hazırlamak ve neslin devamını sağlamak için önemli olan üç iletişim kaynağı vardır. Bunlardan birincisi gözle iletişimdir. Çocukların gözlerine bakarak konuşmak onlara güven verecek ve doyum sağlayacaklardır. İkinci olarak bedensel iletişim. Anne ve babanın çocukla elle teması, onu sevmesi ve öpmesi denebilir. Vücut teması çocuğa duygusal anlamda destek olmak için çok önemlidir. Senin yanıdayım, seninleyim diyebilmektir. Üçüncü ve sonuncu iletişim türü odaklanmış ilgidir. Her şeyinizle o anda çocukla olmaktır. Çocuğu dinlemek, onun gözlerinin içine bakmak ve ona dokunmaktır (Campbell, 1991:47).

Geçmişten günümüze kadar gelen ailenin bir sistemi vardır. Her bir aile üyesinin diğer aile üyesi ile iletişimi söz konusudur. Her ne kadar günümüzde bireyselleşme artsa bile aile üyeleri ortak paylaşımlarına devam etmektedirler. Aile içerisinde anne babanın ilişkisi çocuğun gelişimini etkilemektedir. Bu gelişim sürecinde etkilenen çocuk zaman içerisinde bunu davranışlarına dökecektir. Aynı zamanda çocukların anne babaları ile kurdukları ilişkilerde birbirinden farklılık gösterebilir ancak yine karşılıklı olarak etkileşim söz konusudur (Cihangir, 2011:55).

2.2.1.3.Ailede Sorumluluk Paylaşımı

Geçmişten günümüze kadar aile içerisinde farklı dönemler içerisinde farklı sorumluluklar baş göstermektedir. Geçmiş yıllarda ev işlerinden kadın sorumlu iken dışarıda iş yapan eve ekmek parası getiren erkektir. Erkek dışarıda yorulduğu için eşi onu dinlendirmek ve rahatlatmak durumundadır. Günümüze değin gelindiğinde, kadının iş hayatında girmesiyle beraber sorumluluklarda farklılaşmaktadır. Ev

işlerini hem kadınlar hem de erkekler yapmaktadır. Ev içinde farklı sorumlulukları üstlenmek ilişkinin kalitesini ve sürekliliğini arttırmakla beraber güven dolu bir mutluluğun getirisiidir (Bilen, 1983:186).

2.2.1.4.Aile İçi Şiddet

Şiddet bir uyumsuzluk göstergesidir. Aile içi şiddet ne yazık ki geçmişten günümüze kadar gelen bir eylemdir. Özellikle de kadına yönelik şiddet gün geçtikçe artmaktadır. Şiddetin her boyutu aile içindeki mutluluğu parçalar ve evlilik dengesini bozar. Bilinen fiziksel şiddetin dışında psikolojik şiddette kişileri derinden etkilemektedir. Ekonomik şiddette günümüzde çok rastlanan bir durumdur. Aile içinde şiddetin var olması aileyi uçurum kenarına çeker ve dönülmez noktalara götürebilir. Birleşmiş Milletler Genel kurulunca kabul edilen kadına karşı şiddetin azaltılması hatta bitirilmesi bildirgesi önemli bir yer tutmaktadır. Kadına zarar veren her türlü eylem şiddet olarak kabul edilir. İnsanlar ancak birbirleri ile iyi ve sağlam ilişkiler kurduklarında mutlu evlilikler sürdürebilirler (Ergöçmen, Üner ve Yiğit, 2009:19).

2.2.2.Aile İçi İletişim Unsurları

2.2.2.1.Kendini Tanıma

Her insan dünyaya geldiği andan itibaren kendini tanıma süreci içine girer. Freud'a ise kendini tanıma sürecinde insanda id, ego ve süper ego adında üç aşama olduğunu söyler. İd bastırılmamış duygularımız, isteklerimiz, güdülerimizdir. İd in yanı bu duyguların insan tarafından eğitilmesi toplum tarafından kabul edilebilir düzeye gelmesi insanın bunu bastırmayı öğrenmesi süper ego dur. Süper ego 'sen' kavramını öğretir. 'Sen' toplum demektir. Ego ise süper egodan sonra bulunmuştur. Süper egodan sonra sen-ben kavramı ortaya çıkmıştır. 'Ben' ise ego demektir (Güven, 2013:17).

2.2.2.2.Empati

Empati kurmak karşıdaki insani çok daha iyi bir şekilde anlamamıza yardımcı olur. Empati demek karşıdaki kişinin duygu, dűřüncesine göre hareket edip onun gibi dűřünebilmektir. Karşıdaki kişinin duygu ve dűřüncelerini önemsemiğimiz için anlatmadığı, anlatmak istemediği birçok řeyi de anlayabiliriz. Empati kuran kiři karşısındakini daha iyi ve açık bir şekilde anlayacağı için ondan daha fazla bilgi alabilir. Empati aslında bireye iyi bir dinleyici olma davranışını da kazandırır. Empati kurarak karşısındakini dinleyen birey ondan kendinden bir şeyler bulabilir onun vücut dilini duygularını da anlayabilir (Dođan, 2013:250).

İnsanlar yapısal olarak birbirinden farklılık göstermektedirler. İnsanların hayat içerisindeki olaylarda birbirinden farklı olacağı için empati kurmadan insanları anlamaya çalışmak çok sağlıklı olmayacaktır. Empati, bir anlık başkasının ayakkabının içine girmek, başkasının dűşündüğü gibi dűşünmek ve hissetmektir. Eřler arasında da farklı görüş ayrılıkları yaşanabilir. Eřler bu görüş ayrılıklarını empatik olarak karşılamalı ve özdeşim kurmalıdır. Ancak bu şekilde mutluluk onların kapısını çalacaktır (Kaya, 2003:131).

Empatinin gerçekleşmesi tam bir empati olabilmesi için üç öge belirlenmiştir. İlki bireyin kendisini empati kurduğı kişinin yerine koyması, olaylara onun penceresinden bakmasıdır. Bu yüzeysel bir durum gibi görünse de tam tersi fenomenolojik bir durumdur. Karşındakini iyi anlamak istiyorsak olayları onun gibi algılamak gerekir ve onun varoluşsal alanına girmek gerekir ikinci ögemiz ise empati kurduğumuz kişiyi hem duygusal hem de dűşünsel yönden anlamaktır. Üçüncü ve son ögemiz ise ikinci kısımda yaptığımız duygu ve dűşünceleri anlama olayını empati kurduğumuz kişiye de anlatmaktır (Güven, 2013:23).

İnsan karşısındakini duygu dűşünce olarak tam anlamıyla anlayıp, dünyaya karşısındaki baktığında empati kurmuş olur. Empati kurmak görüş ayrılığı yaşadığımız durumlarda farklılıkları anlamamıza ve önem vermemize yardımcı olur (Goleman, 2012:389).

2.2.2.3.Saygı

Aile içerisinde mutlu beraberlikler ve birliktelikler için saygı vazgeçilmez bir eylemdir. Her ailenin kendine özgü saygı unsurları olabilir. Aile içindeki bireyler bu saygı unsurlarını karşıladıkları müddetçe mutlu bir beraberlik sürecektir. Saygı nesilden nesile aktarılan ve aile içerisinde öğrenilen bir eylemdir. Aile içindeki bireylerin karşısındaki insanı empatik olarak tam anlamıyla dilemesi, ona saygı gösterdiği anlamına gelir (Önder, 2003:45).

2.2.2.4.Etkili Dinleme

Tüm ilişkilerde olduğu gibi aile içi iletişimde de etkin yanı dinlediğini anlama çok önemlidir. Etkin dinleme olabilmesi için dinlediğimiz şeyleri zaman zaman denetleyip dönüt almalıyız bu da anlama işimizi kolaylaştıracaktır. Aile içi iletişimde dinleme işlemini yaparken aktif dinlemeye yani sürekli ve bilinçli bir şekilde yapmaya özen göstermeliyiz. Sürekli dönütler vererek neyi, ne kadar anladığımızı konuşmacıya bu şekilde aktarırız. Dinleme işleminde en önemli faktör dönüt vermektir. Dinleyeni anlayabilmek için önemlidir (Doğan, 2013:256).

Etkin dinleme işlemi sadece karşıdaki kişinin ne anlattığını anlamak değil karşısındakini konuşmaya devam etmesi için destek vermek onu cesaretlendirmektir. Dinleme esnasında konuşmacıya ilgi gösterildiğini beden diliyle ve davranışlarla aktarılması gerekir. Dinleme işlemi yapılırken beden dilinin de önemli olduğu bilinmektedir. Etkin bir dinleme olabilmesi için katılma, takip etme becerileri kullanılmalıdır (Güven, 2013:20).

Dinleme becerisinin en verimli olanı hiç kuşkusuz ki aktif dinlemedir. Aktif dinlemede anne-babanın çocuklarına karşı söyledikleri v çocukların bundan anladığı geri bildirimlerle sağlanmalıdır. Dönüt verme işlemi dinleyicinin duyduğunu ve anladığını gösterir (Yavuzer, 2013:130).

Ektin dinleme işlemi yapılırken tam anlamıyla katılım gerekmede iletilerin anlaşıldığı dönütlerle desteklenmelidir. İletişim içinde olan tarafların dinleme sürecinde işliğı içinde ve etkileşim halinde olmalıdır (Doğan, 2013:250).

2.2.2.5.Biz Bilinci Oluşturma

Sağlıklı bir toplum oluşması için öncelikle ailelerde biz bilini oluşmalıdır. Biz bilinci oluşan ailelerde büyüyen çocuklar her alanda biz bilincini oluşturabilirler. Biz bilincine sahip ailelerin sayısı arttıkça toplumunda sağlığı artacaktır. Bunun gerçekleşmesi için hiç kuşkusuz ki zamana gerek vardır. Toplum ailelerin yapısına göre şekillenmekte olup biz bilinci olan aileler sağlıklı toplumu oluştururken sen-ben anlayışıyla oluşan aileler toplum yapısındaki bozulmalara sebep olacaktır (Cüceloğlu, 2014:115) .

Aile ilişkilerinde dikkat edilmesi gereken en önemli noktalardan biri bireysel ve aile ilişkilerini çok iyi dengelenmesidir. Bireyler kendi başlarına güçlü olmalı ancak aile üyesi olmanın gereklerini de yerine getirmeli ait olmayı bilebilmeli bu dengeyi karı-koca, kardeşler arasında dengelemelidir (Güven, 2013:26).

Biz bilinci oluşan ailelerde çocukların kendini ifade etmesi, kendine has düşünler edinmesi daha kolaydır. Biz bilinci oluşan ailelerde anne- baba evlatlarının duygu ve düşüncelerine değer vermektedir. Bu aileler çocukların aile ortamında yaşanan şeyleri olduğu gibi anlamasına önem vermektedir (Cüceloğlu, 2014:135).

2.2.2.6.Ben Dili Kullanma

İletişimi girdiğimiz insanlarla ben dili ve sen dili kalıplarını kullanırız. Aynı zamanda da biz dili kalıbı da iletişim içerisinde kullanılmaktadır. Burada ben dili yaşanan bir durumun somut bir şekilde ve anlaşılır düzeyde kullanılması durumudur. Her ben dili ile ifade edilen söylem, sen dilinin içinde bulundurduğu olumsuz anlamı barındırmayabilir (Güven, 2013:24).

2.2.2.7.Aile Bireyini Tanıma

Aile içinden yaşıyan her bir üye diğer üyeler ile kan bağı içinde olan ve genellikle anı evde ikamet eden insanlardır. Aile içindeki üyelerin birbirini tanıması normal karşılanabilecek bir durumdur. Buradaki tanıma yüzeysel boyutta değil bazı durumlarda üyeler arasında duygu paylaşımı olması da beklenir. Bu şekilde aile üyeleri birbirini daha iyi tanıyabilir (Güven, 2013:19).

2.2.3.Aile İçi İletişim Engelleri

2.2.3.1.Ön Yargı

Hayatımızın her alanında ön yargılarla karşılaşabiliyoruz. Bilerek ya da bilmeyerek düşüncelerde ya da davranış şekillerinde ön yargılarla karşılaşmak mümkündür. Çoğu zaman ön yargıya sahip olduğumuzu düşünmeyiz ancak her insan da az da olsa ön yargı bulmak mümkündür. Ön yargının iki temel alt bileşeni vardır:

1. Gruba ya da ferde karşı olan olumsuz duygu
2. Hayatımızdaki kalıp yargılar, kişileri tanımadan onları bir gruba mensup ederiz

Ön yargı içinde duygusal ve düşünsel yapıda davranışlar görülür. Bu iki alt bileşene göre birey ayırt edici bir davranışı tercih eder (Cüceloğlu, 2007:543).

Ön yargı sosyal çevrede görülebilir. Genellikle grupların diğer toplumsal yapılara karşı kendilerini koruma olarak tepkilerini göstermesi olarak da ifade edilebilir. Ön yargıyı düşüncelerin davranışlara yansıma hali olarak tanımlayabiliriz (Güven, 2013:31).

İnsanlar iletişime girdiği insanlar ile iletişime girdiklerinde başvurdukları düşünce ve davranış kalıplarından birisi ön yargılardır. Ön yargı ile birey karşı tarafı bir sınıfa mensup edebilir, kişi hakkında genelleme yapabilir, ona nasıl yaklaşacağını ve nasıl davranacağını ön yargılar ile belirleyebilir. Ön yargılar aile içinde de görülmekle beraber, aile üyelerinin ön yargıya sahip olmasının altında yatan faktör aile içindeki rol ve değerler açısından belirlenir. Aile içindeki olumsuzlukların oluşmasında ön yargılar başta gelmektedir. Sağlıklı bir aile içi iletişim için ön yargıları geride

bırakmak gerekir. Aile içinde duygu ve düşünceler rahat bir dille ifade edildiğinde ön yargılara gerek kalmaz (Tezel, 2004:5).

2.2.3.2.Zihin Okuma

Aile içi iletişimde zihin okuma çok sinsi bir olumsuzluk ateşleyen unsurdur. Burada zihin okumanın kötü olmasının nedeni, zihin okuma sonrasında aile üyeleri arasında geri bildirim olmamasıdır. Aile içinde meydana gelen yanlış anlamaların düzeltilmesi için ilk etapta zihin okuma durumunu bırakmak gerekir. Örneğin; yemek yapan bir kadına erkek, annem bu yemeği daha gül yapıyor şeklinde söylediğinde, kadın geri bildirim vermeden bu durumu içine atarak, demek ben iyi yemek yapmıyorum deyip tepki olarak yemek yapmayı bırakırsa, zihin okumayı gerçek anlamda hayata geçiren bir örnek olmuş olur (Güven, 2013:32).

2.2.3.3.Savunucu İletişim

İletişimi sarsıntıya uğratacak etmenlerin başında savunucu iletişim gelmektedir. Bir insanın savunucu iletişimi seçmesinin altında benlik bilincini koruması yatmaktadır. Savunucu iletişimde konunun savunulmasından çok kişi kendisini savunur. Kişi konudan uzaklaşarak, karşısındaki kişiye göre kendisini savunur. Onun amacı karşısındaki kişiyi alt etmektir, onun söylediği şeyleri kabul etmeyip kendi fikirlerinin baskın olarak kabul edilmesini ister. Savunucu bir tutum gösteren kişi karşısında da savunucu bir kişi yaratır. İnsanların savunucu iletişim sadece dillerinde değil, benden dillerinde, jest ve mimiklerinde de yer alır (Cüceloğlu, 2001:154-155).

Araştırmalara göre iletişimde savunuculuk arttıkça iletişimin verimliliği azalmakta, iletişimdeki savunuculuk azaldıkça iletişimin kalitesi de artmaktadır. İletişimde kaynak ve alıcı arasındaki savunuculuk azaldıkça, iletişimi olumsuz etkileyen etmenler ortadan kalkacak ve daha sağlıklı bir iletişim olacaktır (Cüceloğlu, 2001:155) .

2.2.3.4.Tek Yönlü-Çift Yönlü İletişim

İletişime her zaman ve her yerde, her türlü şekilde girilebilir. Aile içinde var olan iletişimin çift yönlü olmasındaki ön şart; iletişime zaman ayırmak olacaktır. İletişim tek yönlü değil, yani kitap ya da dergi okuyarak, aile fertlerinin karşılıklı olarak empatik bir dille karşısındaki kişiyi dinlemesi ile gerçekleşir (Tezel, 2004:3).

2.2.3.5.Denetleme

İnsanlar iletişime girdiği insanların duygu ve düşüncelerini, aynı zamanda davranışlarını karşılıklı olarak denetlemek isterler. Denetleyerek iletişime girmek aile içinde farklı durumları ortaya çıkarabilir. Spontane olarak ortaya çıkan davranışlar kabul edilmeyen ve cezalandırılması ön görülen davranışlardır. Eğer bir iletişimde denetleme söz konusu ise doğal olarak ortaya çıkan duygu ve davranışları bitirir. Genellikle denetleme sağlıklı aileler tarafından kontrol mekanizması olarak kullanılabilir. Böyle durumlarda aile üyeleri arasında bir güvensizlik doğar (Cüceloğlu, 2005:78).

Aile içinde bir takım davranışları emrederek yaptırmak anne babanın çocuğunu gerçek anlamda tanımadığını gösterir. Aile üyeleri içinde iletişime bakıldığında yönlendirme ağırlıklı konuşmaları görmek mümkündür. Aile bu süreci korku ve tehditle yönetir. Çocuk bu baskı altında ondan beklenen davranışı yerine getirir fakat çocuğun gözünde ailesinin bir saygınlığı kalmamış ve çocuk ailesine karşı kin güder. Böyle bir ortamda yetişen çocuk farklı durumlardaki yaşadığı korkuları da bura ile özleştirip psikolojik anlamda da kendisini kötü hisseder (Tunalı, 2011:30).

2.2.3.6.Tehdit Etme

Aileler kontrollü ellerine almak için, özellikle geçiş dönemleri, yani ergenlik dönemlerinde tehdit etme davranışını çokça kullanırlar ve bu gerçek anlamda büyük bir problem belirtisidir. Ergenlik sürecinde olan çocuk farklı davranışlara eğilim gösterebilir, eğer ailede üst düzey bir farkındalık söz konusu değilse aile bu süreci

yönetmekte zorlanır. Bu süreçte anne babanın çocuktan beklentileri ergenlik dönemi olduğu için komik bir hal alabiliyor. Böyle olunca çocuk söylenenleri pek fazla ciddiye almayabiliyor. Çocuk bu süreç içerisinde kimliğini bulmaya çalışırken ailenin baskısı ve tehditleri neticesinde söylenenlerin aksini gerçekleştirmesi aslında beklenen bir durumdur (Tunalı, 2011:31).

2.2.3.7.Suçlama

Yaşanan olayları var olduğu gibi kabul etmeme durumunda ortaya çıkan bir durumdur. Örneğin; Türkçe dersinde Mehmet tahtaya kalkar ve tahtadaki problemi öğretmenin yardımıyla birkaç hata yaparak çözer. Bu durum sağlıklı ailelerde Mehmet'in Türkçe dersi ilgili eksikleri olduğu ve bunları süreç içerisinde tamamlaması beklenir. Genellikle insanların yeni şeyler öğrendiği yerler okul olduğu zaman kendilerini suçlanmış ya da yargılanmış hissetmeyeceklerdir. Doğruyu yönlendirme ile öğrenecek ve yapacaklardır (Cüceloğlu, 2005:79).

Bazı durumlarda sürekli kendini suçlayan insanlarla karşılaşırız. Kişi sürekli olarak keşke yapmasaydım, bu benim yüzümden böyle oldu, ben suçluyum der durur. Bazı durumlarda da başka insanları suçlayan kişilerle de karşılaşılabilir, bu insanlarda sorumluluktan kaçarak suçlama durumunu tercih ederler. Sürekli olarak kendilerine haklılık payı çıkarırlar. Bu senin yüzünden oldu, bu senin hatan gibi söylemleri aktif olarak gerçekleştirirler (Güven, 2013:33).

Çocuk aile içerisinde bir suçlamaya ya da eleştiriye maruz kaldığında bu durum çocuğu etkiler ve çocuğum kişilik gelişimi için bu çok önemli bir durumdur. Örneğin; aile çocuğunun sürekli olarak beceriksiz olduğunu vurgularsa, çocuk zaman içerisinde beceriksiz olduğunu kabul edecek ve bu davranışları gösterecektir. Aileler tarafından söylenen bu olumsuz sözler çocuklarda karşılığını gösterecektir. Burada önemli olan çocuğun kişiliğini eleştirmek değil, eğer davranışında bir hata varsa bunu eleştirmek doğru olacaktır(Tunalı, 2011:32-33).

Kişinin kendisiyle ilgili durumları kabul etmemesinin altında suçlanması yatar. Söylenen sözler ve yapılan eleştiriler kontrolü ele almak için yapılır. Bu süreçte kusursuz bir mükemmellik beklenebilir. Böyle bir durumla karşılaşan birey kendisini

mükemmel olmak zorunda hissettiği için sürekli kaygı durumunda olacaktır. Burada suçlayan kişiye bakıldığında bunu bir suçlama değil de davranışın yorumlanması şeklinde ifade edilir (Doğan, 2013:320).

2.2.3.8.Özsaygı ve Özsaygı Eksikliği

İnsanlar hayat içerisinde bir takım problemler ile karşılaşır, kişi kendisini değerli olarak görüyor ve bu problemleri çözebilme yetkisini kendisinde buluyorsa özsaygısının farkında olduğunu göstermektedir. Bir konuda kişinin kendisini değerli ve yeterli hissetmesi özsaygının temel yapı taşıdır. Kişi eğer bu duygulardan herhangi birini hissetmiyor ise yaşamsal olarak mutluluk kalitesi azalacak ve problem çözmede kendisini yetersiz olarak görecektir. Birey kendi değerini fark etmez ise kendini özgün ve özgüven dolusu hissetmez. Kendilerini yeterli ve değerli görmeyen insanlar, diğer insanlar ile kendisini kıyaslar ve kendi yetersizliğine depreştirmiş olur (Doğan, 2013:304).

Birey kişiliğini aradığı dönemde bir değerlendirme yaparak, kendiliğini onaylayarak öz saygısını belirler. İnsanlar kendi olumsuz durumlarını eleştirdikleri gibi olumlu davranışlarını da ön plana alarak bu değerlendirmeye katabilir. Özsaygı kavramı, kişinin kendisini olduğu gibi kabul etmesi durumunda ortaya çıkan bir durumdur. Kişi burada kendini ne çok iyi ne de çok kötü görmeli, dengeli bir bakış özsaygıyı oluşturur (Erözkan, 2007:64).

2.2.3.9.Algıda Seçicilik

Algıda seçicilik denilen şey mesaj aktarımı sırasında kasti olarak ya da olmayarak mesajın belli bir kısmının algılanmasıdır. Bu algılama sürecinde psikolojik ve fiziksel olarak etki eden faktörler olabilir. Çevresel faktörlerin neticesinde bazı durumlar dikkatten kaçabilir ya da bazıları çok göze çarpabilir. Algılama sürecinde ön yargılar, beklentiler ve deneyimler bu durumda etkili sebeplerdir. Bu süreç içerisinde kaynak ve alıcı arasında bazı kelime ve anlamlar farklı boyutta algılanabilir (Doğan, 2013:308).

Evlilik içerisinde farklı kültürlerden gelen erkek ve kadın zaman içerisinde kültürel farklılıklar dolayısıyla uyumsuzluk yaşayan aileler olabilmektedir. Bu süreç içerisinde çiftler en baştan itibaren bu uyumsuzlukları gidermek için ortak bir çözüm yolu bulmalıdırlar. Eğer göze görünmeyen küçük problemler zamanında çözülmezse, ilerleyen süreç içerisinde o küçük problemler çözülmez bir hal alır. Çiftler birbirlerini bu zaman zarfında yanlış anlama içinde değil, eşini olduğu gibi kabul etme durumunu sağlamalıdır. Çiftler karşılıklı olarak birbirini anlamalı ve kültürel üstünlük göstermemeye çalışmalıdır (Doğan, 2013:285).

2.2.3.10.Kişileştirme

İnsanlar karşılıklı girmiş oldukları iletişim sonucunda iletileri kişisel olarak algılaması durumunda ortaya çıkan bir durumdur. Olaylar kendi içinde yorumlanmalıdır. Eğer söylemler kişisel olarak algılanırsa bu durumlar problem olarak karşımıza çıkar (Özer, 2002:104).

2.2.3.11.Mantığa Bürünme

Bir iletiyi mantığa bürüyerek aktarma, temelde bireye davranış yapısının ne olması ya da ne olmaması gerektiğini ifade eder, yanlış yapılanların altını çizerek ve “her koyun kendi bacağından asılır” iletilisini verir. Böyle bir kalıpla yapılmış gönderiler, karşı tarafı kışkırtıcı bir hal alabilir. Bireyin kendi öz benliğini yetersiz görmesine sebep olur (Özer, 2002:102).

Aile içi iletişimde karşılaşılan problemlerden birisi de çiftlerin karşılıklı olarak, karşı cinse karşı yüksek bir izlenim uyandırmak için yapılan davranışlar bütünüdür. Bu durumda şöyle bir konu ortaya çıkıyor. Çiftler bu yüksek izlenim içerisinde ortaya çıkabilecek yanlış ve hatalar konusunda kendilerini endişeli hissederler. Eşler yapmış oldukları bu davranışların ortaya çıkacağı düşüncesi ile rekabete girmekten çekinir ve bu eksik durum korkusunu bir şekilde üzerinden atmak ister (Doğan, 2013:285).

2.2.4. Sosyoloji, insan ve toplum

İnsanın ne olduğunu açıklayan birbirinden farklı üç yapı vardır. Bu yapılar teolojik sistem, felsefi sistem ve doğa bilimlerine dayalı sistemlerdir. Bu sistemler, kolektif bir insan tanımı üzerinde buluşmazlar. Dini merkeze alan sistemde tanrı varlığının merkezinde yer alır ve insanlar tanrının sunmuş olduğu kurallara uyma ihtiyacı hissederler. Dini kitaplarda insanın dünyaya geliş nedeninin ne olduğu ve cennetten nasıl kovulduğu anlatılır. Burada insan yapısının olumsuz yönlerine dikkat çekilir. Dinsel yapı Rönesans hareketleri ile beraber geri plana geçmeye başlamış ve gündeme felsefi sistem damgasını vurmuştur. Felsefi bir bakış açısında varlığın merkezinde akliselim insanlar ve akıllı toplum yer almaktadır. İnsanların varlık olarak kabul ettiği şey, insanüstü güçlere sahip bir yapıdır. İnsan da bu varlıktan bir parça olmakla beraber, dünyada değerli bir yere sahip olmaktadır (Scheler, 1988:11). Hem dini hem de felsefi açıklamalar insana bir anlam yüklemişlerdir.

Bireysel yaşam standartlarımızla, toplumsal yaşam standartlarımızın birbiriyle ilişki içerisinde olacağını ifade eden bilime sosyoloji denir. İçinde yaşadığımız dünyayı, insanı ve insanları açıklamaya çalışan bir bilimdir. Toplum, toplumsal değişme, göç, savaş, sanayileşme, küreselleşme ve gençlik problemleri sosyoloji biliminin incelediği konular arasındadır (Bozkurt, 2009:2).

Birçok farklı kaynakta sosyoloji kavramı , “ toplumu inceleyen bilim dalı ” olarak açıklanır. Bu tanım doğru fakat yeterli değildir. Çünkü diğer sosyal bilim dalları da farklı şekillerde de olsa toplumu incelerler.

Sosyoloji bilimiyle uğraşan sosyologlar, bilim anlayışlarındaki ayrışmaların etkisiyle, çok farklı sosyoloji tanımları yapmışlardır. Örneğin Durkheim’a göre sosyoloji bilimi, “toplumsal kurumların” bilimi iken, Giddings’e göre, “toplumsal olayların” bilimidir. Weber ise sosyolojiyi, “toplumsal eylemi inceleyen bilim” olarak tanımlarken, Simmel ise sosyolojiyi, “insan ilişkilerini inceleyen bilim” dalı olarak tanımlamıştır (Koenig, 2000:1).

Sosyoloji bilimini Bottomore, toplumsal antropoloji ile beraber, toplumun belli bir yanını değil de, toplumsal hayatı bir bütün olarak ele almaya çalışan; toplumu oluşturan sosyal gruplar ve kurumlar arasındaki dokunsal ilişkileri incelemeye kalkışan ilk bilim dalı olarak ifade edilir (Bottomore, 1977:15). Böyle bakıldığında

sosyoloji biliminin temel iddiası, toplumsal yapıdır. Bir toplumdaki davranışlar arasındaki sistematik ilişkiler bütünüdür (Bozkurt, 2009:3).

Sosyoloji, birey birey, birey grup, grup grup ilişkilerini sistematik bir şekilde tüm alanlarıyla ele alan bir bilim dalıdır. İnsanlar sosyal varlıklardır, birden fazla insanın olduğu her yerde de sosyoloji vardır. Sosyoloji hayatımızın her alanında olan bir bilimdir. Biz sosyoloji sayesinde insanları, grupları ve toplumları anlayabiliyoruz. Sosyoloji dünün bilimi değil, insanın varoluşundan bu güne kadar geçmişi olan bir bilim dalıdır.

İnsanlar doğal ihtiyaçları gereği grup halinde yaşarlar. Böyle olunca insan sosyal bir varlık olarak açıklanmaya çalışılır. Sosyal bilimler insanı toplum içinde sahip olduğu statüye göre tanımlanmaktadır. Birey toplum içerisinde bulunduğu için sosyolojide aktör olarak tanımlanmaktadır. Burada toplum tarafından aktöre roller verilir ve aktör bu rolleri yerine getirir. Toplum içerisinde her aktörün farklı rolleri vardır. Anne, baba, amca, öğretmen, memur gibi roller aktöre verilen rollerden bir kaçıdır. Aktör aynı zamanda toplum içerisinde varlığını gösterir ve içinde yaşadığı toplumdan etkilenir. Birçok aktör bir araya gelerek, birbirlerini etkilemesi ile ortaya “sosyal sistem” denen olgu çıkmaktadır (Kongar, 1995:33).

Toplumsal kişi üzerindeki etkisi üzerine incelemeler yapan sosyologlar, genel olarak sosyologlar topluma öncelik tanırırlar. Özellikle de pozitivist geleneğin temsilcileri bu görüşün başında gelirler. Pozitivistler karşısında sembolik etkileşimciler daha çok toplumdan ziyade küçük gruplara ve bireylere öncelik verirler. Uzun yıllar İngiltere başkanlığını yapan M. Thatcher, bir konuşmasında (Şubat/1979) “ Toplum diye bir şey yoktur, sadece bireyler, kadınlar ve erkekler vardır” diyor (Kington 1992:2’den akt. Bozkurt 2009:12).

Thatcher’e göre toplum illüzyondur. Acaba toplum gerçekten de illüzyon mu? Toplum gerçekten de kişilerin bir araya gelmesiyle mi ibaret? Böyle bir durum olduğunda psikolojini ve sosyolojinin yolları kesişmektedir. Her insan istediği şeyi yapabilseydi, bütün sapkın davranışları sonuçta kabul etmek mecburiyetinde kalmaz mıydık? Mills’e göre birçok bireysel problemin altında yatan temel sebep toplumdan kaynaklıdır der. Ya da etrafa dikkatlice bakıldığında çevrelendiğimiz insan gruplarını görebiliriz (Bozkurt, 2009:12-13).

Toplum insanı nasıl etkiler ve insanlar bunun karşılığında ne yapar, işte sosyologlar bununla ilgilenir. İnsanları sadece bireysel eylemleri ve kişisel tercihleriyle açıklamamanın çok sağlıklı olmayacağını savunan sosyologlar da vardır. Toplumun insan üzerindeki etkisini görebilmek için Durkheim'ın intihar kitabına bakmak gerekir (Bozkurt, 2009:13).

O her şeye rağmen, “ daha güzel bir dünya ” olabileceğine inananların bilimidir (Bozkurt, 2009:1).

2.3.Evlilik ve Evlilik Uyumu

Evlilik kavramına toplumdan topluma farklı anlamlar yüklenmektedir. Buda evliliğin sosyolojik bir kurum olduğunun göstergesidir. Zamanla evliliğin tanımı ve gerçekleşme biçimlerinde değişiklikler olmuştur. Gelişmiş toplumlarda evlilik cinsel birliktelik yaşayan insanların bunu resmi nikâhla meşrulaştırması olmuştur. Modern toplumlarda her alanda olduğu gibi evlilikte akıl ve rasyonellik ilkelerinde etkilenmiştir. Evliliklerin gerçekleşme şeklini, evliliğe yüklenen anlamı da bu ilkeler etkilemiştir (Kasapoğlu ve Karkıner, 2011:29).

Evlilik karşı cinsteki iki birey belli amaçlar için biraya gelmesi aralarında bir anlaşma yapmaları ve bunu resmileştirmeleridir. Bu bireyler sosyal, ekonomik, kültürel, psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak için bir aile kurmayı ve çocuk sahibi olmayı amaçlamışlardır (İbrahimoğlu, 2004:19-21).

Her önemli başlangıçlarda kutlamalar eğlenceler yapıldığı gibi evlilik kurumu da oluşturulurken bir kutlama yapılır. Bu kutlamalar bir düzenle devam etmekte söz kesme, nişanlanma, düğün. Tabi ki bu düzen, kutlamalar, kurallar toplumdan topluma farklılık göstermektedir. Evliliğin başlangıcında yemek ziyafetler, dualar, eğlenceler gibi birçok unsur vardır. Bu unsurlar evliliğin öneminin açık bir şekilde göstergesidir (Canatan ve Yıldırım, 2011:66).

Evliliğin önemini her dönemde ve her toplumda görülmesinden anlayabiliriz. Çünkü evlilikler toplumun yapı taşlarıdır ve toplumsal birçok işlevi yerine getirmektedir. Evlilik kurumu oluştururken farklı amaçlarda ve farklı şekillerde oluştuğunu görebiliyoruz. Bunlar; cinsel yaşam ve akrabalık üzerine kurulanlar, birbirini seven

iki yetişkin arasında geçen cinsel birleşimin nikahla toplum tarafından onaylanması ve kan bağı olmayan aynı hısımları birbirine bağlaya evliliklerdir (Giddens, 2012:246-248).

Her ne kadar evlilik dendiğinde iki bireyin birlikteliği, nikahı birlikte yaşaması akla gelse de evliliğin çok geniş bir ailenin parçası olmakta demektir. Evlilik beraberinde birçok akrabalığı getirmektedir. İnsan evlendiğinde geniş bir sosyal grubun parçası olmaktadır. Bu sosyal grubun içinde aralarında kan bağı olan bireyler vardır. Geniş aileler olduğu gibi çekirdek ailelerde vardır ve günümüzde sayıları geniş aileleri geçmektedir. Geniş ailenin bu geniş sosyal grubunu istemeyen, dışlayan çekirdek aileler beraberinde de birçok toplumsal sorunu getirmektedir (Canatan ve Yıldırım, 2011:66).

Evlilikler eş sayılarına göre de incelendiğinde farklılık gösterdiği görülmüştür. Tek eşli ve çok eşli olmak üzere iki türü vardır. Çok eşli olmak erkek veya kadından herhangi birinin birden fazla evliliği aynı anda yaşamasıdır. Poliandri kadınların birden fazla eşinin olmasıdır, polijini ise erkeğin birden çok eşinin olmasıdır. Gelişmiş toplumlarda bu tür evlilikleri görmek bir hayli zordur çünkü çoğunda bu durum yasaklanmıştır. Çok eşliliğe izin veren toplumları da görmek mümkündür. Giddens Murdock'un araştırmalarında çok eşliliğe izin veren toplumların oranının yüzde 80 olduğu saptanmıştır (Giddens, 2012:248).

2.3.1.Evlilik ve Evlilik Çeşitleri

Evlilik toplumsal bir kurum olmakla birlikte içinde sevgi, saygı, cinsellik, para gibi birçok unsur bulunmaktadır. İnsanlar bu ihtiyaçlarını karşılamak hem de bu ilişkilerin toplum ve yasalar nazarında kabul görmesini sağlamak için resmi nikah yapmaktadır. Evlilik iki karşı cinste bireyin bir arada yaşaması olarak ifade edilse de batı ülkelerinde eşcinsel birliktelikler hatta resmi anlamda evlilikleri de görmek mümkündür. Toplumsal birçok işlevi yerine getiren evlilik kurumu eşcinsel evliliklerde bu fonksiyonları karşılayamamaktadır (Aluş, 2016:29).

2.3.1.1. Görücü Usulü İle Evlilik

Genellikle geleneksel toplumlarda karşılaştığımız bir evlenme biçimi olan görücü usulü evlilikler erkek tarafının, erkeğin annesinin, akrabalarının kız seçmesidir. Bu evliliklerde erkeğin kızı sevmesi ve seçmesi yetmez erkeğin annesinin onay vermesi gerekir. Kız seçimi yapan aileler kızın güzelliğine, davranışlarına, boyuna posuna, kaşına gözüne ve ailelerine uygun olup olmamasına dikkat ederler. Görücü usulü evliliklerde aile yapıları maddi ve manevi anlamda birbirine benzemektedir. Erkek tarafı kız istemeden önce kızın ailesini, akrabalarını çevrelerine sorarak araştırırlar. Günümüzde bazı yörelerde hala görücü usulü evlilikleri görebiliriz. Erkek tarafı kızı beğendikten sonra erkekle kız bir odada evlilikle ilgili konuşur ve karar alırlar (Sezen, 2005:186).

Görücü usulü evlilikler günümüzde hala devam etmektedir ancak biçim olarak bazı değişimlere uğramıştır. Eskiden erkek tarafının kızı beğenmesi yeterli görülüyor kızı veya erkeğe söz söyleme hakkı düşmüyordu. Günümüzde evlenecek insanların birbirini görmesi, tanınması ve birbirlerine onay vermesi önemsenir (Karadağ, 2015:48).

2.3.1.2. Kız Kaçırma

Kız kaçırma ailelerin evliliğe karşı çıktığı durumlarda erkeğin kızı kaçırmasıyla evlilik yapılmasıdır. Aileler çeşitli nedenlerden dolayı bazen evliliklere karşı çıkar bu ekonomik veya farklı bir sebep olabilir. Geleneksel toplumlarda gördüğümüz günümüzde hala ola başlık parasından dolayı da erkek kızla anlaşarak başlık parası vermemek için kızı kaçırmıştır. Kızın isteği olmadan da erkeğin kızı zorla kaçırmasıyla oluşan evlilikleri de görmemiz mümkündür (Boratav 1973:204-210'dan akt. Sezen 2005:187).

2.3.1.3. Başlık Parası Karşılığında Evlilik

Genellikle geleneksel toplumlarda gördüğümüz ülkemiz de ise Anadolu'nun birçok yerinde başlık parasını görmek mümkündür. Başlık parası evlenen erkeğin kızın ailesine verdiği bedeldir. Başlık parası bazen ev, araba, koyun, sığır da olabilir. Ülkemizin Doğu Anadolu bölgesinde başlık parasına çeşitli isimler verilmiştir; “Ana hakkı”, “bedel”, “ağırlık” bunlardan bazılarıdır. Bu kavramların yanında “başlık kesme” adında da bir kavram vardır. Bu da başlık parasında indirimle gidilmesi demektir. Başlık parası kadına meta anlamı yüklediği için gelişmiş toplumlarda görmek mümkün değil ancak ilkel bölgelerde hala devam etmektedir. Başlık parasını ödeyecek durumu olmayan erkeklerde kız kaçırma olayı görülmekte bu da kız kaçırma oranını artırmaktadır. Ülkemizde bazı bölgelerde başlık parası kızın ihtiyaçları harcanırken bazı bölgelerde ise kızın ailesi parayı kendisi için almaktadır (Sezen, 2005:187).

2.3.1.4. Oturak Alma Evlilik

Kızı istediği kişiyle evlendirmeyen ailelerde görünür. Kız sevdiği erkekle evlenebilmek için bohçasını alır ve erkeğin evine gider. Kızın ailesi bu durumu kızlarına yakıştıramadığı için bu durumu kabul etmezler kızı erkeğin kaçırdığını düşünürler. Erkeğin ailesi kızı kendi gelinleri kabul edip onu sahiplenirler. Ülkemizde Sivas, Kütahya ve Kastamonu da bu tür evliliklere rastlarız (Yasa, 1962:3-4).

2.3.1.5. Beşik Kertme Evliliği

Dünyada daha çok Hindistan'da görülen beşik kertmesine ülkemizde bazı yörelerde rastlamak mümkündür. İyi anlaşılan ailelerin çocukları doğduğunda daha beşikteyken işaret koyarlar ve aileler arasında bir sözleşme olur. Kız ve erkek büyüyünce birbirini beğenmeyip istemeyebilir bu durumlarda ise aileler arasında kan davalarına varan problemler yaşanmaktadır. Çoğunlukla kızın erkeği beğenmeyip sevmediği

durumlarda bu tür sıkıntılar olmaktadır ülkemizin bazı yörelerinde bu problemlerden doğan kan davalarını görmek mümkündür (Sezen, 2005:187).

Bazı yörelerde sünnet düğününde veya misafirlikte ailelerin çocuklarının evlenme yaşına geldiğinde evlenmeleri için aralarında sözleşmelerine beşik kertmesi denir. Genellikle dostlar, akrabalar arasında görülen bu tür evliliklerde başlık parası da vardır. Erkek tarafı başlığı öderken zorlanmaması için taksitler halinde ödenmektedir (Ünal, 2016:241-242).

2.3.1.6. Tay Geldi Evlilik

Dul olan bir erkeğin eski karısından olan çocukları da yanına alarak yeni bir evlilik yapması veya dul bir kadının eski eşinden olan çocukları da yanına alarak dul bir erkekle evlenmesinden doğan evliliklere “tay geldi evlilik” denir. Yeni evlilik yapan bu bireylerin önceki evliliklerinden olan çocuklarına ‘taygeldi’ denmektedir (Yasa, 1963:305).

2.3.1.7. Berder (Berdel) Evliliği

Ülkemizde hala görmekte olduğumuz evlenecek iki erkeğin evlenecek iki kıza karşılık değiş tokuş yapılmasıdır. Bu duruma ülkemizde çeşitli isimler verilmekte olup hala uygulanmaktadır. Hakkâri bölümünde “Kebir”, Denizli ve Aydın da ise “değişik” olan bu durum Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde ise “Berder” olarak bilinmektedir (Beşikçi, 1969:163-169). Ülkemizde bu tür evlilikler sosyo-ekonomik düzeyi düşük kesimlerde görülmektedir.

2.3.1.8. Çok Eşli Evlilik

Eğitim düzeyi düşük kırsal kesimlerde karşılaşılan çok eşlilik kadını değersiz kılan bir durumdur. Çok eşlilik genellikle erkek çocuk doğuramayan kadınların üzerlerine kuma getirilmesiyle oluşmakta kuma bir, iki hatta üç tane bile olabilmektedir. Cumhuriyetle beraber ülkemizde kadınlara verilen değerin artmasıyla çok eşlilikte yasaklanmıştır. Çok eşliliğin temelini psikolojik ve sosyo-ekonomik nedenlerin oluşturduğu düşünülmektedir (Sezen, 2005:191).

2.3.2.Evlilikte Çatışma

Toplumumuzda sık sık karşılaştığımız bir durum olan çatışma farklı düşüncede, farklı kültürde, farklı yaşam biçiminde olan inşalar arasın da görülmektedir. Toplumumuzda görüldüğü evlilik için bir araya gelen insanlarda da bu durumu görürüz ailelerde çatışmaların görülmesi çok doğal bir durum olup bu çatışmaların en önemli sebebi tek tip düşüncenin olmamasıdır. Düşünceler farklılaştıkça bunu birbirlerine ifade edemeyen iletişimsizlik yaşayan ailelerde çatışmaları görmek kaçınılmazdır. Çatışmalar bir sorun olmakla beraber ilişkilere ve iletişime heyecan getirmektedir. Evliliklerinde çatışma yaşamak istemeyen bireylerin yanlış anlamalara mahal vermeden sürekli iletişim halinde olması gerekmektedir (Karadağ, 2015:49-50).

2.3.3.Evlilik Uyumu

Evlilik ilişkisinin tanımlamak için evlilik uyumu kavramı kullanılmaktadır. Bununla birlikte evlilik doyumu, evlilik bütünlüğü kavramları da kullanılmaktadır. Bu kavramların hepsini içine alan kavram evlilik kalitesi kavramıdır. Evlilik kalitesi kavramının alt ana bileşenleri; evlilik doyumu, evlilik uyumu, evlilik bütünlüğü olarak tanımlanır. Evli çiftlerin ilişkilerinin onlar adına değerlendirilmesi boyutuna evlilik kalitesi denir. Doyumlu bir evlilik kalitesi için çiftler arası uyum, empatik iletişim, yüksek doyum ve yoğun mutluluk ilişkisi olduğu ifade edilir. Evliliğin niteliğini ortaya koymak için evlilikte uyum kavramı karşımıza çıkar (Erbek, Beştepe, Akar, Alpkan ve Eradamlar, 2005:40).

Aile bireyleri arasındaki iletişimin sağlıklı veya sağlıklı oluşu o evlilikteki uyum hakkında bizlere bilgi vermektedir. Evlilik uyum dönemden döneme farklılık göstermekte olup sanayileşmeyle birlikte kadının iş hayatına girmesiyle aile yapısında büyük değişiklikler olmuştur. Araştırmalarda evlilikte uyum sağlayan bireyler doyuma ve mutluluğa ulaşabilmektedir. Bu uyum kimi evliliklerde çevrenin etkisiyle kiminde ise çiftler arasında çıkan anlaşmazlıklardan dolayı bozulabilir. Çatışmaların çıkmasının ve uyumun bozulmasının en önemli sebebi rollerin

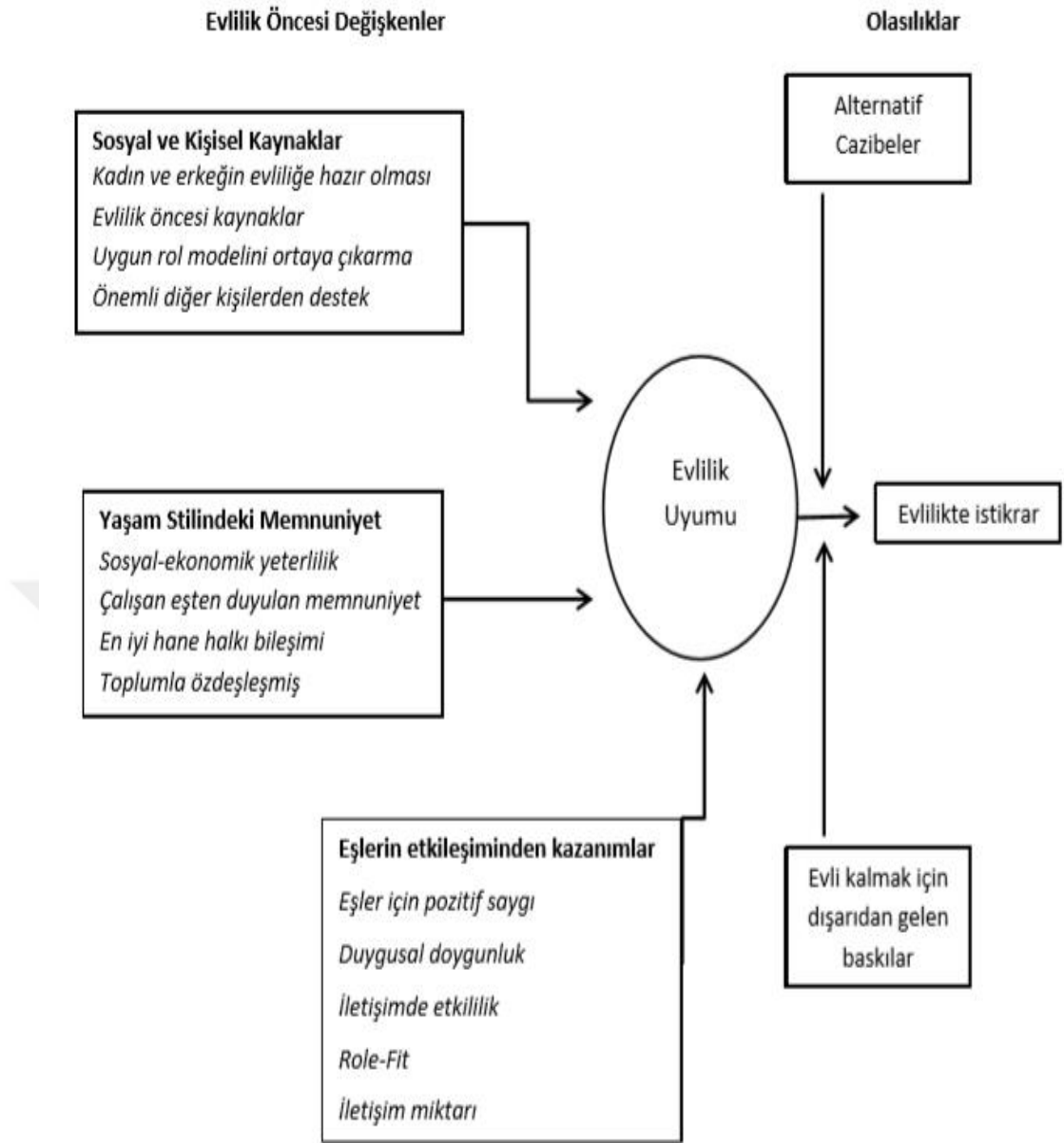
değişmesi ve karışmasıdır. Rol karmaşası beraberinde düzensizliği ve uyumsuzluğu getirmektedir (Yalçın, 2014:250-251).

2.3.4.Evlilikte Uyum Etkileyen Faktörler

Evlilik uyumunu etkileyen birçok faktör vardır. Çiftlerin eğitim düzeyi, yaşları, toplumsal statüsü bunlardan en önemlileri olmakla birlikte sevgilik dönemi, nişanlılık dönemi, çevrenin evliliğe onayı gibi faktörler de evlilikte uyumu etkilemektedir. Birbirlerine kültürel, dini ve yaşam biçimi olarak benzeyen bireylerin oluşturdukları evliliklerde uyumun daha fazla olduğu görülmüştür (Özgüven, 2001:85).

Her insanın çeşitli ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçları karşılamak için aile kurmak toplumun bir gerekliliği olmuştur. Aile kurmaktan önemli olan şey bu kurulan ailelerin sağlıklı ve devamlı olmasıdır. Ailelerin devamlılığını belirleyen en önemli faktör ise evlilikteki uyumdur. Evlilik uyumunu etkileyen birçok unsur olduğu düşünülmekte ve bu doğrultuda araştırmalar yapılmaktadır. Bu araştırmalar neticesinde üç önemli unsur bulunmuştur (Lewis ve Spainer, 1980:835'den akt. Karadağ 2015:51)

- İlk olarak, kişinin evlilik kurumuna getirdiği sosyal kaynaklardır. Bunların beraberinde güven önemli bir yere sahiptir.
- İkinci olarak, bireylerin yaşadıkları hayattan memnuniyet durumlarıdır.
- Üçüncüsü ise eşler arasındaki uyumun getirdiği interaktif farkındalıklardır. İletişimin güçlü ve empatik olması gibi.



Tablo-1: Evlilik Uyum Modeli

Kaynak: Lewis ve Spainer (1980:835).

Evlilik birlikteliği içerisinde evlilik uyumunu etkileyen sebeplerin birden fazla olduğu söylenebilir. Bu sebepler aslında; eşler arası iletişim, aileler arası iletişim, çatışma becerileri, çiftlerin birbirini tanıma dereceleri, eşlerin çalışma şartları ve koşulları, çocuk sahibi olma ve bu sorumluluğu yürütebilme olarak karşımıza çıkar (Karadağ, 2015:55).

Bir eş seçmek ve evlilik kararı almak insan yaşamının en önemli dönüm noktaları arasında yer alır. Birey vereceği kararla birlikte kalan yaşantısını artık seçtiği kişi ile yaşayacaktır ve bu durumda evlilik doyumu da sağlanabilir, evlilik çatışması da. Evlilik insan hayatında çok uzun bir süreyi kapsayabilmektedir. Evlilik için çiftlerin karşılıklı kararları karmaşık olmakla birlikte tatlı bir heyecan taşıyabilir. Bu süreç beraberin ev içerisine girildiği andan itibaren evlilik sorumluluğu kapıyı aralar. Burada uyum için bu sorumlulukları yerine getirmek gerekir. Aksi takdirde çatışma doğabilir. Eş seçimiyle birlikte çiftler aralarındaki sosyal çevre de buna göre şekillenebilir. Hem çiftler adına hem de çocuklar adına bu böyledir (Şenel, 2004:53).

2.3.4.1.Sosyal ve Ekonomik Faktörler

Çiftlerin, evlilik birlikteliği gerçekleşmeden önce belli bir ekonomik güce sahip olması, evlilikte uyum ve doyum sağlama açısından istenen bir durumdur. Evliliğin devamlılığı için çiftlerin kimseye ihtiyacı olmayacak şekilde belli bir kazançları olması gerekir. Gelir düzeyi düşük olduğunda; beslenme ihtiyacı, temizlik ihtiyacı, barınma ihtiyacı ki bu ihtiyaçlar en temel ihtiyaçlar kategorisi altında yer almakla birlikte karşılanması gerekir. Aksi durumda çatışma kapıyı aralayacaktır (Şentürk, 2006:28).

Bireyin çalışması ve bir meslek sahibi olması, sadece temel ihtiyaçlarını karşılayacağı ve sosyal güvenlik kaynağının olmasını sağlamamaktadır. Kişinin çalışması ve üretmesi her şeyden önce psikolojik bir doyum olmakla birlikte bu doyumu çevresine de yansıtabilme olanağı doğurur. Çalışmak kişiye maddi bir kazanç sağlamakla birlikte, kendini geliştirmesi ve keşfetmesi olanağını da sağlar (Köknel, 1999:184-185).

Evlilikte eş seçiminde önemli kriterler arasında iş ve mesleğe sahip olmak gelirken aynı zamanda eşin ekonomik durumunun yakınlığı da evlilikte uyumu önemli ölçüde değiştirmektedir. Aslında kişi, içinde yaşadığı sosyal çevre ve ekonomik şartlarla kendini geliştirmekte ve keşfetmektedir. Evlilik birlikteliğinde çiftlerin ekonomik düzeylerinin benzeşik yapıda olması istenen bir durumdur (Kırkinciöğlü, 1999:29).

Eşler arasında maddi geliri yüksek olan, genellikle aile içinde egemendir. Bu konuda çalışmayan eşin, çalışan eşe bağlı olması bu konuda verilebilecek örnekler arasında yer alır. Aynı zamanda eğitim düzeyi ve bilgi seviyesi de diğer bir güç kaynağıdır. Eşler arasında eğitim düzeyi düşük olan eş, aile içi bir karar alınacaksa ikinci planda kalabilir. Evlilikte güç sahibi kişi diğer akraba üyeleriyle de ilişkiyi yöneten sistemdir. Eşlerden birinin güçlü olması, ana-egemen veya baba-egemen bir olgu doğurur. Eşler arasında çalışan eş ve evde olan eş şeklinde bir sistemde biri sürekli alan, diğeri ise sürekli veren olduğunda, alanın bu duruma karşı gelmesi çatışmayı doğurabilir (Sayın, 1987:85-86).

Eşlerin mesleklerinde meydana gelen ani değişikliklerde evlilikte uyum problemini doğuran faktörler arasında yer alır. Eşlerden birine miras kalabilirken, bazen de işten çıkartılabilir ya da sayısal loto tutturabilir. Bu gibi ani iniş çıkışlarda uyum problemi yaşanabilir. Ekonomik durumla birlikte bazen ihtiyaç olmayan şeyler ihtiyaç haline gelebilir ya da bunlardan taviz verilebilir. Uyum problemini temelinden etkileyecek ekonomik dengesizlik eşler arasında evlilik doyumunu ve mutluluğu da azaltabilir (Şentürk, 2006:30).

2.3.4.2.Kültür Faktörü

Evlenecek her aday ilk etapta kültür faktöründen geçmektedir. Bir evlilik için kültür benzeşikliği çok önemlidir. Çünkü farklı kültürlerle sahip bireylerin bir araya gelmesi sorun çıkma potansiyelini artırmaktadır. Bunun için çevremiz evlilik için karar mercilerinden bir tanesidir. Evlilik sürecinde kişilerin anlaşması evlilikte mutlu olmak için yeterli değildir. Evlenecek kişilerin anne babalarının yaşam tarzlarının farklılık göstermesi uyum problemlerini artırabilir. Bunun için çiftler karşılıklı olarak yaşam tarzlarına da bakması sağlıklı bir evlilik için çok önemlidir. Her insan hayatı ailesi içinde öğrenmeye başladığı için hayatta önemli bir viraj olan evlilikte de ailenin fikirlerini önemsemek gerekmektedir. Farklı yetişme şekillerine sahip insanların, evlilik içinde uyumsuzluk yaşamaları kaçınılmaz bir durum olarak karşımıza çıkar. Aslında birçok evlilikte farklı kültürlerin bir araya gelmesiyle oluşan bir evlilik birlikteliği söz konusudur. Farklı kültürlerle sahip olmak evlilik süreci içerisinde de aileler arasında problem oluşturacaktır. Bununla beraber her evlilik yeni

bir hayat düzeni ortaya çıkarıyor. Evlenecek olan kişiler, tamamen farklı kültürlere mensupsa işte o zaman ekonomik, kültürel, psikolojik birçok problemle karşılaşmak kaçınılmazdır. Eğer evlenecek çiftler bunu fark eder ve çözmeye çalışırsa evliliklerini kurtarmış olurlar. Çiftler arasındaki değerlerin uyuşması daha sağlıklı bir birlikteliği getirirken, değerlerin zıtlaşması problem doğuracaktır (Şener ve Terzioğlu, 2002:4-5).

2.3.4.3.Eğitim Faktörü

Bir aile kurmak için kişinin eğitim düzeyi önemli bir kriterdir. Eğitim düzeyi evlilik içinde karşılaşılan problemleri çözmede daha etkin bir rol oynar. Eğitim düzeyi yüksek olan insanlar tek başlarına ayakları üzerinde durabildikleri için kendine olan güvenleri ve öz farkındalıkları daha yüksektir. Eğitimle beraber kişi veya kişilerin yaşamsal sosyal statüleri artacaktır. Çevresel anlamda da eğitim düzeyi yüksek olan kişilerle aynı ortamda çalışma fırsatı yakalayacaklardır. Eğitim sürecinde yaşı ilerlemesi ve değişik farkındalıkların oluşmasıyla beraber, kişiler kişilik gelişimini dolu dolu tamamlayabilmektedirler. Eğitim durumu yüksek olan kişiler diğerlerine oranla aileleri karşısında evlilik tercihi yaparken biraz daha fazla kendilerini gösterebilmektedirler. Kişilerin eğitim düzeyinin artmasıyla beraber kişiler, evleneceği insandan, evleneceği yere kadar, oturacağı yerden alacağı eşyaya kadar hepsini rahat bir şekilde seçebiliyor. Bireyler böylelikle evlilikte karşılaşılabilecekleri problemleri daha rahat çözebilme düzeyi elde etmiş olacaklardır. Eğitim düzeyinin artmasıyla birlikte geleneksel toplumlardaki rol beklentileri de değişikliğe uğrayacaktır. Her insan evlendiği müddetçe boşanabilir ancak eğitim düzeyi yüksek olan bireylerin diğer bireylere oranla biraz daha fazla olumlu davranış gösterdikleri sonuçları vardır. Eğitim düzeyi yüksek olan insanlar boşanmayı hayatın sona ermesi değil şartların getirisi olarak kabul eder. Onlara göre boşanma daha sağlıklı olduğu için tercih edilir (Arıkan, 1992:70).

2.3.4.4.Yaş Faktörü

Evlilik yaşı evlilikteki mutlu birlikteliği yakından etkilemektedir. Mutlu bir birliktelik için yaş faktörüne dikkat etmek evlilik süreci içerisinde karşılaşılan problemlere göğüs germek için, problemleri çözmek için çok önemlidir. Evlilik için en uygun zaman bireylerin karşılıklı olarak farkındalıklarının en yüksek düzeyde olduğu ve kendilerini tanıdıkları dönemde yapılmalıdır. Bir kişinin yasalarca evlilik hakkı kazanması evlenebileceği anlamına gelmez. Evlilik sadece yaşla gerçekleştirilmez. Evlilik sorumluluğunu hissedebilmek, kendinin farkında olmak ve evliliğin artı ve eksilerini kabul edebilir düzeyde olmak evlilik için çok önemli detaylardır. Evlilik gerçekleştirecek çiftlerin; iş sahibi olması, ekonomik refah, sosyal çevre gibi duygusal anlamda da belli bir olgunluğa erişmesi gerekmektedir. Bu ve buna benzer koşullar sağlanmadığı takdirde evlilik içinde karşılaşılan problemler çözülmez bir kör düğüm haline gelebilir (Bilen, 2009:105-107).

Erken yaşta yapılan evliliğin doğru olmadığı gibi geç yaşlarda yapılan evliliklerde de uyum problemleri olabilmektedir. Yaş kriteri evlilik için en önemli üç temel taş arasında yer almaktadır. Otuz yaşını aşan evliliklerde boşanma oranının diğer yaşlara oranla daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Yaşın ilerlemesiyle beraber kişi tek yaşamaya alışmış ve bir düzen oluşturmuştur. Bununla beraber yaşın ilerlemesi evlilik tercihi kriterlerini de artırmaktadır. Böyle bir süreçte evlilik kararı almak ve evliliğin sorumlulukları içinde boğulmak evliliği zedeleyecektir. Esnek yaşantısı evlenince bir düzene girecek ve kişi bu düzene uyum sağlama konusunda zorlanacaktır. Yaş kriterinin artmasını karşılıklı beklentilere ödün vermeme durumunu getirecektir, bu da evliliği çekilmez bir duruma itecektir (Arıkan, 1992:31).

2.3.4.5.Aile İçi İletişim Faktörü

İnsanlar iletişime girdiği insanlar ile duygu ve düşüncelerini paylaşırlar. Eğer aile içinde bir problem söz konusu ise aile üyeleri tarafından bu problem açık, anlaşılır ve net bir şekilde ifade edilmelidir. Ancak karşılıklı olarak etkileşim içine girildiğinde problemler çözülebilir bir hal alır. Sağlıklı bir birliktelik için karşılıklı olarak etkileşim kurulması gerekir. Evlilikle beraber yeni sorumluluklar aile çatısı içine

girmiştir. Bu süreç içerisinde artan sorumlulukların getirdiği problemlerden dolayı, çiftlerin birbirini anlamaları ve duygu, düşüncelerini rahat bir dille ifade etmeleri gerektiğini gösterir. “Ben kendi bildiğimi yaparım, o da kendi bildiğini yapsın”, düşüncesi iletişimin temel süregiden akışına ters düşmektedir (Cüceloğlu, 2001:12-13).

Genel anlamda araştırmanın ikinci bölümü içerisinde iletişim kavramı ve alt bileşenleri üzerinde durulmuştur. İletişim öğeleri ve iletişimin boyutları bu başlık altında ele alınmıştır. İnsanlar arası ilişkilerde iletişimi etkileyen faktörlere bir bir değinilmiş olup, iletişimin karşısındaki çatışma kavramı tanımlanmıştır. Bu bölüm içerisinde iletişim kavramına aile içinde bakılmıştır. Eşlerin ve çocukların iletişimine değinilmiş ve etkili iletişim için gerekli unsurlar maddelenmiştir. Aile içi iletişimi etkileyen unsurlar tek bir başlık altında toplanmıştır. İletişim ve iletişimin aile içindeki boyutu açıklandıktan sonra evlilik ve evlilik uyumu alt bileşenleriyle birlikte araştırma içerisinde önemli bir konuma sahiptir. Araştırmanın temel amaçlarındaki uyum problemlerinin nedenleriyle bu bölüm tamamlanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA METADOLOJİSİ VE ARAŞTIRMANIN BULGULARI

3.1.Araştırmanın Yöntemi ve Amacı

3.1.1.Araştırmanın Amacı

Aile içi iletişim ve evlilik uyumu ile ilgili ülkemizde yapılan araştırmalar üzerinden evlilik uyumunu tespit etmek ve aile parçalanmaya gitmeden, çocuklar bu parçalanmadan etkilenmeden olaya müdahale etmek ve çözüm bulmak amacıyla bu çalışma yapılmıştır. İlk olarak ülkemizdeki aile içi iletişim ve uyum sorunları konulu doktora tezleri, yüksek lisans tezleri incelenmiş olup, bu bağlamda tezin verileri daha önce yapılmış doktora ve yüksek lisans araştırma bulguları temel alınmıştır. İkincil olarak bu konuyla ilgili araştırmalar ve makalelerde tez çalışmasına destek olması için incelenen araştırma verileri içerisinde yer alır.

Bu bağlamda özellikle konuyla ilgili ilk sırada sosyoloji ana bilim dalı, ikincil olarak sosyal hizmet alanı, üçüncü olarak psikoloji temel disiplinlerinde yapılmış tezler araştırmanın ana hatlarını oluşturmaktadır.

3.1.2.Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmalardan yola çıkılarak, ülkemizdeki aile içi iletişim ve uyum sorunun tablosu çizilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda araştırma daha önce yapılmış saha araştırma verilerine dayalı betimleyici bir araştırmadır. Bir başka ifadeyle araştırmanın verileri ikincil veridir. Bu bağlamda aile içi iletişim ve uyum konulu 11 tane doktora tez çalışması, 10 tane yüksek lisans tez çalışması incelenmiş olup, araştırmalar bu bağlamda değerlendirilmiştir.

3.1.2.1.Varsayımlar

Temel varsayım aile içindeki sorunların temelinde yatan neden aile içi iletişim eksikliği, ekonomik, kültürel, mesleki, eğitim düzeyi, çalışma süresi v.b. nedenlerden kaynaklanan uyum sorunlarıdır.

3.1.2.2.Evren ve Örneklem

Türkiye’de yapılmış aile içi iletişim ve uyum konulu, 1992 yılı ile 2019 yılları arasındaki doktora ve yüksek lisans tezleri incelenmiştir. Bu tezler arasında konu ile alakalı 11 doktora tezi, 10 yüksek lisans tezi, araştırmanın örneklem boyutunda ele alınan kısımdır. Aynı zamanda 13 adet aile içi iletişim ve uyum konulu makale çalışmaya destek olması adına incelenmiştir. Bu tezler içerisinde ilk olarak sosyoloji alan çalışmaları, ikinci olarak sosyal hizmet alan çalışmaları ve son olarak psikoloji alan çalışmaları değerlendirilmiştir.

Evrenimiz ise aile içi iletişim ve uyum konusu alanlarında yapılan saha araştırmaları olmakla birlikte, konuyla ilgili olmayan yani aile içi iletişim ve uyumla ilgili içerikte olmayan tezler bu çalışma kapsamına alınmamıştır.

Tablo-2:Aile İçi İletişim ve Uyum Konulu Tezler

Konu Başlıkları	Doktora Tezi	Yüksek Lisans Tezi
Aile İçi İletişim	2	24
Aile İçi Uyum	0	3
Aile İçi Şiddet	12	80
Boşanma	27	182
Evlilik	85	595
Aile	620	2831
Aile Yapısı	14	72

Kaynak: YÖK Tez (2019)

Erişim Tarihi: 21.05.2019

Tezlerin isim ve içerikleri dikkate alınarak, tasnif edilerek çalışmaya dâhil edilmiştir.

Araştırma içerisinde incelenen doktora ve yüksek lisans saha araştırmaları ikincil veri analizi yöntemi ile ele alınmıştır (Şimşek ve Yıldırım 2005:79). Diğer bir ifadeyle bir alanda bilinenleri bütünleştirmek ve özetlemek de denebilir. Belirli tarihler arasındaki konuyla ilgili farklı araştırmalar tek bir başlık altında toplanmıştır. Temel hedef arasında diğer çalışmalardan öğrenmek ve fikir oluşturmak açığa edinmiştir. Böylelikle araştırma konusuna yeni anlayışlar kazandırılmış olur (Neuman 165).

3.1.2.3. Bulguları Değerlendirmeye Alınan Araştırmalar:

1. Öztürk, Aslıhan Burcu , “Erkeklik Ve Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet: Eşine Şiddet Uygulayan Erkekler”, Yayınlanmamış Sosyal Hizmet Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 2014

Niteliksel araştırma modeliyle tasarlanan araştırmada, yaşam öyküsü yöntemi kullanılarak yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla eşine şiddet uygulamış toplam 18 erkekle derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Eşine şiddet uygulamaktan dolayı Açık ve Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında tutuklu ve hükümlü 12 erkek, denetimli serbestlik cezası alan bir erkek ile Adsız Alkolikler grubundan beş erkekle yapılan görüşmeler, kuramsal bilgiler ışığında çözümlenerek yorumlanmıştır. Araştırma sonuçları; erkekliğin anlamı, krizdeki erkeklik, çocukluk ve yetişkinlik dönemlerinde erkekliğin güç ve şiddet ekseninde oluşumu, şiddete bakış ve bireysel dönüşüm ana başlıkları altında yorumlanmıştır.

2. Aydın, Ayşe, “Ailenin Korunmasını Sağlayan Dayanışma Örüntüleri ile Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Arasındaki İlişki: Çankaya Belediyesi Kadın Sığınmaevi’nde Kalan Kadınlar Örneği”, Hacettepe Üniversitesi, Yayınlanmamış Sosyoloji Doktora Tezi, Ankara, 2014

Nitel yöntem kullanılarak gerçekleştirilen alan araştırmasında, sığınmaevinde kalan aile içi şiddet mağduru 32 kadınla görüşülmüştür. Araştırma sonuçları, kadına yönelik aile içi şiddet ile ailenin korunmasını sağlayan dayanışma örüntüleri arasında bir ilişki olduğunu; kadına yönelik aile içi şiddetin; ailenin korunmasını temel bireysel hak ve özgürlüklerin üzerinde tutan anlayış ekseninde şekillenen, bizatihi

aile içi şiddet mağduru kadının da içinde bulunduğu ilişkiler ağı tarafından üretildiğini göstermektedir.

3. Gezer Şen, Burcu, “Çocuk Sosyolojisi Bağlamında Ailelerin Çocuklarına Bakış Açılarının Değerlendirilmesi (Elazığ İli Örneği)”, Fırat Üniversitesi, Yayınlanmamış Sosyoloji Doktora Tezi, Elazığ, 2011

Çocuk sosyolojisi bağlamında anne babaların çocuklarına, çocukluğa, anne baba – çocuk ilişkisine ve çocuğun sosyalleşmesine bakış açısının ele alınmasının amaçlandığı bu araştırma, 2009 – 2010 öğretim yılında Elazığ il merkezinde bulunan 12 ilköğretim okulunun 5. sınıflarında öğrenim gören çocukların anne ve babalarından 418’inin görüşlerine başvurularak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, anket tekniği kullanılmış ve anne babalara anne baba – çocuk ilişkisi, çocuğun yetiştirilmesi ve sosyalleşmesi; kardeşler arası ilişkiler; arkadaşlar arası ilişkiler; çocuğun öğrenim hayatı ve meslek seçimi; çocuğun boş zaman etkinlikleri, ilgi alanları, alışkanlıkları, istekleri, oyun, kitle iletişim araçları, tüketim, çalışma hayatı, spor, sağlık, suç ve çocuk haklarıyla ilgili sorular sorulmuştur.

4. Aktaş, Gül, “Farklı Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Özelliklere Sahip Ailelerde Kız Çocuklarına İlişkin Aile İçi Kültürel Tanımlamalar”, Hacettepe Üniversitesi, Yayınlanmamış Sosyoloji Doktora Tezi, Ankara, 2011

Araştırmamız nitel çalışma olup derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcı grupları 13-18 yaş aralığındaki kız çocukları, anne-babaları ve erkek kardeşlerinden oluşmaktadır. Araştırmamız Ankara’nın Çankaya, Mamak ve Yenimahalle ilçelerinde üçer aile ve Ankara’ya bağlı Ayaş ilçesinin Çanılı kırsalında yine üç aile ile derinlemesine görüşmeler yapılarak gerçekleştirilmiştir.

5. Erol, Metin, “Geniş Aileden Çekirdek Aileye Geçiş Sürecinde Aile İçi İlişkilerde Meydana Gelen Nitelik Değişmelerinin, Aile Üyeleri Üzerindeki Etkileri (Sivas Merkez İlçe Örneği)”, Hacettepe Üniversitesi, Yayınlanmamış Sosyoloji Doktora Tezi, Ankara, 1992

Araştırma Sivas il merkezinde araştırma amacına uygun olarak seçilecek örneklem içerisinde yapılacaktır. Sivas il merkezindeki 49 mahallenin özellikleri tespit edilmiştir. Gelir düzeyleri, meslek, öğrenim düzeyi, sosyo-kültürel özellikleri tespit edilmiştir. Araştırmada gözlem, anket ve mülakat teknikleri kullanılmıştır.

6. Pehlivan, Oğuzhan, “Aile Tanımı ve İlişkilerinin Toplumsal Olarak İnşası”, Hacettepe Üniversitesi, Yayınlanmış Sosyoloji Doktora Tezi, Ankara, 2017

Araştırmada, bireylerin zaman, mekân, yapmış oldukları olaylar ve geçmişleriyle olan ilişkileri temelinde gelişen, tecrübelerinin derinliklerdeki anlamı sorgulayan, fenomenolojik bir bakış açısı kullanılarak konu ele alınmış ve nitel analiz yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı bir tabakalandırma ile Ankara ve İzmir kent ve kırsalından seçilen 46 kişiyle, yüz yüze mülakat yapılmış olup sonuçlar Maxqda programı ile analiz edilmiştir.

7. Şule Karadağ, Şule, “Evlilik uyumu ilişkisinde aile içi iletişimin rolü: Konya örneği”, Selçuk Üniversitesi, Yayınlanmamış Halkla İlişkiler ve Tanıtım Doktora Tezi, Konya, 2015

Aile toplumun en küçük yapı taşı olarak var olan ve gelişen bir kurumdur. Evlilik içerisinde eşler arasındaki ilişkinin önemi göz ardı edilemez. İlişkinin kalitesi, sürekliliği ve devamlılığı çiftler arasındaki iletişime göre değişiklik gösterir. Bu araştırma, bu sorulara cevap bulmak için Konya ilinde yaşayan 827 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir.

8. Ünal Şentürk, Ünal, “Parçalanmış Aile Çocuk İlişkisinin Sebep Olduğu Sosyal Problemler (Malatya Uygulaması), İnönü Üniversitesi, Yayınlanmamış Sosyoloji Doktora Tezi, Malatya, 2006

Araştırma, iki bölümden meydana gelmektedir. Araştırmanın birinci bölümünde, aile kavramına ait teorik bilgiler verilerek, parçalanmaya neden olan faktörlere yer verilmiştir. İkinci bölümde ise, uygulamadan elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. Uygulamaya 280 parçalanmış aile çocuğu, 280 de tüm aileye sahip çocuk olmak üzere toplam 560 çocuk dahil edilmiştir.

9. Aluş, Yadigar, “Türk Ailesinde Eşler Arası Mutluluk Algısı ve Beklentileri: Sakarya İli Örneği”, Sakarya Üniversitesi, Yayınlanmış Sosyoloji Doktora Tezi, Sakarya, 2016

Bu çalışmada, niteliksel araştırma desenlerinden ‘Gömülü Teori’ kullanılmış olup, veri toplama sürecinde, verilerin içine gömülü olan kuramın ortaya çıkarılması yoluyla yeni kavram ve kuramlara ulaşmak hedeflenmiştir. Çalışmanın bu

bölümünde “kartopu”, diğer bir deyişle, “zincir” örneklem kullanılmıştır. Bu yöntemle yakın çevredeki evli kadın ve erkek katılımcılarla bire bir görüşme yapılmış ve onlar aracılığıyla tanıdıklarına ulaşarak mülakat yapılan örneklem sayısı tamamlanmıştır. Görüşmeler soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı, karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim süreciyle oluşturulmuş ve katılımcılara gevşek (yarı) yapılandırılmış, açık uçlu sorular sorulmuştur. Bu çalışmada veri toplama amacı, belli bir örneklem grubu ile belli bir olgunun ve onunla ilgili kavramların neler olduğunu, konuyla ilgili neyin söylendiğini (tematik analiz) ve nasıl söylendiğini (yapısal analiz) ortaya koyma gayretidir.

- 10. Zuhal Çiçek, Zuhal, “Boşanmanın Sosyolojik Analizi: Denizli Kenti Örneği”, Pamukkale Üniversitesi, Yayınlanmamış Sosyoloji Doktora Tezi, Denizli, 2014**

Araştırmanın nicel ve nitel bulguları ise dördüncü ve beşinci bölümlerde tartışılmaktadır. Araştırmada 354 boşanmış kadın ve erkek ile anket; 6 boşanmış kadın ve erkek ile derinlemesine mülakat yapılmıştır. Araştırmanın verileri ki-kare testi ile analiz edilmiştir.

- 11. Kahya Birgül, Alev, “Kitle İletişim Araçlarından Televizyonun Aile İçi İlişkiler Üzerine Etkileri”, Hacettepe Üniversitesi, Yayınlanmış Sosyoloji Doktora Tezi, Ankara,1999**

Araştırma Ankara Polatlı’da oturan 450 karı-koca ile yapılmıştır. Anketör olarak 5 kişi kullanılmıştır. Ailelerin sosyo-demografik ve sosyo-ekonomik özelliklerine bağlı olarak televizyon kullanma özellikleri, televizyon kullanma durumlarına bağlı olarak aile içi ilişkileri farklılaşma göstermiştir.

- 12. Elifsu Yiğit, Elifsu, “Evli Kadınlarda Aile İçi Şiddet İle Evlilik Doyumu Ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Beykent Üniversitesi, Yayınlanmış Psikoloji Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018**

Bu araştırmanın amacı evli kadınlarda evlilik doyumu, psikolojik iyi oluş ve aile içi şiddet seviyeleri arasındaki ilişkilerin elverişli örneklem yöntemiyle incelenmesidir. Bu amaçla araştırmanın evrenini Türkiye’nin batısında bulunan fakat küçük bir ilçesi olması nedeniyle de merak uyandıran Muğla’nın Bodrum ilçesinde yaşayan 100 evli kadın oluşturmaktadır.

- 13. Gülizar Gürer, Ayça, “Sosyo-Ekonomik Düzeyi Düşük Ailelerde Kadınların Aile İçi Şiddet Algısı (Kayseri Örneği), Kırıkkale Üniversitesi, Yayınlanmış Sosyoloji Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2015**

“Sosyo-Ekonomik Düzeyi Düşük Ailelerde Kadınların Aile İçi Şiddet Algıları: Kayseri Örneği” adlı çalışma, şiddet ile sosyo-ekonomik düzey arasında bir bağlantı olup olmadığı ve sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailelerde kadınların aile içi şiddet algılarının tespit edilmesi amacıyla yapılmıştır. Kayseri ilinde yaşayan sosyoekonomik düzeyi düşük ve yüksek toplam 235 kadınla birebir anket uygulaması yapılmıştır. Sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailelerde kadınların aile içi şiddet algılarında sosyo-ekonomik düzeyi daha iyi olanlara göre farklılıkları tespit etmek amacıyla, toplamda kırk altı sorudan oluşan anket uygulaması yapılmıştır. Sosyoekonomik düzeyi düşük ailelerde kadınların aile içi şiddet algıları arasında sıkı bir bağ kurulamamakla beraber bazı anket sorularında sosyo-ekonomik düzeyin şiddet algısını etkileyebildiği sonucu çıkarılmaktadır.

- 14. Gülşen Dinçer, Gülşen, “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet (Düzce Örneği)”, Sakarya Üniversitesi, Yayınlanmamış Sosyoloji Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2010**

Araştırmanın konusu, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Düzce Örneği’dir. Çalışma Düzce örneği olarak Kalıcı Konutlar Bölgesinde yapılmıştır. Şiddetin en çok aile içersinde yaşandığı araştırmalarla saptanmıştır. Bununla birlikte aile içindeki şiddetin dışarıda yaşanan şiddetten farklı yanı sürekliliğidir. Yapılan araştırmalara, bu konuda çalışan sivil toplum kuruluşlarının çalışma ve baskılarına, konuyla ilgili devlet kurum ve kuruluşlarının bütün çabalarına rağmen şiddet azalmamaktadır. Önleyici tedbirler olarak yasalarda yapılan değişiklikler konunun sadece hukuksal boyutla çözülemeyeceğini göstermiş durumda. Elbette ki hukuki yönden yapılan düzeltmeler sevindiricidir; ancak konunun toplumsal yönünü değerlendirmek gerekmektedir.

- 15. Taşkale, Nermin, “Aile İçi Şiddet Mağduru Kadınların Şema Modeli Açısından İncelenmesi”, Hacettepe Üniversitesi, Yayınlanmamış Psikoloji Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2014**

Bu çalışmada, Kadın Sığınma ve Konuk Evleri’nde kalan şiddet mağduru kadın katılımcılar (N=79) ve şiddet mağduru olmayan evli katılımcılar (N=78) arasındaki

farklar Şema Terapi Modeli açısından incelenmiştir. Bulgular şiddet mağduru kadınların Zedelenmiş Otonomi, Diğerleri Yönelimlilik ve Kopukluk şema alanlarında kontrol grubundan daha yüksek puanlar elde ettiğini göstermiştir.

- 16.** Yavuz Gümüş, Sevil, “Saldırganlık ile Aile İçi Şiddet Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Arel Üniversitesi, Yayınlanmamış Psikoloji Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011

Bu araştırma saldırganlık ile aile içi şiddet arasındaki ilişkiyi incelemek amacı ile 30 saldırgan ve 30 saldırgan olmayan (pasif) ilköğretim ikinci kademe öğrencileri ve anneleri ile yapılmıştır. Araştırma sonucunda saldırgan çocukların, pasif çocuklara göre aile içinde daha fazla şiddet davranışlarına maruz kaldığı ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde saldırgan çocukların anneleri, pasif çocukların annelerine göre eşleri tarafından daha fazla şiddet davranışlarına maruz kalmıştır.

- 17.** Sinem Sonkaya, Sinem, “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet (Aksaray Örneği)”, Kırıkkale Üniversitesi, Yayınlanmış Sosyoloji Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2016

Araştırmanın konusu kadına yönelik aile içi şiddet Aksaray Örneğidir. Aile içi şiddete bakış açısının örneklemine ise Aksaray’ da ikamet eden katılımcılar oluşturmaktadır. Bu çalışmada 169 kişi ile görüşülmüştür. Araştırmanın örneklemine üniversite öğrencileri, memurlar, ev hanımları, akademisyenler ve avukatlar oluşturmaktadır.

- 18.** Çatalkaya, Şebnem, “Aile İçi Şiddet, Benlik Saygısı Ve Kişiler Arası İlişki Kurma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Yayınlanmış Aile Danışmanlığı Eğitimi Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018

Bu çalışmada aile içi şiddet ve benlik saygısının kişilerarası ilişki arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada yaş, eğitim düzeyi, anne –babanın eğitim durumu, kardeş sayısı, ailenin gelir durumunun kişilerarası ilişkilerle ilişkisi incelenmiştir. Araştırmaya Manisa Anadolu Turgutlu Lisesinde okuyan 11.sınıftaki 176 öğrenci katılmıştır.

- 19. Aktaş, Özgül, “Boşanma Nedenleri ve Boşanma Sonrasında Karşılaşılan Güçlükler”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Yayınlanmamış Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2011**

Araştırmada, ayrılıkların nelerden kaynaklandığı ve ayrıldıktan sonra ortaya çıkan yeni güçlükleri değerlendirebilmek amacıyla “ilişkisel tarama modeli” esas alınmıştır. Araştırmanın evrenini, İzmir ilinde yaşamını sürdüren ve Aile Mahkemelerine başvurarak boşanmış bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, evreni temsil edecek sayıda olan, boşanmış kadın ve erkeklerin, araştırmacı tarafından hazırlanan ankete, gönüllü olarak verdikleri cevaplar oluşturmaktadır.

- 20. Memiş, Mehtap, “Çalışan Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet”, Sakarya Üniversitesi, Yayınlanmamış Çalışma Ekonomisi ve Sosyal Siyaset Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2010**

Araştırma, İstanbul ilçelerindeki kamu ve özel sektör kuruluşlarında çeşitli birimlerde görev yapan, evli ve evliliği süresince şiddet türlerinden (fiziksel, sözel-duygusal, ekonomik, cinsel) en az birine maruz kalmış 60 kadından oluşmaktadır.

- 21. Sucu, İlyas, “Boşanmış Kadınların Boşanma Nedenleri ve Boşanma Sonrası Toplumsal Kabulleri (Sakarya İli Örneği)”, Sakarya Üniversitesi, Yayınlanmamış Sosyoloji Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2007**

Araştırma, Sakarya’da çeşitli ilk ve orta öğretim okullarında görev alan bir psikolojik danışman ve çocuklu ailelerin boşanma davalarına katılan bir bilirkişi olarak, il düzeyindeki boşanma oranlarının hızla arttığını gözlemlemekte ve yine pozisyonu gereği çocuk velayetlerinin %90 oranında anne de olması nedeniyle çoğunlukla boşanmış kadınlarla muhatap olmaktadır.

- 22. Şahin, Zeynep, “Aile İçi Şiddet Mağduru Olan Kadınlarda Kendilik Algısı, Psikopatoloji Ve Bilişsel Duygu Düzenleme Stratejileri”, Işık Üniversitesi, Yayınlanmış Psikoloji Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018**

Bu çalışmanın amacı, şiddete maruz kalan kadınlarda bilişsel duygu düzenleme stratejileri, kendilik algısı ve psikopatoloji arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Çalışmaya şiddete maruz kalan 121 kadın, şiddete maruz kalmayan 86 kadın olmak üzere toplam 207 kadın alınmıştır.

23. Doğan, Şahin, “Boşanma Nedenlerine Yönelik Tutumlar: Boşanmayı Artırıcı veya Engelleyici Faktörlere Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması”, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, Cilt:5, Sayı:4, 2016

Araştırmada, halkın boşanma nedenlerine yönelik tutumlarını incelenmiştir. Bu amaçla Türkiye genelinde 33 ilde Şubat 2014 tarihinde araştırma yapılmıştır. Örneklem genişliği % 95 güvenle ve % 2.5 hata payı ile 1.667 kişi bulunmuştur. Bu 33 ilde 18 yaş ve üzeri 1.667 kişiye rastgele (randomsampling) yöntemi ile yüz yüze görüşülerek anket uygulaması yapılmıştır. Verilerin değer durumunu tespit etmek için açıklayıcı faktör analizi uygulanmış ve analiz sonucunda cevapların dört faktörde toplandığı görülmüştür. Bunlardan birinci faktör "Uyumlu (Conformist)", ikinci faktör "Dindar", üçüncü faktör "Şiddet Karşısı " ve dördüncü faktör de "Medya Etkisine Tepkili" olarak adlandırılmıştır.

24. Doğan, Şahin, “Muhafazakarlık, Aile ve Kadın (Çankırı Örneği)”, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:17, Sayı 2, 2015

Araştırma, Çankırı ilinde 221 kadın ve 221 erkek olmak üzere toplam 442 kişiye rastgele örnekleme yöntemi ile anket uygulaması yapılmıştır. Araştırmada önce cinsiyet temelli bir karşılaştırma yapılmıştır. Yapılan frekans analizi sonucu erkeklerin muhafazakarlık skorlarının kadınlara oranla daha yüksek olduğu görülmüştür. İkinci olarak kadınlar kendi aralarında çalışan kadınlar ve ev hanımı kadınlar olarak karşılaştırılmıştır. Yapılan frekans analizi sonucunda ev hanımı kadınların genel olarak çalışan kadınlardan muhafazakarlık skorlarının daha yüksek olduğu sonucu çıkmıştır.

25. Doğan, Şahin, “Çocukların Boşanmaya Caydırıcı Etkisi”, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 11/2 Winter, 2016

Bu araştırmanın amacı, çocukların boşanmaya olan etkilerini araştırmaktır. Bu amaçla, 25 ilde Şubat 2015 tarihinde araştırma yapılmıştır. Araştırmanın evreni Türkiye'de ikamet eden 18 yaş ve üzeri kadın-erkeklerden oluşmaktadır. Araştırma

da nicel araştırma rastgele (random sampling) yöntemi ile yüz yüze görüşülerek 1.536 kişiye anket uygulaması yapılmıştır.

26. Yalçın, Hatice, “Evlilik Uyumu İle Sosyodemografik Özellikler Arasındaki İlişki, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, Şubat 2014, Cilt:3 Sayı:1

Araştırmada, kadınlara iki bölümden oluşan bilgi toplama aracı uygulanmıştır. Birinci bölümde kadınların sosyodemografik özellikleri ile ilgili sorular bulunmaktadır. İkinci bölüm ise Evlilik Uyum Ölçeğinden oluşmaktadır. Araştırma için gerekli olan verileri toplamak amacıyla iki bölümden oluşan veri toplama ölçekleri; Karaman Halk Eğitim Müdürlüğü ve Akşam Sanat Okulu ile Aile Danışma Merkezindeki farklı kurslara devam eden, araştırmaya katılmayı kabul eden kadınlar çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırma için toplam 118 veri ölçeği dağıtılmış ve 107’si eksiksiz doldurulmuş olarak geri alınmıştır. Bunlardan dört formda cevapların reel olmayacağı düşünülerek değerlendirilmeye alınmamış, toplam 103 evli kadın tarafından tam olarak doldurulan ölçekler değerlendirilmiştir. Çalışma grubundaki kadınların sosyo-demografik özelliklerinin belirlenmesi için “Kişisel Bilgi Formu” ve evlilik uyumlarını ölçmek için ise Locke ve Wallace (1959) bu ölçeğin ilk temellerini atmış ve Kışlak (1996)’ın çalışmalarıyla Türkçede karşılığını bulan “Evlilik Uyum Ölçeği” kullanılmıştır.

27. Demir Erbil, Didem; Hazer, Oya, “Çalışan Bireylerin Evlilik Uyumlarının İncelenmesi”, Aile ve Tüketici Bilimleri Dergisi, Sayı:5, 2018

Bu çalışmada; çalışan bireylerin evlilik uyumu araştırılmıştır. Sosyo-demografik özellikleri belirleyen form ve Evlilik Uyum Ölçeği veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, evli ve çalışan 206 erkek ve 194 kadın olmak üzere toplam 400 kişi oluşturmuştur. Evlilik uyumu ile yaş, eğitim durumu, çalışma süresi, aylık gelir, evlenme yaşı, evlenme biçimi, evlilik süresi ve çocuk sayısı arasında anlamlı bir ilişki bulunurken Hacettepe Üniversitesi Beytepe ve Sıhhiye kampüsünde farklı hizmet birimlerinde görev yapan 194 evli kadın ve 204 evli erkek olmak üzere toplam 400 kişi oluşturmuştur.

28. Tutarel Kışlak, Şennur; Çabukça, Fazlı “Empati ve Demografik Değişkenlerin Evlilik Uyumu İle İlişkisi”, Aile ve Toplum Dergisi, Cilt: 2 Sayı: 5, İstanbul, 2002

Araştırma İstanbul'un çeşitli semtlerinde yaşayan 112 kadın ve 59 erkek, toplam 171 katılımcı ile yapılmıştır. Katılımcıların eğitim durumları açısından çift uyumu ve evlilik çatışması puanlarında farklılaşmalar olduğu görülmüştür. Bu araştırma verilerine göre, ilkokul eğitime sahip olan bireyler ortaokul eğitime sahip olan bireylere göre daha fazla evlilik çatışması, daha düşük seviyede çift tatmini ve duygulanım ifadesi bildirmişlerdir.

29. Sakmar Balkan, Elçin; Fışıloğlu, Hürol, “İncinebilirlik-Stres-Uyum Modeli Çerçevesinde Evlilik Uyumu”, Nesne Psikoloji Dergisi, Cilt:5, Sayı:9, 2017

Bu çalışmanın amacı, evlilikte incinebilirlik-stres-uyum modeli çerçevesinde algılanan sosyal desteğin, duygulanım, olumsuz yaşam olayları ve evlilik uyumu arasındaki ilişkilerdeki potansiyel aracı rolünü incelemektir. Çalışmada hepsi ilk evliliklerinde, en az ilkokul eğitimini tamamlamış, büyük şehirlerde yaşayan, resmi nikahlı 165 evli çiftte yer verilmiştir.

30. Çelik, Metehan; Tümkaya, Songül “Öğretim Elemanlarının Evlilik Uyumu Ve Yaşam Doyumlarının İş Değişkenleri İle İlişkisi”, Ahi Evran Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:13 , Sayı:1, 2012

Bu araştırmanın amacı üniversite hocalarının evlilik doyumlarının iş hayatları ile bağlantısının incelenmesidir. Araştırma, öğretim elemanlarının cinsiyet, akademik unvan, çalışma yılı ve verdiği ders zamanı değişkenine göre evlilik doyum ve yaşam uyumlarının karşılaştırıldığı betimsel bir çalışmadır. Çalışma grubunu, çeşitli fakültelerde görev yapan 40'ı kadın, 79'u erkek ve toplamda 119 evli çift ve gönüllü olan öğretim elemanı oluşturmuştur.

31. Durmuş, Emine; Baba, Eser, “Evli Çiftlerin Duygusal Zeka Düzeyleri İle Evlilik Uyumlarının Karşılaştırılması”, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:23, Sayı:1, 2014

Araştırmanın amacı, evli çiftlerin duygusal zeka düzeyleri ile evlilik uyumlarını karşılaştırmalı olarak incelemektir. Araştırmanın örneklemini, İzmir, İstanbul, Malatya ve Erzurum illerinde yaşayan 220 evli çiftten, oluşmaktadır. Evlilik uyumu açısından çiftlere bakıldığında kadınların evlilik uyum düzeylerinin, erkeklerin evlilik uyum düzeylerinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Evli çiftlerde kadınların duygusal zeka düzeylerinin evlilik uyumuyla ilişkili olmadığı bulunurken, erkeklerin genel ruh

durumu boyutunun evlilik uyumunu anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur. Evlilik yılları açısından değerlendirildiğinde ise, evlilik yılları 11-21 yıl arasında olan evli çiftlerde duygusal zeka alanlarının evlilik uyumunu yordayıcı etkisinin olduğu ortaya çıkmıştır.

- 32. Güven, Nurdan; Sevim, Seher, “İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ve Algılanan Problem Çözme Becerilerinin Evlilik Doyumunu Yordama Gücü”, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, Cilt:3, Sayı:28**

Bu araştırma, Ankara’da çeşitli devlet dairelerinde (Milli Eğitim Bakanlığı, Silahlı Kuvvetler, Emniyet Genel Müdürlüğü vb.) çalışan ve gönüllü olan 305 kişi ile yapılmıştır. Bireylerin evli olmaları ve eşleriyle beraber yaşıyor olmaları ölçüt olarak alınmıştır. Araştırma grubunun %49.5’i kadın ve %50.5’i erkektir. Grubun yaş ortalaması 34,7, evlilik süresi ortalaması ise 10,6’dır. Kadınların yaş ortalaması 34,16, erkeklerin ise 35,4’dır. Kadınlarda evlilik süresi ortalaması 10.13, erkeklerde ise 11,13’tür. Grubun %54.9’u üniversite, %24,2’ü yüksek okul, %15.7’si lise, %5.2’i ise lisans üstü eğitim mezunudur. Katılımcıların %32’si öğretmen; %19,6’sı polis; 18,6’si memur, %11,7’i ordu mensubu, %8,8’si hemşire, 9,2’si ev hanımıdır.

- 33. Erbek, Evrim; Beştepe, Emrem; Akar, Hülya; Alpkan, Latif; Eradamlar, Nezih, “Cinsellik ve Çift Uyumu Arasındaki İlişki: Üç Grup Evli Çifte Karşılaştırmalı Bir Çalışma Evrim”, Düşünen Adam Dergisi, 2018**

Araştırma grubunu Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi Evlilik Danışma Merkezi'ne (EDAM) ilk kez başvuran 50 evli çift (50 kadın, 50 erkek) ile mahkeme tarafından psikolojik yardıma ihtiyaç duyup duymadıklarının belirlenmesi için EDAM'a yönlendirilen boşanma aşamasındaki 50 çift oluşturmuştur. Karşılaştırma grubunu ise, herhangi bir psikolojik yardım almamış rastlantı sal olarak seçilen 50 evli çift (50 kadın, 50 erkek) oluşturmuştur. Araştırmaya toplam 150 evli çift (150 kadın, 150 erkek) katılmıştır.

34. Şener, Arzu; Terzioğlu, Günsel, “Bazı Sosyo-Ekonomik ve Demografik Değişkenler ile İletişimin Eşer Arası Uyuma Etkisinin Araştırılması”, Aile ve Toplum Degisi, Cilt: 4, Sayı: 13, Ankara, 2008

Ankara ilinde yapılan bu araştırma, ekonomik, yönetsel ve psiko-sosyal faaliyet alanlarına ilişkin çeşitli konular ile öğrenim düzeyi, evlenme yaşı, evlilik süresi ve ailenin aylık gelir miktarı gibi demografik ve sosyo-ekonomik değişkenler açısından kadın ve erkeklerin evlilik uyumunu belirlemek ve karşılaştırma yapmak amacıyla planlanmış ve yürütülmüştür. Araştırma kapsamına H.Ü. Merkez ve Beytepe Kampüsünde farklı hizmet sınıflarında görev yapan personel arasından “Tabakalı Rasgele Örnekleme Yöntemi” ile seçilen 413 evli personel ve eşleri alınmıştır.

3.1.2.3.Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıkları daha önce yapılmış araştırma verileriyle araştırma sınırlandırılmıştır. Bu alanda sosyal bilimlerde yapılmış aile içi iletişim ve uyum sorunlarına ilişkin araştırma bulgularıyla çalışmanın bulgular kısmı oluşturulmuştur. Bu anlamda yurt dışında yapılan araştırmalar dikkate alınmamıştır. Diğer taraftan bu tezlerin saha araştırması nicel ya da nitel araştırma olmuş olması dikkate alınarak teze dahil edilmiştir. Bu bağlamda aile içi iletişim ve uyumla ilgili tezler varsa bile saha araştırması olmadıkları için teze dahil edilmemiştir. Örneğin; aile içi iletişim ve uyumla ilgili hukuk alanında yapılmış tezler ya da bu konuya teorik olarak ele alan sosyoloji, sosyal hizmet ve psikoloji ana bilim dallarında yapılan çalışmalar ele alınmamıştır. Tezin kapsamı konu ile ilgili çalışmalarla sınırlı tutulmuştur.

3.2. Aile İçi İletişim ve Uyum Açısından Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi

3.2.1. Aile İçi İletişim ve Uyum Sorunları

Toplumların vazgeçilmez parçası iletişimdir. Toplumun en küçük yapı taşı bireylerin gerçekleştirmiş olduğu evlilikler ile oluşur. Hızla gelişen ve değişen yüzyılda kişilerin zamana ve zamanın getirilerine uyum sağlamaları zorlaşmaktadır. Bu

değişim sürecine adapte olmaya çalışırken, yaşadıkları mekanla olan bağları önemini sürdürmektedir. Bu süreçte aile içindeki iletişim kişilerin hem ailede hem de sosyal hayatındaki uyumunda son derece önemli bir yere sahiptir. Gün geçtikçe şiddetin artması, çocuklara yapılan acımasızlığın çoğalması, ailelerin gittikçe tekelleşmeye yani dağılmaya gitmesiyle insanlar arasındaki empatik birlikteliğin artmasının daha değerli bir yapıya sahipliği göz önünde bulundurulmalıdır (Karadağ, 2015:43).

Her aile içindeki üyeler arasında uyumu bozan birçok sebep vardır. Çiftler arasındaki kıskançlık, karşılıklı güvensizlik, öz saygı eksikliği uyumu temelden sarsan konular arasındadır. Aynı zamanda çiftler arasında küsme, surat asma, sinirlilik, saldırganlık ve şiddet gibi unsurlarda çiftleri hem duygusal anlamda hem de fiziksel olarak birbirinden uzaklaştırır. Bu ve bunun gibi birçok unsur çiftler arasındaki uyum problemini tetikleyen sebeplerin başında gelir (Demiray, 2007:240).

Bireyler toplum içerisinde karşılıklı iletişime girerek kendi benliklerini açığa vururlar. İletişim, bireylere diğerleriyle beraber olma, başkalarıyla ilişki içinde olma ve iletişim içinde yaşamayı hedefler. İnsanlar arası ilişkilerin devamlılığı kişilerin karşılıklı iletişimi ile gerçekleşir. Evli çiftler arasındaki ilişkinin devamını getiren ya da bitiren sorunlar herkesi kapsamamakla birlikte (maddi sorunlar) ele alınan konuların evli çiftler bakımından gündemde nasıl tutulduğudur (Nazlı, 2001:227-229).

Aile içinde evli çiftler arası iletişimin ana merkezi erkek ve kadının kendilik değerlerinin ifade edilmesi sürecidir. Eşler arasında sağlam bir birliktelik, bireylerin isteyerek ve bilerek aldıkları karara dayanır. Mutlu birliktelikler için karşıdaki insanı her şeyiyle kabul etmek, sevip sevmediği şeyleri bilmek, kaliteli zaman geçirmek ve ilişkide mutluluk odaklı olmak kaçınılmaz olmalıdır. Mutlu aile içerisinde de mutlu ve sağlıklı düşünceli çocuklar yetişir. Mutsuz ailelerde ise bu durum tam tersidir. Mutsuzluk ya da memnuniyetsizlik durumu anneden ya da babadan gelebilir. Böyle bir aile ortamında yetişen çocuk da kendini ifade etmekte ve girişken olmakta problem yaşayabilir (Demiray, 2007:230).

3.2.1.1. Aile İçi Uyum Sorunları

Hem aile içinde hem de aile dışındaki ilişkilerimizde, uyum konulu bir araştırmanın verilerine göre, insani değerler sadece çevresel ilişkilerimizde değil, aynı zamanda aile içinde de çok önemli bir yere sahiptir. Bu çalışmada İzmir ve Ankara’da yaşayan kır ve kent içerisinde seçilmiş kırk altı kişi ile yüz yüz mülakat yapılarak şu sonuçlar elde edilmiştir: Kırk altı kişilik çalışmada aile içinde ve dışındaki insani ilişkilerde en önemli etmenlerin başında kan bağı vardır. Bu çalışmadaki on dört kişi aile içi kan bağına öneminden bahsetmiştir. Dokuz kişi insanlar arası sorumluluk duygusunun önemli olduğunu ifade ederken, yedi kişi paylaşım kavramının öneminden bahsetmiştir. Beş kişi ise yapılanları karşılıksız bekleyerek yapmanın önemi üzerinde durmuştur. Sevginin de önemli bir yere sahip olduğunu üç kişi ifade ederken, iki kişi ise kültürün yani yetişme stiline önemli olduğunu vurgulamıştır. Bu çalışmada şu dikkat çekmektedir; aile içerisindeki saygısızlık uyum problemini tetikleyen unsurların başında gelmektedir. Kırk altı kişi ile yapılan bu çalışmada on bir kişi aile içi iletişim ve uyum problemlerinin saygısızlık tarafından tetiklendiğini dile getirmiştir. Yine bu unsurlar arasında maddiyat ve yalan söylemek de yer almaktadır. Yedi kişi yalanın aile ilişkilerini zedelediğini ifade ederken, dört kişi ise iletişimsizlik ve maddiyata dikkat çekmiştir. Bu çalışma bize şunu gösteriyor: aile içi ilişkilerde ve sosyal çevre ilişkilerinde; sevgi, iletişim, saygı uyum için, özellikle aile içi uyum için önemli unsurlardır (Pehlivan, 2017:180-188).

Karadağ’ın “Evlilik uyumu ilişkisinde aile içi iletişimin rolü: Konya örneği” adlı çalışmasında, araştırmaya fayda sağlayan kişilerin aile yapıları ve aile özellikleri incelendiğinde; bireylere kendi aile özellikleri ile eşinin aile özellikleri arasındaki benzerlik durumuna %30,2 tamamen benzer yanıtını verirken, %46,4’ü kısmi benzerliklerin olduğunu ifade etmiştir. Araştırmaya katılan kişiler arasında %23,3’ü ise aileler arasında hiçbir benzerliğin olmadığı yanıtını vermiştir. Araştırma içerisinde aile ilişkileri ile ilgili sorudan %88,1 büyük oranda aile ilişkilerinin çok iyi olduğunu belirtmiştir. Araştırmaya katılan bu kişilere eşlerinin ailesi ile aralarındaki bağ nasıl olduğu sorulduğunda %78,7’si gayet iyi olduğunu ifade etmiştir. Evliliklerde bir takım problemler yaşanabilir. Bu süreç içerisinde araştırmaya katılanlara evliliğinizde yaşadığınız problemleri ailenizle paylaşmanız sorusuna yarısından fazlası yani %57,6’sı ara ara paylaştığını belirtmiştir. Bir de aynı soru

eşlerinin ailesi için sorulduğunda %86,8 oranında ara ara yanıtı alınmıştır. Kişilere sorulan, evinize üçüncü bir kişinin müdahalesi durumu sorulduğunda, %61,4'ü aile içlerine müdahale olmadığını belirtirken, %36,5 oranıyla ara ara müdahale olmuştur yanıtını vermiştir. Bu da gösteriyor ki araştırmaya katılanların neredeyse yarıya yakını aile içlerine müdahaleye izin veriyor. Bir de bu soru, eşiniz bir karar verecekken ailesinden izin alır mı sorusuna %40,7'si ara ara yanıtını vermiştir. Bu da gösteriyor ki çiftler her ne kadar yuva kurarlarsa kursunlar dışarıya yani kök aileye bir nebze de olsa bağlı kalabiliyorlar. Çalışma verilerine göre ülkemizde her ne kadar çekirdek aile olsa bile bu çekirdek aile bağımsız bir çekirdek aile olmakta zorlanıyor. Ağırlıklı olarak bağlantılı çekirdek aileyi ülkemizde baskın olarak görebiliyoruz. Araştırma sonuçlarına göre kök aileler evli çiftlerin karar mekanizması olabiliyor (Karadağ, 2015:69-70).

Aile içi iletişimde karşılaşılan uyum problemlerinin başında ekonomik problemler var olmaktadır. Ekonomik sıkıntılar, iletişimsizlik, uzlaşamama, saygı eksikliği gibi sorunlar eşlerin birbirlerini anlayamamalarına ve aralarındaki mesafenin günden güne daha da büyümesine yol açar. Aile içinde, çocukların yetiştirilmesi, eğitilmesi, onların gelecekleri ile ilgili kararların alınması gibi konular önemli sorunlara temel olmaktadır. Erkeklere göre, aile sorunlarının dayandığı sebeplerin en başta ekonomik sıkıntılar ve geçim zorluğu gelmektedir. Bunu aile üyeleri arasındaki iletişimsizlik, anlayışsızlık, kendini ifade edememe ve karşı tarafı anlamaya çalışmama takip etmektedir. Ayrıca üçüncü kişilerin eşler arasına müdahalesi zaman zaman sorun olabildiği belirtilmiştir. Kadınlarla yapılan görüşmelerde evlilikte karşılaşılan sorunların kaynaklarına dair farklı cevaplar verilmekle beraber bu kaynaklardan en çok eşlerin birbirlerini anlayamamalarına, iletişimsizliğe, birbirlerini değiştirme gayretlerine, ilgisizliklere, güvensizliğe ve kıskançlığa vurgu yapılmıştır (Aluş, 2016:104-105).

Ailede anlaşmazlıkların başında gelen bir diğer faktör ise televizyon seyretme olarak ifade edilmektedir. Televizyonu 1-3 saat seyreden aileler kanal ve program seçimi konusunda bir anlaşmazlık çıktığında %24.68'i tartışırım, %24.68'i kızar bağırırım, %50.63'ü hiçbir şey yapmam yanıtını vermişlerdir. 4-6 saat seyredenler %27.13'ü tartışırım, %11.17'si kızar bağırırım, %61.70'i hiçbir şey yapmam cevabını vermiştir. Görüldüğü üzere ailede televizyon izleme ve kanal seçimi konusunda önemli uyum problemleri görülmektedir (Birgül, 1999:223).

Aile içi iletişim uyum sorunları olarak saptanan bir diğer unsur çocukluk yıllarında tecrübe edilen şiddet deneyimlerinin, şiddeti öğrettiğinin sonucudur. Bilindiği üzere şiddet aile içinde uyum problemlerinin başında gelmektedir. Güçsüzleşme deneyimi olan şiddet, sorun çözme ve güç kazanma aracı olarak görülmektedir. Çeşitli güçsüzleşme deneyimleri, şiddet yoluyla aşılmaya çalışılmaktadır. Çocukluk döneminde erkekliğin güç, iktidar ve şiddet ekseninde kurgulanmasında etkili olan aile içi şiddet, eğitim sistemindeki şiddet ve dışlama, yoksulluk, yaşanan çevrede şiddetin yaygınlığı, hegemonik erkeklikle örtüşen erkeklerin rol model olarak alınması, cinsel istismar ve cezaevi deneyimi, şiddet içeren eril sporlar gibi güçsüzleşme ve şiddetle ilişkili etmenlerin, yetişkinlik döneminde kadına yönelik şiddet uygulamada etkisi olduğu görülmektedir. Çocukluk döneminde babanın anneye şiddet uygulamasına tanık olmanın ve aile içinde çocuğun şiddet görmesinin etkisi ön plana koymaktadır. Şiddetle ilişkili olarak her erkeğin yaşam öyküsünde farklı yaşamsal hikayelerin olduğu görülmüştür. Bazı erkekler için babalarından gördükleri şiddet, şiddet uygulamalarında belirleyici bir role sahipken, bazı erkekler için askerlik döneminde savaşmaları ve polis olanların şiddeti mesleklerinin bir parçası olarak kullanmaları önemli bir etken olarak ortaya konmuştur. Bunun yanı sıra anneye yönelik şiddete tanık olmuş olmanın, bazı erkeklerin şiddete karşı olmalarına yol açsa da şiddet uygulamalarını engelleyememesi çarpıcıdır. Yine askerlik yaparken uygulamak zorunda kaldığı şiddetten rahatsızlık duyduğunu dile getiren erkeklerin, şiddete karşı olduklarını dile getirmelerine karşın şiddet uygulamaları düşündürücüdür. Bu durum, şiddetin olağanlaştırılması ve içselleştirilmesiyle yakından ilişkilidir (Öztürk, 2014:247-249).

3.2.1.2.Çocuklara İlişkin Aile İçi İletişim Çalışmaları

Karadağ çalışmasında, ailelerin çocuklarıyla iletişimine bakıldığında çiftler eğer birbirleriyle ilgilenmiyorsa bu durumun çocuklar üzerinde de etkisi olduğu sonucunu ortaya koymuştur. Yaşadığımız günlerde insanlar çocuklarıyla zaman geçiriyormuş gibi gözükse de araştırma bulgularına göre çocukların ikinci planda kaldığı ortaya çıkmıştır. Araştırma verileri sonuçlarındaki benzerlik bireylerin iç dünyasına yönelmesinin etkisi de göz ardı edilmemelidir. Bu çalışmaya göre eşlerin gün sonunda çocuklarıyla genel değerlendirmeyi her zaman yapanların oranı %22,1 iken,

zaman zaman değerlendirme yapanların oranı %53,4 şeklindedir. Genel değerlendirmeyi yapmayanların oranı ise %7,7 şeklinde saptanmıştır. Görüldüğü üzere çocuklarıyla günlük değerlendirmeyi zaman zaman yapanların oranı yüksektir (Karadağ, 2015:72-73).

Yapılan araştırmalarda, büyük çoğunluk anne babası boşanmış aileden gelen öğrencilerin okul başarılarının, tam aileden gelen öğrencilerden daha düşük olduğu sonucu koymaktadır. Aynı zamanda dağılmış ve parçalanmış ailede büyüyen çocukların uyum problemi yaşadıkları da yine yapılan araştırmalarda ortaya çıkmaktadır. Erkek çocukların genellikle daha saldırgan oldukları, kızların ise fazla oranda içine kapanık bir yapıya yöneldikleri şeklinde sonuçlar ortaya koyulmuştur. Aile içerisindeki sevgi ve yakın ilişki, çocukların psikolojik olarak sağlıklı gelişimlerinde önemli bir yere sahiptir. Çocukların en fazla sevgiye ihtiyaç duydukları küçük yaşta, anne veya babanın birisinin olmaması, gelişiminde ciddi problemler ortaya çıkarmaktadır (Doğan, 2016:348).

Dünyada yaşadığımız müddetçe çocuklar bizlerin gelecek nesillere bırakacağı en önemli değerdir. Bu durumda tüm toplumlarda çocukların temel ihtiyaçlarının, yeme içme, barınma gibi ihtiyaçlarının karşılanması son derece önemlidir. Her çocuk bir anneden dünyaya gelir fakat her çocuk aynı aile ortamı içerisinde, aynı öğretilerle yaşamını idame ettirmez. Çevresel ve kültürel faktörler mevcuttur. Evlilik dışı olan çocuklar ya da tek ebeveynle büyüyen çocuklar ya da anne babasız büyüyen çocuklar olması gereken aile ortamına sahip olamayabilirler. Bir ağaç için kökü ne ise, bir çocuk için de aile odur (Çamur ve Şenol ve Yıldız, 2013:1-3).

3.2.1.3. Eşlere İlişkin Aile İçi İletişim Çalışmaları

Araştırma verilerine göre, katılımcılara eşinizler problemlerinizi konuşabiliyor musunuz sorusuna %58,3 oranında bunu rahatlıkla yapanların olduğunu görüyoruz. Kafalarına taktıkları ve kendilerinde stres oluşturabilecek şeyleri eşleriyle paylaşıyorlar mı sorusuna da %54,7 oranında sürekli olarak bunu rahat bir şekilde yaptıklarını söylerken, %42,7'si bazen paylaştığını ifade etmiştir. Ev içerisinde eşlerinizle olan sorumluluk paylaşımlarından ev işi ile ilgilenme sorulduğunda, %61,3'ü ara ara eşinin ev işlerinde yardımcı olduğunu belirtmiştir. Eşinizle herhangi

bir soruda zıtladığınızda farklı yerlerde yaşadığınız oluyor mu sorusuna % 69,3 hiç bir zaman yanıtını vermiştir. Peki eşinizle problemle yaşama sıklığınız nedir diye sorulduğunda %78,1'i ara ara yaşıyoruz yanıtını vermiştir. Yaşadıkları bu problemleri çözme eylemleri sorulduğunda %50,7'si iletişime girerek, konuşarak çözdüğünü ifade etmiştir. Geleneksellikten modernliğe geçişle birlikte aile yapısındaki değişiklikleri veriler destekler niteliktedir. İnsanlar problemlerini konuşarak çözebiliyor ve karşısındaki insana daha fazla değer veriyor sonucu ortaya çıkıyor (Karadağ, 2015:69-70).

Yapılan araştırmada, gerek ailenin toplumsal konumu ve gerekse de aileye yüklenen değerler ile ilgili görüşlerin, hem kadınlar hem de erkekler arasında birbirine benzer olduğu görülmektedir. Maddi ve manevi sorunlarla karşılaşıldığında ilk başvurulması gereken kurumun aile olduğunu her iki grup (kadın ve erkek) da kabul etmektedir. Kadınlarda bu görüşü destekleyenlerin oranı, erkeklere göre biraz düşük olmasına rağmen, her iki grup katılımcıların kendi içlerinde çok büyük çoğunlukla (kadın , % 86.2; erkek % 92.7), maddi ve manevi sorunlar olduğunda, ailenin ilk baş vurulması gereken kurum olduğunu ifade etmektedirler (Doğan, 2015:182).

3.2.2.Evlilikte Uyum

Bazı farklılıklar olmakla beraber genel olarak erkeklerin ve kadınların test ortalamaları; öğrenim düzeyi, ailenin aylık gelir miktarı, 35 ve üzeri yaş grubuna kadar evlenme yaşı arttıkça artmakta, 21 ve daha uzun süredir evli olan gruba kadar evlilik yılı arttıkça ise azalmaktadır. Ayrıca görüldüğü gibi araştırmada iletişim konusunda, paylaşım ve memnuniyet derecesi arttıkça, yaşanan anlaşmazlık derecesi ise azaldıkça eşlerin evlilik uyum puan ortalamaları artmaktadır. Ancak araştırmaya katılan 413 çift arasında “Çiftler Uyum Ölçeğinden” alınan yüksek veri 148, düşük veri ise 18 olup, genel evlilik uyum puan verileri ortalaması 104.03'dür. Konuya iletişim açısından bakıldığında ise kadınların ve erkeklerin evlilik veri dengeleri minimum 84.98, maksimum 114.23'dir. Maksimum puan ortalaması olan 114.23 “Çiftler Uyum Ölçeği” toplam puanı olan 151'den [(32.53 puan)] oldukça uzaktır. Ailede birlik ve beraberliğin sağlanabilmesi için gerek evlilik öncesi dönemde gençlere, gerekse evli bireylere yönelik olarak;

- temel insan ilişkileri ve iletişim konularında,
- değer ve amaçlar,
- çeşitli sosyoekonomik konularda karar verme ve ailede güç paylaşımı,
- evle ilgili faaliyetlerin yürütülme biçimi ve paylaşımı,
- serbest zaman etkinlikleri,
- ekonomik, fizyolojik ve psikolojik açıdan evliliğe hazır olma,
- emekliliğe hazır olma ve emeklilik sorunları,
- çocuk sayısı ve aralığı gibi hem iletişimi güçlendirmede hem de evliliğin kalitesini artırmada son derece önemli olan konuyla ilgili aktif çalışmalar yapılmalıdır (Şener ve Terzioğlu, 2002:18-19).

3.2.2.1.Evlilikte Uyumsuzluğun Göstergesi Olarak Şiddet

Şiddet kavramı insani olmayan, normal olmayan bir eylem bütünüdür. Şiddetin günümüzde normal olarak karşılanması o toplumun henüz insanlaşma boyutunu kabul etmediğinin göstergesidir. Şiddet maalesef ki hayatımızın her alanında var. Sadece ülkemizde değil her ülkede şiddet eylemiyle karşılaşmak mümkün. Özellikle de çocuklara ve kadınlara yapılan şiddet göz ardı edilemez (Şenol ve Mazman, 2014:11).

Şiddet uyumsuzluğun başında gelen faktörler arasında yer almaktadır. Kadına yönelik şiddet konusunda yapılan çalışmalarda; kadına yönelik aile içi şiddetin; kadın ve erkek arasında yaşanan kişiler arası bir şiddet olmanın çok ötesinde; sosyal, kültürel, ekonomik, siyasi dayanakları bulunan ve bizzat aile içi şiddet mağduru kadın tarafından da üretilen, çok taraflı ve katmanlı kolektif bir şiddet türü olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla kadına yapılan aile içi şiddet çalışmalarının salt aile içi şiddet mağduru kadın odaklı olmasının, sorunun boyutlarını kavrayabilmek ve soruna yönelik kalıcı çözümler üretebilmek için yeterli olmadığı, sorunun faileri/uygulayıcıları, uygulatıcıları, destekleyenleri, tanıkları ve çevre açısından da ele alınmasının gerekli olduğu düşünülmektedir. Buna göre, kadına

yönelik aile içi şiddetin baş faili durumundaki erkekleri merkeze alan araştırmalarla; şiddetin, şiddet uygulayan erkeklerin bakış açısını yansıtan veri ve bulgulara ulaşılması, sorunun farklı bir boyutta anlaşılması açısından önemli bulunmaktadır. Ayrıca, kadına yönelik aile içi şiddetin kişiler arası bir şiddet olmadığı görüşünden hareketle, erkeğin kadına uyguladığı şiddetin bir anlamda uygulatıcıları ve/veya destekleyenlerinden elde edilen verilerin de, sorunun çözümüne yönelik nedensel açıklamaları zenginleştireceğine inanılmaktadır. Kadına yönelik aile içi şiddetin; çocuklar, yakın akrabalar gibi, tanıklarından edinilen verilerin ve şiddetin yaşandığı çevrenin özelliklerinin göz önünde bulundurulması da, kadına yönelik aile içi şiddetin tüm boyutlarıyla anlaşılması için önemli görülmektedir. Kadına yönelik aile içi şiddete yol açan, ancak bir anlamda buz dağının altında kaldığı için kolaylıkla görülemeyen sosyal, kültürel, siyasi, ekonomik temelli ilişkiler ağının, bilimsel çalışmalarla mümkün olduğu ölçüde ortaya çıkarılmasının, kadına yönelik aile içi şiddetin kalıcı bir şekilde önlenmesine yönelik çözüm seçeneklerini artıracığı düşünülmektedir (Aydın, 2014:238-239).

Araştırma kapsamında Elazığ il merkezi, ilçe ve köylerde ikamet eden 517 evli erkekten bilgi toplanmıştır. Erkeklerin psikolojik şiddet türlerine verdikleri yanıtların dağılımına bakıldığında; psikolojik şiddet davranışlarından “eşine sesini yükselterek bağırma” tüm evlilik süresince ve son on iki ay içinde en sık görülen davranıştır. “Eşine sesini yükselterek bağırma” davranışının tüm evlilik yaşamı boyunca görülme oranı %72.1, son on iki ay içinde görülme oranı ise %50.1’dir. Tüm evlilik yaşamında (%9.9) ve son on iki ay içinde (%5.4) en az görülen psikolojik Şiddet davranışı “Eşini boşamakla tehdit etme”dir. Fiziksel Şiddet türlerinden “Eşe tokat atma” hem tüm evlilik süresince hem de son on iki ay içinde en sık uygulanan davranışken, yumruk ve tekme atma en az görülen davranıştır. Tüm evlilik boyunca eşe tokat atma davranışının yaygınlık oranı %21.1, eşe yumrukla vurma veya tekme atma davranışının yaygınlık oranı %10.4; araştırma yapılmadan önceki on iki ay içinde eşe tokat atma davranışının yaşanma oranı 10.4, tekme atma veya yumrukla vurma davranışının yaygınlık oranı ise %5.2’dir. Katılımcıların %56.9’u, son bir yıl içinde herhangi bir biçimde (psikolojik veya fiziksel) eşine en az bir kez Şiddet uyguladığını belirtmişlerdir. Son bir yıl içinde, az bir kez psikolojik Şiddet uyguladığını belirtenlerin tüm katılımcılar içinde oranı %56.5; herhangi bir düzeyde en az bir kez fiziksel Şiddet uyguladığını belirten katılımcıların oranı ise % 17.6’dır.

Katılımcıların % 80.1'i, tüm evlilik süresinde herhangi bir biçimde eşine (psikolojik veya fiziksel) en az bir kez Şiddet uyguladığını belirtmişlerdir. Evlilik süresinde en bir kez psikolojik Şiddet uyguladığını belirtenlerin tüm katılımcılar içinde oranı % 79.3; herhangi bir düzeyde en az bir kez fiziksel şiddet uyguladığını belirten katılımcıların oranı ise % 36.2'dir (Gülmez, 2014:183-187).

Eşlerine şiddet uygulayan erkeklerin, erkeklik tiplerinin çocukluk döneminden itibaren toplumsal kurumlar ve farklı yaşam deneyimleri etrafında nasıl şekillendiğini ve kadına yönelik şiddetin oluşumunu anlamak üzere yola çıkan bu araştırmada, eril şiddetin kaynağındaki kurum ve ilişkilerle erkekliğin güç, iktidar ve şiddet ekseninde kurgulandığı sonucuna varılmaktadır. Eril iktidar ve eril şiddet, toplumsal kurumların örgütlenmesinde ve işleyişinde önemli bir unsurdur. Toplum içerisinde şiddetin sistemli bir şekilde örgütlendiği ve erkekliğe ilişkin değerlere özgü hale getirildiği görülmektedir. Bu şiddetin bireysel yaşamlara izdüşümünde, olumsuz yaşam deneyimlerinin şiddet riskini artırdığı görülmektedir. Araştırma neticesinde, toplumsal yapının önemli etkisine karşın farklı erkekliklerin oluşabildiği ve şiddet kullanmanın erkeğin seçimi olduğu olgusu ortaya çıkmaktadır (Öztürk, 2014:245).

Kayseri ilinde yaşayan 18 yaş ve üstü, evli 235 kadınla yapılan çalışma sonucunda elde edilen veriler incelendiğinde; şiddetin sadece fiziki olmadığını; ekonomik, duygusal, sözlü, cinsel boyutlarının da olduğunu katılımcıların %45'i söylemiştir. Şiddeti sadece fiziksel olarak tanımlayan katılımcıların sayısı da az değildir. Katılımcıların %18.9'u şiddeti fiziksel olarak tanımladıklarını belirtmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre "Aile içi şiddete maruz kaldınız mı?" sorusuna "Hayır" cevabını verenlerin oranı %55.7 olarak görülmektedir. Şiddet konuşulması ve paylaşılması çok zor olan bir konu olduğundan insanlar şiddet görselleri dahi bu soruyu hayır diyerek cevaplandırmışlardır. Katılımcıların "Aile içi şiddete maruz kaldıysanız hangi sıklıkla maruz kaldınız?" sorusuna vermiş oldukları cevaba baktığımızda ara sıra şiddete uğradıklarını belirten katılımcılar %31.9 ile en büyük grubu oluşturmaktadır. Şiddete maruz kalmış kadınlarımıza şiddete kim tarafından maruz bırakıldıkları sorulduğu zaman %39.6 eşleri tarafından şiddete maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. %12.3'ü babaları tarafından şiddete maruz kaldıklarını, %6.8'i de anneleri tarafından şiddete maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre kadınlar şiddete en fazla eşleri tarafından maruz bırakıldıklarını ifade etmişlerdir (Gürer, 2012:40-45).

Düzce ilinde kadına yönelik yapılan şiddet araştırmasında; ankette bulunan, “Eşiniz size karşı aşağıdaki davranışlarda bulundu mu?” şeklinde sorulmuştur. Verilen cevaplar şu şekildedir; sosyal hayatımı kısıtlar, giyimimi beğenmez-karışır, kendi ailemle görüşmemi kısıtlar, para vermez, bağırır, itti, tokat attı, saçımı çekti, öldürmekle tehdit etti, kazandığım parayı alır, arkadaşlarımla ilişkiye karışır, sürekli eleştirir- yaptığım şeyleri beğenmez, başkalarının yanında küçük düşürür, küfür etti, tekme attı, yumrukladı, eve kapattı, cinsel ilişkiye zorladı. Tanımlanan davranış şekilleri değerlendirme aşamasında kadına yönelik şiddet konusunda çalışanların belirlediği beş şiddet türü altında toplanmıştır. Bunlar; duygusal şiddet (Sosyal hayatımı kısıtlar, giyimimi beğenmez karışır, kendi ailemle görüşmemi kısıtlar, arkadaşlarımla ilişkiye karışır, sürekli eleştirir- yaptığım şeyleri beğenmez, başkalarının yanında küçük düşürür, öldürmekle tehdit etti, eve kapattı), sözel şiddet (bağırdı, küftetti), ekonomik şiddet (kazandığım parayı alır, para vermez), fiziksel şiddet (itti, tokat attı, saçımı çekti, tekme attı, yumrukladı) ve cinsel şiddettir (cinsel ilişkiye zorladı). Araştırma grubumuzdaki kadınların %27’si duygusal şiddete maruz kaldığını belirtmiştir, sözel şiddete uğrayanlar da %40,6’lık bir orana sahiptir. Her iki şiddetten en az birine uğrayanların oranı ise %54,3’tür. Araştırmaya katılan kadınların % 7, 4’ü ekonomik şiddete maruz kaldığını söylerken, cinsel şiddete uğrayanların oranı %2’dir. Kadınların hayatının herhangi bir döneminde belirlenen beş şiddet türünden en az birine maruz kalma oranı %55,5 ile yarıdan fazladır. Bu oran düşündürücüdür; çünkü Düzce’de her iki kadından biri çeşitli biçimlerde şiddete maruz kalmaktadır (Dinçer, 2010:68-70).

Kadınlar yasaların desteklemesi ve eğitim seviyelerinin artmasıyla ekonomik özgürlüklerine kavuşsalar da yine de aile içi şiddete maruz kalmakta ve maruz kaldığı şiddeti aile dışına aktarmakta çeşitli nedenlerle zorluk çekmektedirler. Kadına yönelik şiddet konusunda yapılması gerekenler olarak öncelikle şiddete bakış açısının değiştirilmesi gerekmektedir. Sosyalleşme sürecinde şiddetin olmaması, yeni neslin şiddeti bilmeden yaşaması anlamına geleceğinden, bu süreç içinde değişikliğin olması gerektiği aşikardır (Memiş, 2010:77).

Aile içi şiddet mağduru kadınların %26.9’u belediyelere, %21.3’ü Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İl Müdürlüklerine, %51.9’u ise Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ilk kabul birimlerine bağlı kuruluşlarda kalmaktadır. Şiddet mağduru

olmayan kadınların tamamı eşleriyle aynı çatı altında yaşamaktadır (Taşkale, 2014:38).

Yapılan araştırma sonucunda çocuk ve annelerden toplanan bilgilerin analizlerine göre hiçbir sözelduygusal ve fiziksel şiddet davranışları “ara sıra” ya da “sık sık” ortalamasına ulaşmamıştır. Bu durumda saldırgan çocukların evde anne ya da babalarından gerçekten şiddet gördüklerini söylenemez. Aile içi şiddet davranışlarında “hiç olmadı”, veya “nadiren” cevaplarına daha sık karşılaşılmıştır. Cevaplarda “nadiren” ve “hiç olmadı” cevaplarına sık karşılaşılmaması aile içinde şiddetin çocuklar tarafından gizlendiğini göstermektedir. Araştırmalar aile içinde şiddetin sır olarak saklandığını, şiddete maruz kalanların utanç duygusundan ve aile bağlarından dolayı saklı tutmayı tercih ettiğini vurgulamaktadır (Gümü, 2011:53).

Ankara, İstanbul, İzmir’de yaşayan, üç farklı tabakadan seçilmiş 1070 evli kadınla yapılan bir çalışmada, eşler arasında anlaşmazlığa neden olan konuların başında “kadının ev dışında çalışıyor olması”, ve “Kocanın eşinin ailesi ile görüşmesini istememesi” olduğu anlaşılmıştır. Görüşülen kadınların %21,2’si eşlerinin kendilerine şiddet uyguladığını söylerken, erkeğin şiddet kullanmasındaki en önemli nedeni “maddi sıkıntı” olduğu belirtilmiştir (Sonkaya, 2016:76).

Uygulanan analiz sonuçlarına göre fiziksel şiddet, duygusal şiddet, cinsel şiddet ve ekonomik şiddet alt boyut puan ortalamalarının puan ortalamalarının baba eğitim düzeyine göre anlamlı derecede farklılaşma göstermediği saptanmıştır (Çatalkaya, 2018:49).

Araştırma içerisinde 207 kadının bulunduğu çalışmada, şiddete maruz kalan kadınların %11,6’sının şiddete maruz kaldığında yardım ararken %88,4’ünün yardım aramadığı saptanmıştır. Şiddete maruz kalan kadınlardan evlilik deneyimi olan kadınların, evlilik yaşı ortalaması (15-31) iken evlilik deneyimi olan şiddet mağduru olmayan kadınların, evlilik yaşı ortalaması (17-37)’dir. Şiddete maruz kalan kadınların çoğunluğu evliyken (%47,9); şiddete maruz kalmayanların çoğunluğu bekârdır (%51,2). Şiddete maruz kalan ve kalmayan kadınların çoğunluğunun aylık gelirlerinin 1301-3000 TL (sırasıyla %44,6; %45,3) olduğu belirlenmiştir. Kadınların aylık gelir düzeyi ile şiddete maruz kalma arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Şiddete maruz kalan kadınların çoğunluğunun görücü usulü (%46,97); şiddete maruz kalmayan kadınların çoğunluğunun ise anlaşarak (%69,04) evlendiği saptanmıştır.

Şiddete maruz kalan kadınların çoğunluğunun ev hanımı (%35,5); şiddete maruz kalmayan kadınların çoğunluğunun ise öğrenci (%29,1) olduğu saptanmıştır. Şiddete maruz kalan kadınların çoğunluğunun partnerlerinin eğitim düzeyinin ilkökul mezunu (%36,76); şiddete maruz kalmayan kadınların partnerlerinin eğitim düzeyinin ise üniversite ve üzeri (%50) olduğu görülmüştür (Şahin, 2018:46-52).

3.2.2.2.Evlilikte Uyumsuzluğun Göstergesi Olarak Boşanma

Yapılan araştırmaya katılan 354 kişinin %50'si kadın iken %50'si erkektir. Evlilik sürecinin en önemli aşamalarından biri evlenme biçimi ve buna ilişkin değerlerdir. Boşandığınız eşinizle nasıl evlendiniz sorusuna araştırmaya katılanların %48,3'ü flört ederek evlendiklerini, %34,5'i görücü usulüyle evlendiklerini; %15,3'ü anlaşarak evlendiklerini belirtmişlerdir. Aile baskısı ile evlenenlerin oranı %1,7 gibi oldukça düşük bir orandadır. Katılımcıların %35,3'ü evli kaldıkları süreyi 1 ile 5 yıl arası; %25'i 6 ile 10 yıl arası; %20,9'u 16 yıl ve üzeri; %11,9'u 11 ile 15 yıl olarak belirtmiştir. 1 yıl içinde ayrıldıklarını belirtenlerin oranı ise %6,2'dir. Buna göre katılımcıların ilk beş içinde boşandıkları görülmektedir. Evliliğin ilk beş yılı riskli yıllar olarak değerlendirilmektedir. Araştırmaya katılanlara evliliklerinin ilk zamanlarında hangi duygu içerisinde oldukları sorulmuştur. Buna göre %71,2'si mutlu olduğunu; %13'ü mutsuz olduğunu; %10,5'i çok mutlu olduğunu, %5,4'ü çok mutsuz olduğunu belirtmiştir. Buna göre örneklem grubu evliliğin ilk yıllarında kendilerini mutlu hissetmişler, iyi başlayan bir evlilik olarak değerlendirmişlerdir. Mutlu ve çok mutlu olanlar bir arada değerlendirildiğinde bu oran %81,7 gibi oldukça büyük bir oran olarak karşımıza çıkmaktadır. Boşanma ile sonuçlanan evliliğe aile büyüklerinin karşı çıkma durumlarının sorgulandığı soruda katılımcıların %67,5 gibi çoğunluğu karşı çıkmadıklarını belirtmişlerdir. Ailesinin, kendi evliliğine karşı çıktığını belirtenlerin oranı %32,5'dir. Katılımcıların boşandıkları eşiyle yakınlık durumlarına ilişkin sonuçlara göre %63 gibi yarısından fazlası akrabalık bağı olmadığını farklı bölgelerden olduklarını; %22,6'sı akrabalık bağı olmadığını ancak hemşeri olduklarını, %8,2'si uzak akraba olduklarını, %5,9'u uzak akraba olduklarını belirtmiştir. Buna göre araştırmaya katılanlar arasında akraba olan bulunmamaktadır. Akrabalığa dayalı bir evlilik anlayışının yaygın olmadığı gözlenmiştir. katılanların %64,4'ü boşandıkları eşiyle aynı etnik ve kültürel çevreden

geldiğini; %20,3'ü etnik kökenin farklı fakat kültürel çevrenin aynı olduğunu; %11'i etnik ve kültürel kökenlerin her ikisinin de farklı olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların eski eşle tartışma durumlarına bakıldığında tamamına yakını (%93,5) eşiyle tartıştığını söylemiştir. Eski eşiyle tartışmadığını belirtenlerin oldukça düşük oranda olduğu görülmüştür (%6,5). Katılımcıların boşandıkları evliliklerinde yaşadıkları sorunlara karşı genel tavrının konuşarak sorunu çözmeye çalışma yönünde olduğunu belirtenlerin oranı %45,2'dir. Bunun yanı sıra %30,8'i münakaşa, kavga, şiddet gösterme şeklinde bir tutum sergilediğini belirtmiştir. Katılanların %65,3 gibi yarısından fazlası eşinin kavga, münakaşa ve şiddet gibi olumsuz davranışlar sergilediğini ileri sürmüştür. Bununla birlikte %9,9'u konuşmayıp sessiz kalmayı; %9,3'ü konuşarak sorunu çözmeye çalıştığını; %4,5'i annebabaların araya girmesiyle sorunu çözmeyi tercih ettikleri görülmüştür. Katılanların eski eşlerinin evde gergin bir ortam yaratıp yaratmadığının sorgulandığı tabloda %40,4'ü bazen gergin bir ortam yarattığını; %38,4'ü sık sık yarattığını; %15'i nadiren yarattığını ileri sürmüştür. Boşanma ile sonuçlanan evlilikte geçimsizliğin ilk olarak evliliğin kaçınıcı yılında başladığı sorusuna katılımcıların %21,8'i 1-3 yıl arasında, %16,4'ü ilk 6 ay içinde; %14,7'si ilk ay içinde ve 4-6 yıl içinde başladığını ileri sürmüştür (Çiçek 155-165).

Sakarya ilinde yapılan bir çalışmada, boşanmış kadınların yaş ortalamaları incelendiğinde, %50 oranında (26-35) yaşları arasında olduğu görülmektedir. Boşanma oranının en yüksek olduğu yaş grubu %26 oranla 31-35 yaş grubudur. Araştırma bulgularına göre boşanmış kadınların %46'sı eşleriyle arkadaşlık ilişkisi kurarak evlenmişlerdir. Görücü usulü ile evlenenlerin oranı %32 iken, anlaşarak evlenenlerin oranı %14'dür. Kaçarak evlenenler ise %6 orana sahiptir. Araştırma içerisinde ev işlerinin kadının görevi olduğunu savunanların oranı %54'tür. Zorunlu durumlarda ev işlerini yapan erkeklerin oranı ise %28'dir. Boşanan kadınların %54'ü eşleriyle yaşadıkları problemleri konuşarak çözdüğünü ifade ederken, erkeklerin %54'ünün kavga ve şiddet eğilimi gösterdikleri belirlenmiştir. Araştırma bulgularına göre boşanmış kadınların %50'si eşlerinin şiddet uyguladığını belirtirken %32'lik kısım eşlerinden sadece psikolojik şiddet gördüklerini ifade etmişlerdir. Kadınların %62'sinin kendilerinin boşanmaya karar verdiği araştırma bulguları içerisinde yer almaktadır. Boşanmaya karar veren eşlerin boşanma nedenleri %33.3 oranla kişisel

uyumsuzluk ve ilgisizlik, %20 ihmal, alkol, kumar, şiddet gibi kötü alışkanlıkların oranı %25.8 iken maddi sorunlar %16.1 olarak tespit edilmiştir (Sucu, 2007:57).

Tablo-3: Boşanma Nedenleri- Yaş

Eski eşinizden boşanma nedeniniz hangisidir?	29 yaş ve altı (18-29 yaş arası)		30-39 yaş arası		40 yaş ve üstü		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Zina	15	15.2	52	26.5	18	24.0	85	23.0
Sözlü ve/veya fiziksel şiddet	56	56.6	101	51.5	37	49.3	194	52.4
Evi terk etme	19	19.2	47	24.0	30	40.0	96	25.9
Kötü alışkanlıklar	22	22.2	47	24.0	13	17.3	82	22.2
Akrabaların karışması	43	43.4	69	35.2	25	33.3	137	37.0
Maddi konular	19	19.2	57	29.1	31	41.3	107	28.9
Fikir uyuşmazlığı	32	32.3	77	39.3	36	48.0	145	39.2
Sorumsuzluk	33	33.3	70	35.7	24	32.0	127	34.3
Cinsel sorunlar	14	14.1	23	11.7	16	21.3	53	14.3
Geçimsizlik	31	31.3	86	43.9	28	37.3	145	39.2
Diğer	11	11.1	15	7.7	7	9.3	33	8.9

Kaynak: Aktaş (2011:56)

Araştırma verilerine göre; evi terk etme ve maddi konuları boşanma nedeni olarak görmenin yaş yükseldikçe arttığı görülmüştür. Kötü alışkanlıkları boşanma nedeni olarak gören katılımcıların en yüksek oranda 30-39 yaş grubunda bulunduğu, bunu 18-29 yaş grubunun takip ettiği son olarak 40 yaş ve üstünün belirttiği sonucu ortaya çıkmıştır (Aktaş, 2011:56).

Tablo- 4: Boşanma Nedenleri – Evlilik Şekli

	Evlilik Şekli					
	Görücü Usulü İsteyerek		Görücü Usulü İstemeyerek		Arkadaşlık Kurarak	
	N	%	N	%	N	%
Zina	29	24.6	8	24.2	48	21.9
Sözlü ve/veya fiziksel şiddet	58	49.2	24	72.7	112	51.1
Evi terk etme	41	34.7	5	15.2	50	22.8
Kötü alışkanlıklar	27	22.9	9	27.3	46	21.0
Akrabaların karışması	49	41.5	9	27.3	79	36.1
Maddi konular	35	29.7	10	30.3	62	28.3
Fikir uyuşmazlığı	48	40.7	18	54.5	79	36.1
Sorumsuzluk	39	33.1	13	39.4	75	34.2
Cinsel sorunlar	19	16.1	6	18.2	28	12.8
Geçimsizlik	47	39.8	19	57.6	79	36.1
Diğer	9	7.6	3	9.1	21	9.6

Kaynak: Aktaş (2011:62)

Araştırma bulgularına göre evlenme şekline göre boşanma üç ana başlık altında incelenmiştir. Evlilik şekli görücü usulü olup istemeyerek evlenenlerin eşlerinden sözlü ve fiziksel şiddet görme oranı diğerlerinden yüksektir. Yine görücü usulü ile istemeyerek evlenenlerin fikir uyuşmazlığı oranı da diğerlerinden yüksektir (Aktaş, 2011:62).

3.2.3.Evlilik Uyumu İle İlgili Ülkemizde Yapılan Çalışmalar

Ülkemizde eşler arasındaki uyumla ilgili çalışmalar Batılı ülkelerdeki çalışmalara oranla çok daha sınırlıdır. Ülkemizdeki eşler arasındaki uyum incelenirken Batı'nın kullandığı evlilik ölçekleri uyarlamasında (TutarelKışlak, 1992; Fışiloğlu ve Demir, 1997, Azizoğlu-Binici ve Hovardaoğlu, 1996; Büyükşahin ve Hovardaoğlu, 2004) etkili olmuştur.

Literatürde yapılan çalışmalarda evlilik ilişkisi konusu araştırıldığında; bu ilişkiyi açıklamaya yönelik bir çok farklı kavramın kullanıldığı görülmektedir. Bu kavramlar genellikle, evlilik uyumu, evlilik doyumu, evlilik tatmini, evlilik mutluluğu ve evlilik kalitesi olarak araştırmalarda geçmektedir (Erbil ve Hazer, 2018:101).

Çiftler arasındaki uyum, çiftlerin mutluluğu ve ortak paylaşımları, cinsellikle ilgili benzeşik fikir yapıları, boşanılan eşle tekrar evlenme gibi durumlar evlilik uyumu testleri ile yapılmaktadır (Collins ve Coltrane, 1991'den akt. Yalçın 2014:251).

Evlilikte uyumun bozulmasına yol açan bazı faktörlerden de söz edilmektedir. Bunlar, evlenme yaşı, düşük sosyo-ekonomik durum, evlenmeden önceki süreçte (flört aşamasında) çiftlerin uyumu ve çocuk sayısı olarak belirtilmektedir (Douglass, 1995'ten akt. Şendil ve Korkut 2008:17).

Yapılan araştırma verilerine göre evlilikte uyum için aranan en önemli üç faktör 'iyi ahlak ve uysallık', 'herhangi bir kötü alışkanlığın olmaması' ve 'dini bağlılık ve dini vecibeleri yerine getirmek' olarak karşımıza çıkmaktadır. Görüldüğü üzere modern aile yapısındaki geleneksellik faktörlerinin devam etmesi, uyumu bu değerler içerisinde bulma ve muhafazakarlığa yönelimin görüldüğü saptanmıştır (Aluş, 2016:388).

Evlilik, karşılıklı dayanışmayı, cinsel birlikteliği, neslin devamlılığını sağlayan ilişki biçimidir. Evlilikte mutluluğu etkileyen faktörlerin başında uyum, çatışma ve aldatma gelmektedir. 204 evli bireyle yapılan bu çalışmada evlilik birlikteliği içerisinde çatışma oranı ne kadar düşükse evlilik uyumu da o derece yüksek olduğu saptanmıştır. Beraberinde evlilik uyumları yüksek olan kişilerin aldatma oranları da düşük olarak tespit edilmiştir. Ev içerisinde çatışmanın artmasıyla birlikte uyumsuzluk olgusu belirlemeye başlamaktadır. Çalışma bulgularına göre düşük çatışma eğilimi olan erkeklerin, düşük çatışma eğilimi olan kadınlara oranla aldatma ihtimallerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Aldatmayla birlikte eşgüdümse olarak görünen; sosyoekonomik düzey, çift uyumu, ilişkinin başlaması ve evlilik kararı arasındaki zaman tespit edilmiştir. Çalışma bulgularına göre ilişkinin başladığı süre ile evlenme süresi arasındaki zaman ne kadar artarsa, erkeklerin de aldatma eğilimleri o oranda artacağı saptanmıştır (Polat, 2006:122).

Aluş (2016)'un yaptığı çalışmaya göre, eşler arasındaki sevginin yüksek olduğunu tespit etmiştir. Bu çalışmaya göre evlilik birlikteliğinin devamında görülen uyum sorunların en önemli unsuru ekonomik zorluklar, yoğun mesai saatleri ve aile bünyesindeki diğer bireylerle fikir ayrılığı ortaya çıktığını tespit etmiştir. Bu araştırma neticesinde günümüzdeki evliliklerin temelini sevgi olduğunu söylemek yanlış olmaz. Böyle olunca da geniş ailedeki birliktelikten ve sosyal özelliklerden uzak kalacağı için kendi bünyesinde bir takım sorunlar ve zorluklar doğuracağı için evlilikteki uyumu olumsuz yönde etkileyeceği kanısını doğurmaktadır.

Karadağ (2015), araştırmasında evlilik çatısı içerisinde, eşiyle problemlerini konuşmayan bireylerin konuşan bireylere göre evlilik uyumlarının daha düşük olduğu grlmştir. Eşler arasındaki tartışma boyutunda uyum ilişkisine bakıldığında, eşleriyle tartışan fakat tartışma sonrasında bir sonuca varamayıp, problemi susarak çözen bireylerin evlilik uyumlarının diğerlerine göre daha düşük olduğu grlmştir. Yine bu çalışma neticesinde, evlilik içerisinde bireylerin, birbirine vakit ayırması ve duygusal anlamda nitelikli beraberlik sağlaması ne kadar azsa uyum oranları da o derece azdır. Teknolojinin gelişmesi ve hayatımıza girmesiyle birlikte teknolojiye ayrılan zaman ne kadar çoksa uyum durumları o derece zıtlık göstermektedir. Evlilikte aile iletişiminin çoğaltılması, kaliteli birlikteliklerin sağlanması, yaşanılan problemleri empatik iletişim ile çözüme ulaştırılması evlilikteki uyumu artırıcı bir role sahip olmaktadır.

Yapılan bir çalışmada evli çiftlerin evlilik uyumunu etkileyen unsurların başında erkeğin kayęı durumu, erkeğin yaşı ve çiftin mizahi özellikleri gelmektedir. Mizah düzeyi yüksek olan çiftlerin evlilik uyumlarının da paralellik gösterdiği tespit edilmiştir. Evlilik içerisinde kadının kayęı düzeyinin fazla olması çiftler arasındaki uyum ve doyumunu negatif yönde etkilemektedir. Mizahi olarak girişken olan fertlerin evlenmeden önce çok fazla birliktelik yaşadığı, saldırgan tavırda olan bireyler diğer bireylere oranla daha çabuk evlendiği, kalabalık aile ortamında büyüyen bireylerin mizahi özellikleri de beraberinde geliştiği, büyümenin yıkıcı mizahı azalttığı ve ocuk sahibi olan çiftlerin katılımcı mizahlarının arttığı tespit edilmiştir (Fidanoğlu, 2006: 198).

ankırı ilinde 221 erkek ve 221 kadın, toplamda 442 kişi ilen yapılan bir araştırmada, evin i işlerinden kadın ve dışarıdaki işlerden ise erkeklerin sorumlu

olduğunu düşünen kadınların oranı % 50.5 iken, bu oran erkek katılımcılarda % 65.2'ye çıkmaktadır. Kadınların % 50.2'si evin reisinin erkek olduğunu düşünürken, erkeklerin çoğunluğu % 73.8'i evin reisinin erkek olduğunu ifade etmiştir. Erkeklerin büyük çoğunluğu % 78.7'si kadının kocasına itaat etmesi gerektiğini düşünürken, kadınların % 54.4'ü kocaya itaat edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bir işte çalışmak için kadının kocasının rızasının alınması gerektiği görüşüne katılan kadınların oranı % 54.4 iken, erkeklerin oranı % 88.7'e çıkmaktadır. Ancak, her iki grup katılımcı tarafından da, bir işte çalışmak için kocanın rızasının alınması gerektiği çoğunluk tarafından vurgulanmaktadır (Doğan, 2015:181-182).

Araştırmada, evliliği derinden etkileyen faktörlerin başında bilişsel çarpıtmalar yani gerçekçi olmayan veya çarpıtılmış düşünce kalıpları olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda çiftler arasında zihin okuma ve yakınlıktan uzaklaşma çarpıtmalarının evlilik uyumunu etkilemediği belirtilmiştir. Evlilik uyumunu kökünden etkileyen etmenlerin başında da çiftler arasında problem çözme yeteneğinin olması gelmektedir. Problemlerini çözme yeteneğine sahip olan çiftlerin evlilik uyum diğerlerine göre daha iyidir. Evlilik birlikteliği içerisinde problem çözme becerilerinin olmadığı çiftler arasında uyum sorunları ortaya çıkmaktadır. Bu çalışma neticesinde eşler arasındaki problem çözme uyumu aynı zamanda evlilik doyumunu da beraberinde getirmektedir (Güven ve Sevim, 2007:49-56).

3.2.3.1. Evlenme Biçimine Göre Uyum

Erbil ve Hazer (2018)' in çalışmasında; evli ve çalışan bireylerin evlenme biçimine göre evlilik uyumu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar görülmüştür. Görücü usulü evlenenlerin 91,70%'inin, flört ederek evlenenlerin 72%'sinin evlilikte uyumsuz olduğu görülmüştür.

Anlaşarak evlenen kişilerin, çift uyumlarının görücü usulü ile evlenen kişilere oranla daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Şendil ve Korkut, 2008:15).

Kublay ve Oktan (2015) araştırmasında evlilik biçiminin evlilikte uyumu farklılaştırmadığını saptamıştır.

3.2.3.2. Cinsiyete Göre Uyum

Yapılan çalışmalar incelendiğinde, evlilik uyumunun cinsiyete göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığına ilişkin sonuçlar farklılık göstermektedir; bu nedenle evlilik uyumunun cinsiyete göre değişip değişmemesine dair net bir sonuca varılamamaktadır. Bu durum araştırmaya katılanlarla ve kültür farklarıyla ilgili olabileceği düşünülmektedir (Erbil ve Hazer, 2018:110).

Yalçın (2014)'e göre kadınların %33,9'u sorunlar karşısında “sessiz kalma” davranışı göstermektedir. %49,5'i hiçbir zaman fiziksel şiddet görmediğini ifade ederken, %61,1'i ise ara sıra duygusal şiddet yaşadığını belirtmiştir. Kadınların %69,9'u ara sıra evlilikte gerginlik yaşandığını belirtmiştir. Cinsel yaşamlarını genel olarak değerlendirmeleri istendiğinde; kadınların %45,6'ı cinsel yaşamlarını çok iyi olarak değerlendirmiştir. Çalışma grubundaki kadınların %45,6'ı evliliğini monoton olarak belirtmektedir.

“Evlilikte İncinebilirlik-Stres-Uyum Modeli Çerçevesinde Evlilik Uyumunu” adlı çalışma, hepsi ilk evliliklerinde, en az ilkokul eğitimini tamamlamış, büyük şehirlerde yaşayan, resmi nikahlı 165 evli çiftle yapılmıştır. Çalışma neticesinde, olumlu duygulanımı yüksek olan ve olumsuz yaşam deneyimi düşük olan erkekler, sosyal desteklerini de yüksek olarak algılamakta ve bu durum yüksek evlilik uyumunu ortaya koymaktadır. Yüksek oranda olumsuz yaşam olaylarının etkisini hisseden kadın ve erkeklerin evlilik uyumlarının daha az olduğunu göstermiştir. Çıkan sonuçlar, olumsuz duygulanımın evlilik ilişkisine daha fazla etki ettiği ve evlilik uyumunu anlamada daha iyi bir ön gösterge olduğu yönündeki görüşü güçlendirmiştir. Dahası, bu direkt etkiler algılanan sosyal desteğin özellikle de kadınlar için duygulanım, olumsuz yaşam olayları ve evlilik uyumu arasındaki ilişkide iyi bir yordayıcı olmayabileceğini göstermiştir (Balkan ve Fışıloğlu, 2017:167-181).

Durmuş ve Baba (2014) “ Evli Çiftlerin Duygusal Zeka Düzeyleri ile Evlilik Uyumlarının Karşılaştırılması” araştırmada, çiftlerin cinsiyetlerine göre evlilik uyum oranları incelendiğinde, kadınlar erkeklere oranla evlilik uyumunda daha başarılı oldukları saptanmıştır.

Evlilik uyumu ile cinsiyet arasındaki farklılıklara bakıldığında; kadınlar için önemli olan faktörler şu şekilde; evliliğin süresi, yaş unsuru ve aile ile iletişim sıklığıdır. Bu faktörler erkeklerde ise evliliğin süresi ve aile ile olan ilişki sıklığının önemli olduğu tespit edilmiştir (Demiray, 2006:54).

3.2.3.3.Yaşa Göre Uyum

Yalçın'ın yapmış olduğu araştırmaya göre, evlilik uyumlarıyla yaşları arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırma, Karaman Halk Eğitim Müdürlüğü ve Akşam Sanat Okulu ile Aile Danışma Merkezindeki farklı kurslara devam eden, araştırmaya katılmayı kabul eden 103 evli kadınla yapılmıştır. Araştırma sonucunda 41 ve üzeri yaş grubundaki kadınların evlilik uyumları, 21-30 yaşlarındaki kadınlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır (Yalçın, 2014:250-259).

Erbil ve Hazer (2018)' in çalışmasında; bireylerin yaşa göre evlilik uyumu incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, katılımcıların % 79,80'nin evliliklerinde uyumsuz olmalarının nedeninin, örneklem grubunun ilk evlenme yaşının %57'sinin 18-25 yaş aralığında olmasıdır. Evli ve çalışan bireylerin yaşlarına göre evlilik uyumu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmüştür. 26-34 yaş arasında olanların 65,80%'ninin, 45 ve üzeri yaşta olanların 90,90%'ninin evlilikte uyumsuz olduğu tespit edilmiş ve yaşın ilerlemesiyle beraber evlilik uyumunda azalmaların olduğu gerçeği ortaya koymuştur.

3.2.3.4. Maddi Duruma Göre Uyum

Şendil ve Korkut (2008) çalışmasında, ekonomik durum açısından bakıldığında, düşük ekonomik düzeyde olan bireylerin, iyi olanlara göre daha düşük çift uyumu ve çift birlikteliği yaşadığı; ekonomik durumu orta olanların da iyi olanlara göre daha düşük çift uyumu, çift birlikteliği ve duygulanım ifadesi ve daha fazla evlilik çatışması içerisinde olduğu tespit edilmiştir. Bu bilgiler doğrultusunda, düşük eğitim ve düşük ekonomik seviyedeki bireylerin çift uyumlarının da düşük olduğu görülmüştür.

Erbil ve Hazer (2018)' in çalışmasında; katılımcıların % 79,80'nin evliliklerinde uyumsuz olmalarının nedeninin gelir düzeyinin genellikle 2000-3000 ₺ arasında olmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Aylık 1000-2000 arası geliri olanların %12,10'unun, 5001 TL ve üzeri geliri olanların %26,80'inin evlilikte uyumlu olduğu belirlenmiştir. Görüldüğü üzere aylık gelir artışı beraberinde eşler arası uyumluluğu artırdığı söylenebilir.

Yapılan araştırmalara göre ailelerde en çok karşılaşılan uyumsuzluk problemleri ekonomik sıkıntılar, aşırı çalışma saatleri ve üçüncü kişilerle anlaşamamak olarak karşımıza çıkmaktadır. Elde edilen sonuç Türk aile yapısının ağırlıklı olarak sosyoekonomik iniş çıkışlardan etkilendiğini ifade eden verileri doğrular niteliktedir (Aluş, 2016:388).

3.2.3.5. Mesleğe Göre Uyum

Erbil ve Hazer (2018)' in çalışmasında; çalışan bireylerin evlilik uyumu araştırılmıştır. Araştırma; evli ve çalışan 206 erkek ve 194 kadın olmak üzere toplam 400 kişi oluşturmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, katılımcıların %20,3 'ü evliliklerinde uyumlu, %79,7' si ise evliliklerinde uyumsuzdur. Aynı zamanda evlilik uyumu ile yaş, eğitim durumu, çalışma süresi, aylık gelir, evlenme yaşı, evlenme biçimi, evlilik süresi ve çocuk sayısının durumunda değerlerin birbirini etkilediği araştırma sonuçları içerisinde yer almaktadır.

Yalçın'ın yapmış olduğu araştırma verilerine göre, kadınların evlilik uyumu ve sosyo-demografik özelliklerinin evlilik uyumunu etkileme düzeyinin araştırılmıştır. Bulgular neticesinde, kadınların olumlu iş yaşantılarının ev yaşantılarını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Olumsuz iş yaşantılarının ev yaşantılarını "biraz" etkilediği ve olumlu iş yaşantılarının ise eve yansıma oranının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Kadınların evdeki olumsuzlukları işlerine yansıtmamaya çalıştıkları gözlenmiştir (Yalçın, 2014:259).

Evlilikte uyum konulu bir çalışmaya göre araştırmaya katılan bireylerin sahip oldukları meslek durumu açısından bakıldığında serbest meslek ile uğraşan bireylerin evlilik uyumunun daha düşük olduğu tespit edilmiştir (Karadağ, 2015:91-93).

Çelik ve Tümkaya (2012), yaptıkları araştırmada öğretim görevlilerinin girdikleri ders kadar yaşamsal doyumla ve evlilikteki uyumu arasında belirli farkların olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu araştırmaya göre ders saati daha az olan bireyin evlilik uyumu o oranda artmaktayken, ders saati yüksek olan öğretim görevlilerinin evlilik uyum oranı daha düşüktür. Öğretim üyeleri kıdem aldıkça ders saatleri azaldığı için geriye kalan vakitlerini kendilerine ayırdıkları için yaşamsal doyumları ve evlilik uyumları o oranda yükselmektedir.

Kublay ve Oktan (2015) araştırmayı, 2013 yılında Rize ilinde yaşayan ve farklı meslek gruplarında çalışan 452 evli çiftle yapmıştır. Bu araştırma sonucunda tespit edilen çiftlerin farklı mesleklerde olmalarının evlilik uyumunu değiştirmedığı kanısına varılmıştır.

3.2.3.6. Eğitim Düzeyine Göre Uyum

Şendil ve Korkut (2008) çalışmasında, evlilik uyum ve çatışma düzeylerinin, evlenme türlerine ve evlilik süresi, cinsiyet, çocuk sayısı, eğitim ve ekonomik durum gibi demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırılmıştır. Çalışma İstanbul'un çeşitli semtlerinde yaşayan 112 kadın ve 59 erkek, toplam 171 kişi ile yapılmıştır. Katılımcıların eğitim durumları açısından çift uyumu ve evlilik çatışması puanlarında farklılaşmalar olduğu görülmüştür. Bu araştırma verilerine göre, ilkökul eğitimine sahip olan bireyler ortaokul eğitimine sahip olan bireylere göre daha fazla evlilik çatışması, daha düşük seviyede çift tatmini ve duygulanım ifadesi bildirmişlerdir.

Erbil ve Hazer (2018)' in çalışmasında, araştırma sonuçlarına göre; ilköğretim mezunu bireylerin %10,20'sinin, lisansüstü mezunu bireylerin %37,50'sinin evlilikte uyumlu olduğu belirlenmiş ve eğitim durumu ile evlilik uyumu bağlantısına bakıldığında ileri yönde bir eğitim durumu daha yüksek uyumu getirmektedir.

3.2.3.7. Çalışma Süresine Göre Uyum

Erbil ve Hazer (2018)' in çalışmasında, araştırma sonuçlarına göre, 1 yıldan az çalışanların %28.60'sının, 15 yıl ve üzeri çalışanların %12,70'sinin evlilikte uyumlu olduğu belirlenmiştir. Görüldüğü gibi çalışma süresi arttıkça evlilik uyumunun azaldığı tespit edilmiştir. Bu durumun hem evlilik yaşantısında hem de iş yaşantısında yıllar geçtikçe ailevi ve iş kaynaklı sorumlulukların artmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Yapılan çalışmada, kadınların çalışma hayatına katılımının anne ve eş olarak toplumsal cinsiyet rolleri üzerindeki etkileri incelendiğinde, işin özellikle çalışan kadınlarda eş ve aile rollerinden daha fazla ağırlık kazandığı görülmektedir. Kadınların yaklaşık yarısından fazlası (% 51.8), iş dolayısıyla evin ihmal edilmesi durumunda kadının işini bırakarak eşi ve çocuklarıyla ilgilenmesi gerektiğini düşünürken, erkelerin büyük çoğunluğu (% 79.2), evin ihmal edilmesi durumunda kadının eşi ve çocuklarıyla ilgilenmesi için işini bırakması gerektiğini düşünmektedir (Doğan: 2015:182).

Yapılan araştırmada, kadınların cinsiyet rolleri perspektifinden evlilik birlikteliği ve yaşam doyumu uyumları erkeklere göre daha düşük seviyededir. Ancak zamanla rollerin farklılaşması ve paylaşımı ile kadının iş hayatına girmesiyle birlikte erkekler ve kadınlar arasındaki yaşamsal doyum değişiklik göstermemektedir. Meslek sahibi olan eşler için ev içindeki görevleri ve ev dışında kalan görevlerinin niteliği aynı olmaktadır. Çalışma hayatındaki baskıcı düzen ve stres yaratan unsurların fertlerin evlilik uyumlarını derinden etkilemektedir. Stresli ve ağır şartlar altında çalışan fertlerin evlilik uyumlarının düşük seviyede olduğu saptanırken, daha rahat şartlarda çalışan bireylerin evlilik uyumları yüksektir. Çalışma hayatı, evlilikteki uyumla paralel olarak sürmektedir. (Çelik ve Tümkaya, 2012:230-231).

Çelik ve Tümkaya (2012), yaptıkları araştırma neticesinde evli kişilerin çalışma sürelerinin fazla olmasından dolayı ailesine vakit ayıramayabilir ve evdeki görevlerini yerine getiremeyebilir. Yoğun çalışmaya saatlerine sahip olan kişiler işlerine daha fazla zaman ayırdıkları için eşleriyle ev içerisinde çatışma içine girmekte ve bu beraberinde uyumsuzluğu getirmektedir.

3.2.3.8. Aile Tipine Göre Uyum

Yalçın (2014)'de aile tipi çekirdek aile ya da geniş aile olma durumuna göre annelerin evlilik uyumları arasında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Fışıloğlu (2001) ise akraba evliliği ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Akraba evliliğinin Türkiye'de halen tercih edilen bir evlilik biçimi olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmada; 150 evli çiftle çalışmış, bunların 68'inin akraba evliliği, 82'sinin ise akraba olmayan evlilik kurduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, akraba evliliği yapan kişilerin düşük uyum içerisinde olduğu ve geniş aileyle daha fazla çatışma gösterdiği ortaya konmuştur (Fışıloğlu 2001'den akt. Şendil ve Korkut 2008:18-19).

Karadağ (2015)'in çalışmasında ailesi ile ilişkisi kötü olan bireylerin evlilik birlikteliği içerisinde daha fazla uyum problemleri yaşadığı saptanmıştır.

3.2.3.9. Çocuk Sayısına Göre Uyum

Yalçın (2014)'de kadınların çocuk sayılarına göre evlilik uyumları arasında anlamlı farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılan araştırmasında, eşlerin evlilik uyumlarının yaşları, cinsiyetleri, ev işlerini üstlenme durumları, evlilik yılı, çocuk sayısındaki artış ya da azalış, işleri ve eğitim düzeyleri gibi demografik değişkenler ile empati düzeyinin evlilik uyumunu yordayıp yordamadığını ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırma 150 evli kişiyle (75 erkek 75 kadın) yapılmış olup, araştırma neticesinde eşlerin evlilik uyumlarının evlilik yılı, çocuk sayısı gibi değişkenlerle bağlantılı olmadığı anlaşılmaktadır. Bu çalışma sonuçlarına göre çiftler arasındaki evlilik uyumu çocukların sayısındaki artış ve azalıştan etkilenmemektedir sonucu çıkmaktadır. Bu durum aynı şekilde yaş, cinsiyet, evlilik yılı gibi değişkenlere göre de farklılık göstermemektedir. Ancak eşler arasındaki empatik uyumun çiftlerin evlilik uyumunu arttırdığı sonuçlarını bize veriyor (Kışlak ve Çabukça, 2002).

Evlilik çatışması ve çocuk sayısındaki artışın çift uyumundaki düşüşü beraberinde getirdiği tespit edilmiştir (Şendil ve Korkut, 2008:15).

Karadağ (2015) “Evlilik Uyumu Aile İçi İletişimin Rolü” çalışmasında çocuk sahibi olanların evlilik uyumları, çocuk sahibi olmayan bireylere göre daha düşüktür. Bu da gösteriyor ki çocuk sahibi olmak uyum problemlerini tetikliyor. Araştırmaya göre kişiler arası iletişimi düşük olan bireylerin çocukları ile de iletişimleri düşüktür. Çocuklarına vakit ayırmayan ve ortak paylaşım sağlamayan evliliklerin uyum oranları düşüktür.

3.2.3.10. Evlilik Süresine Göre Uyum

Yapılan araştırmalara göre, Türk aile yapısındaki mutluluk faktörünün en yoğun olduğu dönemlerin, evliliğin ilk beş senesi olduğu saptanmıştır (Aluş, 2016:389).

Yalçın’ın araştırma verilerine göre, çalışmaya katılanların evlilik ilişkileri incelediğinde, evliliğin ilk yıllarında uyum algısının ‘iyi’ ve ‘çok iyi’ diyenlerin oranı oldukça fazladır (Yalçın, 2014:259).

Durmuş ve Baba (2014) “ Evli Çiftlerin Duygusal Zeka Düzeyleri ile Evlilik Uyumlarının Karşılaştırılması” araştırmasında evli çiftlerin evli kalma süreleri incelendiğinde, duygusal zeka açısından evli kalma sürelerinin evlilik uyumu üzerinde etkisi olmadığı tespit edilmiştir.

Rize’de 452 evli bireyin katılımıyla gerçekleştirilen çalışma sonucunda, evlilik süresi ile evlilik uyumu arasında değişkenlik saptanmıştır. Evlilik süresi uzun olan çiftlerin, evlilik süresi daha kısa olan çiftlere oranla farklılık göstermektedir (Kublay ve Oktan, 2015:25).

3.2.3.11. Cinsel Doyuma Göre Uyum

Bu araştırma, “Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi” evlilik danışma merkezi’ne (EDAM) ilk kez başvuran 50 evli çift (50 kadın, 50 erkek) ile mahkeme tarından evlilik danışmanlığı merkezine gönderilen 50 evli çift arasında yapılmıştır. Karşılaştırma grubunu ise, daha önce herhangi bir psikolojik destek almamış 50 evli çift (50 kadın, 50 erkek) oluşturmuştur. Araştırma toplamda 150 kişi ile yapılmıştır. Çalışma bulguları evlilik danışmanlığı merkezine başvuranların cinsel uyumunun kötü, karşılaştırma grubunkine ise bu gruba göre daha

iyi olduğu tespit edilmiştir. Aralarındaki uyumsuzluktan kaynaklı evlilik problemleri nedeniyle, kendilerini eşlerinden duygusal anlamda uzak hissedenden kadınlar, eşlerinin cinsel birliktelik sağlama tekliflerini reddettiklerini ve beraberinde uyumsuzluğun çoğaldığı neticesi araştırma bulguları arasında yer almaktadır. Danışmanlık merkezine başvuran çiftler arasında kadınlar cinsel uyumlarını erkeklere oranla daha kötü olarak ifade ettikleri tespit edilmiştir. Çiftlerin aile içindeki çatışmalarını cinsel birlikteliklerine de yansıtmaları olası bir durum olarak görölmektedir. Yapılan araştırmada saptanan bulgulara göre evlilikte uyum ve cinsellik kavramları arasında ilişkisel bir boyut olduğu görölmüştür. Gruplar cinsel ilişkiye zorlama açısından incelendiğinde, evlilik danışmanlığına başvuran guruplardaki kadınların cinsel ilişkiye, karşı guruba oranla daha fazla zorlandığı saptanmıştır. Bu neticede çiftler arasındaki uyum problemi cinsel ilişkiye zorlama ile paralellik göstermektedir. Cinsel uyum kontrol gurubunda, evlilik danışmanlığı merkezine başvuran ve mahkeme gurubundakilere oranla daha iyidir. Bu çalışma neticesinde şu belirtilebilir; çiftler arasındaki tartışma ve cinsel ilişkiye zorlama evlilik uyumunu olumsuz yönde etkilemektedir (Erbek, Beştepe, Akar, Alpkar, ve Eradamlar, 2005:72-81).

Uyumun her bir boyutunu hayatımızın birçok alanında görmek mümkündür. Uyumun karşılaştığı problemler ile uyumsuzluk kavramı ortaya çıkmaktadır. Tabi bu demek değildir ki uyumun önüne çıkan her şey uyumsuzluğu tetikler diye, ondan öte uyum da bir değişim süreci iğerisindedir. Geleneksellikten modernliğe doğru evirildikçe hayatın her alanında değişim ve dönüşüm olduğu gibi uyum konusu da bundan nasibini almış ve almaya devam etmektedir. Hayatta her ne zaman ve her ne şekilde olursa olsun insanlar birlikte yaşamaya devam ettikleri sürece uyum ve uyumsuzluk kavramları kendi yerlerini alacaktır. Burada önemli olan nokta uyum sürecine ayak uydurabilmektir.

SONUÇ

Araştırma aile içi iletişim ve uyum sorunları yaşayan insanların, uyumsuzluğunun sebeplerini değerlendirmek ve çözüm önerileri sunmak için yapılmıştır. Araştırmaya Türkiye’de aile içi iletişim ve uyum konulu 11 doktora tezi, 10 yüksek lisans tezi ve araştırmaya destek olması açısından, araştırma konusu kapsamında 13 makale incelenmesi yapılarak, sonuçlar tek bir araştırmada toplanmıştır. Araştırmada ülkemizin farklı bölgelerinde yapılan saha araştırmaları kullanılmıştır. Farklı şehirlerde aile içi iletişim, uyum sorunları, boşanma ve şiddet başlıklı saha araştırmaları verileri değerlendirilmiştir. Amaç yapılan onca değerli saha çalışmalarını tek bir çalışmada toplamak ve ülkemizin farklı bölgelerinde karşılan aile içi iletişim ve uyum problemlerinin benzerlik ve farklılıklarını ortaya koymaktır.

Araştırma içerisinde iletişim sorunlarının başında psikolojik ve sosyal faktörler, fiziksel ve tekniksel faktörler gelmektedir. İletişimsizlik aile içerisinde görüldüğünde bu uyum problemlerini ortaya çıkarmaktadır. Türkiye’de yapılan araştırmalar incelendiğinde uyum problemlerinin belirli başlıklarda toplandığı tespit edilmiştir. Araştırmamızda farklı saha çalışmalarında görülen uyum problemleri değerlendirilmiştir.

Aile içi iletişimde ekonomik durum iletişimi etkileyen etmenlerin başında gelmektedir. Aile içinde yaşanan ekonomik problemler eşler arasında iletişimsizliği doğurmaktadır. Geçmiş de “iki gönül bir olunca samanlık seyran olur” öğretisi baskınken bugünlerde maddi problemler daha fazla gündeme gelmektedir. Araştırmalara göre aile sorunlarının temel kaynağı erkeklere göre ekonomik problemlerdir. Geçim sıkıntısı aile üyeleri arasında sürtüşmeye sebep olurken, iletişimsizliği doğurmaktadır. İnsanlar yeme, içme, barınma, giyinme gibi temel ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra iletişime önem verir hale gelirler. Uzun süredir aç bir insanla sağlıklı iletişim kuramazsınız çünkü onun için o anda en önemli şey karnını doyurmasıdır. Kadınlar erkeklere oranla aile içi iletişim problemlerine farklı yorumlamalar getirmişlerdir.

Aile içerisinde ekonomi belli bir kısma kadar önemini belli ederken, belli standartlar sonrasında sadece ekonomik anlamda iyi bir bütçeye sahip olmak aile içinde problem

yaşanmayacağı anlamına gelmez. Ekonomik durumu çok iyi olan insanlarda aile içinde problem yaşayabilmektedirler.

Aile içi iletişimde önemli olan noktalardan birisi de serbest zaman kullanımının önemidir. Araştırma verilerinde insanlar serbest zamanlarını televizyon izleyerek geçiriyorlar. Bu da aile üyeleri arasında iletişimsizliği tetikliyor. Geçmiş yıllarda televizyon yokken sohbetin ve iletişimin önemi çokken günümüzde bireyselleşmeyle beraber insanlar artık kendi içlerinde bir hayat yaşıyorlar. Televizyon karşısında bir şeyler izlemek, yemek ve içmek ailece yapılan ortak güzel birliktelikten sayılıyor. Ancak televizyon izlerken bile herkesin elinde cep telefonu herkes kendi dünyasında yaşıyor. Araştırmalara göre televizyon izleme süresi arttıkça eşler arasında iletişim problemleri de artmaya başlıyor.

Eşler işten geldikten sonra birbirlerine vakit ayırmaktan ziyade televizyonla zaman öldürmeyi seçtiğinde, eşler arasında bir iletişim sorunu ve bunun beraberinde bir soğukluk oluşabilir.

Evlilikler birlikte aile geniş bir yelpazeye kulak açıyor. Eşin anne babası, kardeşi gibi birçok kişi hayatımıza giriyor. Burada eşler arasında yaşanan iletişim problemleri ailelere yansıyabiliyor ya da ailelerin eşlerin hayatına karışmasından dolayı, eşler arasında iletişim problemleri doğabiliyor. Bizim gerçek ailemiz doğduğumuz değil kurduğumuz ailemizdir. Bunun için gerçek ailemizdeki problemleri o aile içerisinde çözmemiz gerekmektedir. Her ne kadar bizim toplumumuzda aileler yeni evlenen çiftlerin ilişkisine müdahale gösterecekler de çiftler burada sınırını korumalıdır. Eşler karşılıklı iletişimden çok daha geniş yelpazede insanlarla iletişim halinde oluyorlar. Bu durumun avantajları olduğu gibi dezavantajları da vardır.

Bir araba için tekerlek ne ise bir aile için de iletişim odur. İletişim aile bireyleri arasındaki denge ve uyumu sağlar. Yapılan araştırmalara göre aile içindeki iletişimi etkileyen unsurların başında fikir uyuşmazlığı gelmektedir. Çiftler arasındaki fikir uyuşmazlığı uyumsuzluğu tetiklemektedir. Aile içinde ön yargı iletişime zarar vermekte ve yanlış anlaşılmalara sebep olmaktadır. Çiftler ön yargıları ile yaşam yolundaki ilişkilerine zarar verirler. Aynı zamanda aile üyelerinin karşılıklı zihin okuması da ilişkiyi zedelemektedir. Kişi karşı taraftaki kişinin davranışlarını kendi zihninde farklı yorumlamalar getirir. Örneğin; bana hediye almıyorsa beni sevmiyor

demektir gibi bir durum. Eşlerin birbirini suçlaması da karşılıklı iletişimi minimum düzeye indirmektedir. Suçlama karşısında şiddet ya da küsme davranışı gösterilebilir.

Eşler arasında yaşanan olaylara karşı verilen tepkiler üzerinden bireyin bunu şahsileştirmesi ve eşine kin gütmesi de bir iletişim problemini doğurmaktadır. İletişimsiz insan taçsız bir kral gibidir. Eşinin söylediği şeye alınan kişi iletişime girmek istemeyebilir, bu durumda problemin çözüm süresini uzatır. Aile içi iletişimi etkileyen unsurlardan birisi de aşırı kontrolcülüktür. Aşırı kontrol kişiyi bunaltır ve bu durumda kişi iletişime girmek istemez. Bunun için kontrolü dengede tutmak önemlidir. Eşlerin karşılıklı olarak sınırlarının belirlenmesi iletişim için vazgeçilmezdir. Sınırlar ne çok esnek ne de duvar gibi olmalı, elastik bir yapıya sahip ve uyum içinde olmalıdır.

İletişim halinde iken çiftlerin söylenen şeyleri seçmesi de farklı bir durumdur. Birçok söylem karşısında kişi sadece bir kelimeye takılabilir, bu da problemi büyüten durumlar arasında yer alır. Çocuklarında ilk iletişime girdiğini kişi ve kişiler ailesidir. Çocuklar aile içerisinde iletişim ve kültürün getirdiği davranış kalıplarını öğrenirler. Aile içerisinde çiftler arasındaki iletişim problemleri süreç içerisinde çocuğa da aktarılabilir. Çocuğun üç ebeveyni vardır; birincisi annesi, ikincisi babası, üçüncüsü ise anne babasının ilişkisidir.

Aydın, (2014)'de şiddet uyumsuzluğun başında gelen faktörler arasındadır. Kadına yönelik şiddet konusunda yapılan çalışmalarda; kadına yönelik aile içi şiddetin; kadın ve erkek arasında yaşanan kişiler arası bir şiddet olmanın çok ötesinde; sosyal, kültürel, ekonomik, siyasi dayanakları bulunan ve bizzat aile içi şiddet mağduru kadın tarafından da üretilebilen, çok taraflı ve katmanlı kolektif bir şiddet türü olduğunu göstermektedir. Öztürk (2014)'de toplumsal yapının önemli etkisine karşın farklı erkekliklerin oluşabildiği ve şiddet kullanmanın erkeğin seçimi olduğu olgusu ortaya çıkmaktadır. Gülmez (2014)'de Elazığ il merkezi, ilçe ve köylerde ikamet eden 517 evli erkekten bilgi toplanmıştır. Katılımcıların %56.9'u, son bir yıl içinde herhangi bir biçimde (psikolojik veya fiziksel) eşine en az bir kez şiddet uyguladığını belirtmişlerdir. Son bir yıl içinde, az bir kez psikolojik şiddet uyguladığını belirtenlerin tüm katılımcılar içinde oranı %56.5; herhangi bir düzeyde en az bir kez fiziksel şiddet uyguladığını belirten katılımcıların oranı ise % 17.6'dır. Gürer (2012) Kayseri ilinde yaşayan 18 yaş ve üstü, evli 235 kadınla yapılan çalışma sonucunda

elde edilen veriler incelendiğinde; şiddetin sadece fiziki olmadığını; ekonomik, duygusal, sözlü, cinsel boyutlarının da olduğunu katılımcıların %45'i söylemiştir.

Görüldüğü üzere neredeyse eşinden şiddet görmeyen yok gibi. Tabi bu veriler üzerinden konuşulduğunda bu sonuçları elde ediyoruz. Çoğunlukla şiddet gizlenen bir eylem olarak kendini gösterir. Tabiri caizse “kol kırılır yer içinde kalır” ifadesini buraya yerleştirmek yanlış olmaz. Kadının iş hayatına katılması bir nebze de olsa ona güven sağladığı için şiddet eylemine karşı gelebilmektedir. Ancak eşine madden bağlı olan bir kadın şiddet görse bile bazen gizleyebilmektedir.

Dinçer, (2010) Düzce ilinde kadına yönelik yapılan şiddet araştırmasında; ankette bulunan, “Eşiniz size karşı aşağıdaki davranışlarda bulundu mu?” şeklinde sorulmuştur. Verilen cevaplar şu şekildedir; sosyal hayatımı kısıtlar, giyimimi beğenmez-karışır, kendi ailemle görüşmemi kısıtlar, para vermez, bağırır, itti, tokat attı, saçımı çekti, öldürmekle tehdit etti, kazandığım parayı alır, arkadaşlarımla ilişkiye karışır, sürekli eleştirir- yaptığım şeyleri beğenmez, başkalarının yanında küçük düşürür, küfür etti, tekme attı, yumrukladı, eve kapattı, cinsel ilişkiye zorladı. Memiş, (2010)’da kadınlar yasaların desteklemesi ve eğitim seviyelerinin artmasıyla ekonomik özgürlüklerine kavuşsalar da yine de aile içi şiddete maruz kalmakta ve maruz kaldığı şiddeti aile dışına aktarmakta çeşitli nedenlerle zorluk çekmektedirler. Kadına yönelik şiddet konusunda yapılması gerekenler olarak öncelikle şiddete bakış açısının değiştirilmesi gerekmektedir. Sosyalleşme sürecinde şiddetin olmaması, yeni neslin şiddeti bilmeden yaşaması anlamına geleceğinden, bu süreç içinde değişikliğin olması gerektiği aşıkardır. Gümüş, (2011)’de aile içinde şiddetin sır olarak saklandığını, şiddete maruz kalanların utanç duygusundan ve aile bağlarından dolayı saklı tutmayı tercih ettiğini vurgulamaktadır. Sonkaya, (2016)’da Ankara, İstanbul, İzmir’de yaşayan, üç farklı tabakadan seçilmiş 1070 evli kadınla yapılan bir çalışmada, görüşülen kadınların %21,2’si eşlerinin kendilerine şiddet uyguladığını söylerken, erkeğin şiddet kullanmasındaki en önemli nedeni “maddi sıkıntı” olduğu belirtilmiştir Şahin, (2018)’de araştırma içerisinde 207 kadının bulunduğu çalışmada, şiddete maruz kalan kadınların %11,6’sının şiddete maruz kaldığında yardım ararken %88,4’ünün yardım aramadığı saptanmıştır.

Türkiye’de yapılan saha çalışmaları neticesinde uyumsuzluğun en büyük göstergesi şiddet olmuştur. Şiddet evlilikte uyumu dağılmaya götüren en önemli etmenler

arasında yer almaktadır. Gerek Sakarya’da yapılan, gerek Düzce’de yapılan, gerek Elazığ’da gerekse İzmir’de yapılan saha çalışmalarında çok yüksek oranda şiddet başlığı kendisini göstermektedir. Ülkemizin neresinde olursa olsun aile içi duygusal ya da fiziksel şiddet görüldüğü tespit edilmiştir. Evlilik içerisinde çiftler arasında uyumu derinden etkileyen bir etmedir. Şiddet gören kişi karşısındaki kişiye karşı zamanla duygusuzlaşmaya ve hissizleşmeye başlar. Şiddetin sürekliliği eğer ev içerisinde çocuklar varsa onlara kötü rol model olmakla birlikte, onların evlilik hayatını da tehlikeye atmaktadır.

Aslında araştırmalar bize şunu göstermektedir. Şiddeti tetikleyen alt etmenlerin eşe karşı saygısızlık, onu değersizleştirme, kıskançlık, sınırların sert olması, eşi yetersiz görme, onu yok sayma, eşin değer verdiği şeylere değer vermeme, kızma, küfretme, bağırma, aşağılama gibi birçok alt bileşen olduğu tespit edilmiştir. Araştırma içerisinde sadece ev içerisinde değil ev dışarısında da şiddet faktörünün baş gösterdiği tespit edilmiştir.

Şiddet karşısında kadınların bazıları ellerindeki imkân yetersizlikleri için katlandığını ifade ederken, bazıları ailelerinin yanına taşınmakta, bazıları ayrı eve çıkmaktadır. Şiddet unsuru insanı psikolojik ve fiziksel olarak mahfeden bir eylemdir. Şiddetin olduğu ortamda sağlıklı bir aile olamaz. Şiddet ortamında büyüyen çocuklar da sağlıklı bir aile kuramaz.

Şiddet karşısında toplumun genel yapısı da çok önemlidir. Mahalle içinde şiddet olgusunun normalleşmesi, daha doğrusu şiddet gören kadının bunu ifade etmesi üzerine, komşusu ya da yakın arkadaşı idare et, eşinden dayak yemeyen mi var, olur arada böyle şeyler gibi söylemlerle psikolojik olarak şiddet gören kişi zedelenmiş olur. Üzüntüsünü ve mutsuzluğunu kendi içerisinde yaşar ve bu zamanla kişide sessizlik belirtileri oluştururken, biyolojik olarak hasta olmaya kapı açar. Yani anormal bir davranışı siz ne kadar normal olarak nitelendirseniz de enkaz orda duracaktır ve bir gün kendini gösterecektir.

Çiçek (2014)’de araştırmaya katılan 354 kişinin %50’si kadın iken %50’si erkektir. Evlilik sürecinin en önemli aşamalarından biri evlenme biçimi ve buna ilişkin değerlerdir. Boşandığınız eşinizle nasıl evlendiniz sorusuna araştırmaya katılanların %48,3’ü flört ederek evlendiklerini, %34,5’i görücü usulüyle evlendiklerini; %15,3’ü anlaşarak evlendiklerini belirtmişlerdir. Evliliğin ilk beş yılı riskli yıllar olarak

değerlendirilmektedir. Ailesinin, kendi evliliğine karşı çıktığını belirtenlerin oranı %32,5'dir. Katılımcıların eski eşle tartışma durumlarına bakıldığında tamamına yakını %93,5 eşiyile tartıştığını söylemiştir. Katılanların %65,3 gibi yarısından fazlası eşinin kavga, münakaşa ve şiddet gibi olumsuz davranışlar sergilediğini ileri sürmüştür. Boşanma ile sonuçlanan evlilikte geçimsizliğin ilk olarak evliliğin kaçınıcı yılında başladığı sorusuna katılımcıların %21,8'i 1-3 yıl arasında, %16,4'ü ilk 6 ay içinde; %14,7'si ilk ay içinde ve 4-6 yıl içinde başladığını ileri sürmüştür. Sucu (2007)'de Sakarya ilinde yapılan bir çalışmada, boşanmış kadınların yaş ortalamaları incelendiğinde, %50 oranında (26-35) yaşları arasında olduğu görülmektedir. Boşanma oranının en yüksek olduğu yaş grubu %26 oranla 31-35 yaş grubudur. Araştırma içerisinde ev işlerinin kadının görevi olduğunu savunanların oranı %54'tür. Zorunlu durumlarda ev işlerini yapan erkeklerin oranı ise %28'dir.. Araştırma bulgularına göre boşanmış kadınların %50'si eşlerinin şiddet uyguladığını belirtirken %32'lik kısım eşlerinden sadece psikolojik şiddet gördüklerini ifade etmişlerdir. Boşanmaya karar veren eşlerin boşanma nedenleri %33.3 oranla kişisel uyumsuzluk ve ilgisizlik, %20 ihmal, alkol, kumar, şiddet gibi kötü alışkanlıkların oranı %25.8 iken maddi sorunlar %16.1 olarak tespit edilmiştir.

Evlilik için en önemli unsurlardan bir tanesi evlenme biçimidir. Yapılan araştırmalarda evlenme biçimiz ister görücü usulü evlilik olsun, isterse arkadaş olarak evlilik olsun, iki evlilik biçiminde de boşanma görülmektedir. Boşanma bir uyumsuzluk sonucu ortaya çıkan bir olgudur. Yapılan araştırmalar iki bin yılı sonrasında olduğu için flört ederek evlenenlerin, buna bağlı olarak boşananların oranı da yüksektir. Yapılan saha araştırmalarına göre evliliğin ilk yılları riskli olarak görülmektedir. Yani bu süreç içerisinde uyumsuzluk olma ihtimali daha yüksek. Evlilik sürecinde bir diğer önemli faktör ise beğenilen ya da evlenilecek kişinin aile tarafından kabul görüp görülmeyeceğidir. Aile kabul görmeden çiftler evlenirse uyumsuzluk olma ihtimali de artıyor. Çünkü hiçbir birey ailesinden ayrı düşünülemez.

Evlilik birlikteliği içerisinde tartışma yaşama ihtimalleri araştırma bulgularına göre çok yüksektir. Hatta bu konuyla ilgili toplumun bir öğretisi vardır. Ufak tefek sürtüşmeler evliliğin tuzu biberidir şeklinde. Ancak maalesef ki uyum problemleri bu ufak tartışmalardan, küçük kıvılcımlardan alevlenmektedir.

Aile olmak farklı sorumlulukları gerektirmektedir. Yapılan saha araştırmalarında ev işlerinin kadının görevi olduğunu belirtenlerin oranı oldukça yüksektir. Bu da gösteriyor ki geniş aile yapısından çekirdek aile yapısına geçiş döneminin halen zmseyemediğimizdir. Kadının iş hayatında bulunmasıyla birlikte, sorumlulukları artmaktadır. Çiftler bu süreçte birbirlerine destek olurlarsa, ev içerisinde iş bölümü yaparlarsa, uyum problemlerini ötelemiş olurlar. Fakat evlenmeden önceki kök aileleri içinde yaşadıkları düzeni seçtikleri aile içerisine çekmeye çalışırlarsa bu uyumsuzluk durumunu ortaya getirir ve sonuç boşanmaktır. Boşanma psikolojik bir yoksunluk sürecidir ve kişiler istemeseler bile bu durumdan etkilenirler. Bir de ocuk var ise parçalanmış aile yapısının etkileri o ocuk üzerinde görülecektir.

Araştırma bulguları neticesinde boşanan kadınların nerdeyse yarıdan fazlası eşinden şiddet gördüğünü ifade etmiştir. şiddet öğrenilen ve aktarılan bir eylemdir. Siz eşinize şiddet uygularsanız ve bu eylem çocuklarınız tarafından görülürse rol model alınarak yeni bir nesle aktarılır.

Aktaş (2011)'deki araştırma verilerinde; evi terk etme ve maddi konuları boşanma nedeni olarak görmenin yaş yükseldikçe arttığı grlmştir. Kötü alışkanlıkları boşanma nedeni olarak gören katılımcıların en yüksek oranda 30-39 yaş grubunda bulunduğu, bunu 18-29 yaş grubunun takip ettiği son olarak 40 yaş ve üstünün belirttiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Yaşın ilerlemesiyle birlikte evlilikte aranan kriterler de artmaktadır. Yani 24 yaşındaki bir kişi ile 32 yaşındaki bir kişinin evlilikten beklentileri çok farklıdır ki araştırmalar bu olguyu desteklemektedir. Yaş ilerledikçe kriter algısı çoğalmaktadır. Araştırmalara göre bir bireyin evi terk etme nedenlerinin altında yatan etmenlerden biri maddi uyumsuzluk problemleridir. Bu durum yaş ilerledikçe daha fazla kendini göstermektedir.

Aktaş (2011)'de evlenme şekline göre boşanma üç ana başlık altında incelenmiştir. Evlilik şekli görücü usulü olup istemeyerek evlenenlerin eşlerinden sözlü ve fiziksel şiddet görme oranı diğerlerinden yüksektir. Yine görücü usulü ile istemeyerek evlenenlerin fikir uyuşmazlığı oranı da diğerlerinden yüksektir.

Araştırmalar gösteriyor ki istemeyerek evlenenlerin şiddet görme oranı da artıyor. Zaten bir uyumsuzluk varken evleniliyor. şöyle düşünün gazellerle dolu bir kapalı alana siz bir kıvılcım ateş atarsanız, sonrasında o yangını durudurmazsınız.

Aile içerisinde görülen uyumsuzluklar bütünü kişileri boşanmaya götürmektedir. Eşine saygı duymamak, onun fikirlerini önemsememek, onu görmezden gelmek, aldatmak, yok saymak, değersizleştirmek, herhangi bir madde bağımlılığı, fikir uyuşmazlığı, hayata bakış açısı farklılığı gibi bir çok faktör aile içerisindeki çiftler arasında uyumsuzluk doğurabilir ki bu her geçen gün gittikçe artmaktadır.

Uyumsuzluğun göstergelerinden birisi de evlenme biçimidir. Evlilik şekliniz uyum ile ilişki i erisindedir. İsteyerek evlenme ya da istemeyerek evlenmek kavramlarının uyum konusunu yakından ilgilendireceği araştırma bulguları ile desteklenmektedir.

Erbil ve Hazer (2018)' in çalışmasında; evli ve çalışan bireylerin evlenme biçimine göre evlilik uyumu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar görülmüştür. Görücü usulü evlenenlerin 91,70%'inin, flört ederek evlenenlerin 72%'sinin evlilikte uyumsuz olduğu görülmüştür. şendil ve Korkut (2018)'de anlaşarak evlenen kişilerin, çift uyumlarının görücü usulü ile evlenen kişilere oranla daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Kublay ve Oktan (2015) araştırmasında evlilik biçiminin evlilikte uyumu farklılaştırmadığını saptamıştır.

Yapılan farklı araştırmalar neticesinde görücü usulü ile evlilik gerçekleştirmek ya da flört ederek evlenmek uyumsuzluğu değiştirmemektedir. Evlilik bir adaptasyon ve uyum süreci olduğu için bu sürece uyum sağlayanlar evlilik birlikteliğini daha rahat bir şekilde sürdürmektedirler. Farklı bir araştırmada konuşarak evlenen bireylerin görücü usulü ile evlenen bireylere oranla çift uyumlarının daha fazla olduğu sonucu çıkmıştır. Fakat bu evlilik içerisinde sorun çıkmayacağı, flört ederek evlenenlerin daha sorunsuz evlilikler olduğu anlamına gelmez.

Geçmişte geniş aile yapılarında görücü usulü evlilik oranları daha yüksekken, günümüzde bu oranlar azalmaya başlamıştır. İnsanlar artık evlenme şekillerini seçebilir hale gelmiştir. Kimi evli çift istemeyerek görücü usulü evliliği alın yazısı olarak nitelendirirken, kimisi buna karşı koymaktadır. Aslında burada inanç faktörü de etkilidir diyebiliriz.

Her evlilikte bir sevgi deposu vardır. Bu sevgi deposu zamanla tükenebilir. Çiftler arasında cinsel doyum olmazsa bu evlilikte mutluluğun azalmasına sebep olur. Aile içerisindeki evli çiftlerin karşılıklı olarak sevgi dillerini bilmeleri gerekir. Ancak bu şekilde evlilik uzun soluklu bir yol halini alır.

Erbil ve Hazer (2018)'de yapılan çalışmada, evlilik uyumunun cinsiyete göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığına ilişkin sonuçlar farklılık göstermektedir; bu nedenle evlilik uyumunun cinsiyete göre değişip değişmemesine dair net bir sonuca varılamamaktadır. Yalçın (2014)'e göre kadınların %33,9'u sorunlar karşısında "sessiz kalma" davranışı göstermektedir. %49,5'i hiçbir zaman fiziksel şiddet görmediğini ifade ederken, %61,1'i ise ara sıra duygusal şiddet yaşadığını belirtmiştir. Kadınların %69,9'u ara sıra evlilikte gerginlik yaşandığını belirtmiştir. Cinsel yaşamlarını genel olarak değerlendirmeleri istendiğinde; kadınların %45,6'ı cinsel yaşamlarını çok iyi olarak değerlendirmiştir. Çalışma grubundaki kadınların %45,6'ı evliliğini monoton olarak belirtmektedir.

Yapılan saha araştırmaları neticesinde çiftlerin evlilikten beklentileri ki cinsel anlamda beklentileri çok önemlidir. Bazı evlilikler için cinsel doyum çok çok önemli iken, bazı evliliklerde ailenin devamlılığı olarak nitelendirilebilir. Ancak araştırmalar gösteriyor ki cinsel doyum bir ihtiyaçtır. Nasıl yemek yemek, barınmak, giyinmek bir ihtiyaçsa cinsel doyum da bir ihtiyaçtır.

Cinsel doyumun olmadığı evliliklerde uyum problemleri artış gösterir. Çiftlerin karşılıklı olarak ten uyumları çok önemlidir. Ten uyumu çiftler arasında bir bütünlüğü temsil eder. Bir olma, anda kalma, gerçek anlamda partnerini hissetme durumdur. Sevgi dili cinsel doyum olan bir birey için cinsellikten vazgeçmesini bekleyemezsiniz. Eğer sevgi deposu boşalırsa uyum problemleri yaşanmaya başlanır ki günümüzde bunun örneklerini çokça görmekteyiz.

Cinselliği sevgi dili olanlar evliliği daha çok cinsel ilişkiye girme olarak nitelendirebilir. Partneri tensel teması çok sevmiyorsa bu çiftler arasında uyum problemleri çıkma ihtimali çok çok yüksektir. Onun için sadece kafa yapılarının uyması bir evlilik için yeterli değildir. Birçok faktör evlilik birlikteliğinde uyumu etkilemektedir.

Balkan ve Fıfıloğlu (2017)'de, olumlu duygulanımı yüksek olan ve olumsuz yaşam deneyimi düşük olan erkekler, sosyal desteklerini de yüksek olarak algılamakta ve bu durum yüksek evlilik uyumunu ortaya koymaktadır. Yüksek oranda olumsuz yaşam olaylarının etkisini hisseden kadın ve erkeklerin evlilik uyumlarının daha az olduğunu göstermiştir. Durmuş ve Baba (2014) “ Evli Çiftlerin Duygusal Zeka Düzeyleri ile Evlilik Uyumlarının Karşılaştırılması” araştırmada, çiftlerin cinsiyetlerine göre evlilik uyum oranları incelendiğinde, kadınlar erkeklere oranla evlilik uyumunda daha başarılı oldukları saptanmıştır. Demiray (2006)'da Evlilik uyumu ile cinsiyet arasındaki farklılıklara bakıldığında; kadınlar için önemli olan faktörler şu şekilde; evliliğin süresi, yaş unsuru ve aile ile iletişim sıklığıdır. Bu faktörler erkeklerde ise evliliğin süresi ve aile ile olan ilişki sıklığının önemli olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan araştırmalar neticesinde cinsel uyum başlığı altında kadınların erkeklere oranla daha yüksek evlilik uyumu içerisinde olduğudur. Kadınlar için duygusallık önemli iken erkeklerde bu ikinci plana geçebilir. Yani bir cinsel ilişki içerisinde kadın için duygusallık önemli iken erkek için işlevsellik önemlidir.

Evlilik uyumu içerisinde yaş çok önemli bir kriterdir. Çiftlerin yaşlarının benzeşik olması ve farklı olması evlilik içerisindeki uyumu etkilemektedir. Bir diğer taraftan genç yaştaki evlilik uyumu ile ileri yaştaki evlilik uyumu arasında da farklılıklar gözlenmiştir.

Yalçın (2014)'deki araştırmasında, evlilik uyumlarıyla yaşları arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırma sonucunda 41 ve üzeri yaş grubundaki kadınların evlilik uyumları, 21-30 yaşlarındaki kadınlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Erbil ve Hazer (2018)' in çalışmasında; bireylerin yaşa göre evlilik uyumu incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, katılımcıların % 79,80'nin evliliklerinde uyumsuz olmalarının nedeninin, örneklem grubunun ilk evlenme yaşının %57'sinin 18-25 yaş aralığında olmasıdır. Evli ve çalışan bireylerin yaşlarına göre evlilik uyumu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmüştür. 26-34 yaş arasında olanların 65,80%'nin, 45 ve üzeri yaşta olanların 90,90%'ninin evlilikte uyumsuz olduğu tespit edilmiş ve yaşın ilerlemesiyle beraber evlilik uyumunda azalmaların olduğu gerçeği ortaya koymuştur.

Yapılan iki farklı saha araştırmasında sonuçlar farklılık göstermektedir. Bir araştırmaya göre yaş ilerledikçe uyum artıyor, diğerine göre erken yaşlarda evlilik uyumu daha yüksek olarak çıkmıştır. Bu da bize gösteriyor ki hangi yaş olursa olsun uyum problemi görülme oranı vardır. Yaş kriterini tek bir bileşen olarak uyumsuzluk başlığı altına almak çok doğru olmayabilir.

Yaş kriterinin yanında çevreyi, yetiştirme şeklini ve kültürü de buraya eklemek uyum konusu başlığı altında bize daha net sonuçlar verecektir. Kimisi evliliğinin ilk yıllarında mutlu ve uyumlu iken, kimisi birkaç yıl geçtikten sonra uyum sağlamış ve mutluluğu bulmuş olabilir.

Uyum konusu başlığı altında bir diğer faktör ise maddi durumdur. Maddi durum eşler arasında uyumsuzluk olgusunu tetikleyebilir. Özellikle günümüzde nişan alışverişi sürecinde yaşanan uyumsuzluklarla karşılaşmaktayız.

Şendil ve Korkut (2008) çalışmasında, ekonomik durum açısından bakıldığında, düşük ekonomik düzeyde olan bireylerin, iyi olanlara göre daha düşük çift uyumu ve çift birlikteliği yaşadığı; ekonomik durumu orta olanların da iyi olanlara göre daha düşük çift uyumu, çift birlikteliği ve duygulanım ifadesi ve daha fazla evlilik çatışması içerisinde olduğu tespit edilmiştir. Erbil ve Hazer (2018)' in çalışmasında; katılımcıların % 79,80'nin evliliklerinde uyumsuz olmalarının nedeninin gelir düzeyinin genellikle 2000-3000 ₺ arasında olmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Aylık 1000-2000 arası geliri olanların %12,10'unun, 5001 TL ve üzeri geliri olanların %26,80'inin evlilikte uyumlu olduğu belirlenmiştir. Görüldüğü üzere aylık gelir artışı beraberinde eşler arası uyumluluğu artırdığı söylenebilir.

Yapılan saha araştırmaları şunu gösteriyor: ev içerisine giren para ne kadar artarsa uyum da o denli artmaktadır. Bunun doğruluğu tartışılabilir fakat gelirin düşük olması çiftler arasındaki uyumu yakından etkilemektedir diyebiliriz. Yine toplumsal bir tabirimizle “iki gönül bir olunca samanlık seyran olur” derler. Bu sadece flört aşamasında, geçici görme kusuru olduğu aşamada var olan bir durumdur. İlk etapta çiftler için maddiyat önemli olmayabilir ancak ilerleyen süreçlerde maddiyat ev içerisinde dönen bir olgu olmaya adaydır.

Türk toplumunda bu duruma önem verilmektedir. Evlenmeden önce erkeğe meslek ve askerlik durumu sorulur ki günümüzde de askerlik olgusu sert dalgasını dinginliğe

bırakmıştır. Geçmişte sigortalı bir işi varsa tamam denirdi tabi günümüzde bu olgu tartışılır. Maddi gelir aynı zamanda kişinin yaşam standartlarını belirler. Her insan da yüksek standartlarda yaşamak ister. Maddi durum problemi yaşadığı anda uyum problemleri ortaya çıkmaktadır. Eşlerden birisi çalışıyor diğeri çalışmıyorsa maddi uyum farklı, ikisi de çalışıyorsa maddi uyum farklı ya da çalışan yok ise daha farklı sonuçları aile içerisine getirmektedir.

Aluş (2016)'da yaptığı araştırmaya göre ailelerde en çok karşılaşılan uyumsuzluk problemleri ekonomik sıkıntılar, aşırı çalışma saatleri ve üçüncü kişilerle anlaşamamak olarak karşımıza çıkmaktadır. Elde edilen sonuç Türk aile yapısının ağırlıklı olarak sosyoekonomik iniş çıkışlardan etkilendiğini ifade eden verileri doğrular niteliktedir.

Türk toplumunda daha az çalışmak ve daha yüksek gelirler elde etmek çabası güdülür. Çalışma saatleri çiftler arasında uyumu etkiler. Geç saatlere kadar çalışan insanlar iş yorgunluğundan dolayı ailesine zaman ayıramayabilir ve bu durum karşı taraf açısından ilgisizlik olarak nitelendirilebilir. Bunların tamamı uyumsuzluğun bir göstergesidir.

Aile içi iletişim ve uyum başlığı altında meslek önemli bir yere sahiptir. Meslek içerisinde çalışma saatleri, aylık gelir, statü gibi alt bileşenler baş göstermektedir.

Erbil ve Hazer (2018)' in çalışmasında; çalışan bireylerin evlilik uyumu araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, katılımcıların %20,3 'ü evliliklerinde uyumlu, %79,7' si ise evliliklerinde uyumsuzdur.

Görüldüğü üzere çalışma hayatı saha araştırmalarında da yerini almıştır. Ağır şartlar altında maddi gelir elde etmek insan psikolojisini derinden etkiler ve zor şartlar altında çalışan birey aile içerisinde uyum problemi yaşama ihtimalini artırır.

Yalçın (2014), çalışmasında kadınların evlilik uyumu ve sosyo-demografik özelliklerinin evlilik uyumunu etkileme düzeyinin araştırılmıştır. Bulgular neticesinde, kadınların olumlu iş yaşantılarının ev yaşantılarını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Olumsuz iş yaşantılarının ev yaşantılarını “biraz” etkilediği ve olumlu iş yaşantılarının ise eve yansıma oranının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Kadınların evdeki olumsuzlukları işlerine yansıtılmaya çalıştıkları gözlenmiştir. Karadağ (2015), evlilikte uyum konulu bir çalışmaya göre araştırmaya katılan

bireylerin sahip oldukları meslek durumu açısından bakıldığında serbest meslek ile uğraşan bireylerin evlilik uyumunun daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Görüldüğü üzere kadınların çalışma hayatındaki zorluğu ev içini de etlemektedir. Kadınlar bu zorluğu her ne kadar aile içine almamaya çalışsada bir yerlerden aile bu zorluğu hissetmektedir. Zor koşullar altında çalışan kadın çocuklarına ayıracağı zamandan ödün verir ve belki de çocukları ile arasında sürtüşmeler, uyum sorunları çıkabilir. Hayat şartlarından dolayı kadın dileyerek ya da mecburi kalarak çalışma hayatına girer. Çalışma hayatındaki rolünü ev içine getirdiğinde eşler arasında ya da çocuklarla ilgili uyum sorunları baş gösterebilir.

Çelik ve Tümkaya (2012), yaptıkları çalışmada öğretim görevlilerinin girdikleri ders kadar yaşamsal doyumla ve evlilikteki uyumu arasında belirli farkların olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu çalışmaya göre ders zamanı daha az olan bireyin evlilik uyumu o oranda artmaktayken, ders zamanı yüksek olan öğretim görevlilerinin evlilik uyum oranı daha düşüktür. Kublay ve Oktan (2015), araştırma sonucunda tespit edilen çiftlerin farklı mesleklerde olmalarının evlilik uyumunu değiştirmedikleri kanısına varılmıştır.

Çiftler ne kadar çok aileleriyle kaliteli zaman geçirirlerse o derece uyum altında olmuş olurlar. Lakin kısıtlı zaman içerisinde aileye ayrılan vakitte sürtüşmeler yaşanabilir. Burada çiftlerin karşılıklı olarak anlayış içerisinde olması beklenir.

Erbil ve Hazer (2018)' in çalışmasında, araştırma sonuçlarına göre, 1 yıldan az çalışanların %28.60'sının, 15 yıl ve üzeri çalışanların %12,70'sinin evlilikte uyumlu olduğu belirlenmiştir. Görüldüğü gibi çalışma süresi arttıkça evlilik uyumunun azaldığı tespit edilmiştir. Çelik ve Tümkaya (2012), Yapılan çalışmada, kadının iş hayatına girmesiyle birlikte erkekler ve kadınlar arasındaki yaşamsal doyum değişiklik göstermemektedir. Meslek sahibi olan eşler için ev içindeki görevleri ve ev dışında kalan görevlerinin niteliği aynı olmaktadır. Yapılan araştırma neticesinde evli kişilerin çalışma sürelerinin fazla olmasından dolayı ailesine vakit ayıramayabilir ve evdeki görevlerini yerine getiremeyebilir. Yoğun çalışma saatlerine sahip olan kişiler işlerine daha fazla zaman ayırdıkları için eşleriyle ev içerisinde çatışma içine girmekte ve bu beraberinde uyumsuzluğu getirmektedir.

Çalışmalar gösteriyor ki az çalışma saat çok uyum, çok çalışma saati az uyumun belirtisidir. Sebebi ise boş vakitlerde aileye ayrılan zamandır. Aileyle geçirilen interaktif zaman uyumu çoğaltmakta ve mutluluk seviyesini artırmaktadır. Meslek seçimi ve çalışılan süre evlilikte uyum çarkının dişlileri arasında kendisini gösterir.

Uyum konusu başlığı altında kendini gösteren bir diğer etmen eğitim düzeyidir. Eğitim düzeyleri farklı olan bireyler arasında uyum sorunları çıkma ihtimali benzeşik eğitim düzeyindekilere göre daha yüksektir.

Şendil ve Korkut (2008)' çalışmasında, katılımcıların eğitim durumları açısından çift uyumu ve evlilik çatışması puanlarında farklılaşmalar olduğu görülmüştür. Bu araştırma verilerine göre, ilkokul eğitimine sahip olan bireyler ortaokul eğitimine sahip olan bireylere göre daha fazla evlilik çatışması, daha düşük seviyede çift tatmini ve duygulanım ifadesi bildirmişlerdir. Erbil ve Hazer (2018)' in çalışmasında, araştırma sonuçlarına göre; ilköğretim mezunu bireylerin %10,20'sinin, lisansüstü mezunu bireylerin %37,50'sinin evlilikte uyumlu olduğu belirlenmiş ve eğitim durumu ile evlilik uyumu arasında pozitif yönlü bir bağlantı olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmalara göre eğitim düzeyi arttıkça ilişkinin kalitesinin de arttığı sonucudur. Elde edilen veriler neticesinde ilköğretim mezunu olanların aile içinde çatışma yaşama ihtimalleri biraz daha yüksek ve problem çözme kabiliyetleri biraz daha düşüktür. Eğitimin artmasıyla birlikte problem çözme kabiliyetleri de bir takım artış göstermektedir. Araştırma bulguları neticesine lisansüstü eğitim düzeyine sahip bireylerin uyumu, ilköğretim mezunu olan bireylerin uyumuna oranla daha yüksektir.

Aile yapısı uyumu derinden etkileyen etmenler arasında yer alır. Geçmişte evlilikler çoğunluklu olarak benzeşik aile yapıları arasında olurken günümüzde, doğunun herhangi bir ilinden üniversiteye gelen ve batının her hangi bir ilinden üniversiteye gelen kişiler evlilik yapabiliyorlar. Bu durum da beraberinde kültür farklılaşmasından kaynaklanan uyum sorunlarını tetikleyebiliyor.

Yalçın (2014)'de aile tipi çekirdek aile ya da geniş aile olma durumuna göre annelerin evlilik uyumları arasında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Fışıloğlu (2001) ise akraba evliliği ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Akraba evliliğinin Türkiye'de halen tercih edilen bir evlilik biçimi olduğunu

belirtmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, akraba evliliği yapan kişilerin düşük uyum içerisinde olduğu ve geniş aileyle daha fazla çatışma gösterdiği ortaya konmuştur. Karadağ (2015)'ın çalışmasında ailesi ile ilişkisi kötü olan bireylerin evlilik birlikteliği içerisinde daha fazla uyum problemleri yaşadığı saptanmıştır.

Akraba evliliklerinde uyum oranı yapılan saha çalışmaları neticesinde düşük çıkmıştır. Aslında bu olgu altında yatan temel neden monotonluk ve ten benzeşikliğidir. Aynı kültürde yetişen aile yapılarından gelen kişiler evlendiklerinde hayatlarında bir sürpriz olmayacaktır. Belki de onların hayatları boyunca en önemli düşünceleri acaba farklı bir insanla evlensem nasıl bir evliliğim olurdu düşüncesi olacaktır. Ten benzeşikliğinde ise kişi kısa bir zaman sonra ten normalleşmesi yaşayacak ve bu ilişkiyi monotonlaştıracaktır. Ten farklılığı olması uyumu yakından etkilemektedir. Farklı tensel yapılara sahip bireylerin bir araya gelmesi uyumu arttırıcı iken benzeşik tensel yapıya sahip kişilerin bir araya gelmesi uyumu dinginleştirecektir.

Aile tiplerinin farklı olması da uyumsuzluğa davetiye çıkaracaktır. Evlenme şeklinden tutun da nişan alışverişine, takıların sayısı ve kalitesine, elbiselerin şekline, düğün yapılacak mekânın yeri ve kalitesine gibi birçok alt bileşen aile tiplerinin farklılığıyla birlikte kendisini uyum problemi olarak gösterecektir. Evlilik aşamasında aile tiplerinin farklı olması öncelikle aileler arasında, sonrasında ise çiftler arasında problem oluşturabilir.

Evlilikte çocuğun olması ve çocuk sayısının artması farklı sorumlulukları beraberinde getirir eğer çiftler bu sorumluluğu kaldıramazlarsa uyum sorunları yaşarlar. Çocuk sayısının artmasıyla beraber uyum problemleri de artış gösterebilir.

Yalçın (2014)'de kadınların çocuk sayılarına göre evlilik uyumları arasında anlamlı farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kışlak ve Çabukça (2002), evlilik uyumu, ana baba rolü ya da karı koca rolünün çocuk sayısı ile farklılaşmadığı ve birbirlerinden bağımsız değişkenlik gösterdikleri söylenebilir. Şendil ve Korkut (2008), çalışmasında evlilik çatışması ve çocuk sayısındaki artışın çift uyumundaki düşüşü beraberinde getirdiği tespit edilmiştir. Karadağ (2015) "Evlilik Uyumu Aile İçi İletişimin Rolü" çalışmasında çocuk sahibi olanların evlilik uyumları, çocuk sahibi olmayan bireylere göre daha düşüktür. Bu da gösteriyor ki çocuk sahibi olmak uyum problemlerini tetikliyor. Araştırmaya göre kişiler arası iletişimi düşük olan bireylerin çocukları ile

de iletiřimleri dūřūktūr. Çocuklarına vakit ayırmayan ve ortak paylaşım saęlamayan evliliklerin uyum oranları dūřūktūr.

İncelenen farklı araştırmalar benzer sonuçları göstermektedir. Çocuk sayısının artması uyum oranını azaltırken, çocuk olmaması uyum oranını artırmaktadır. Çiftler arasında bir uyumsuzluk var ise ve bu uyumsuzluk içerisine bir çocuk eklenirse o çocuk evliliği kurtarmak yerine çiftler arasındaki saygı ve sevgiyi zedeler. Bu çocuktan kaynaklanan bir durum değil, çiftler arasındaki uyumsuzluklardan kaynaklanan bir durumdur. Çocuk sahibi olmak uyum problemlerine davetiye çıkarıyor. Gerçek anlamda sorumluluk alabilmek var ise çiftler arasında işte o zaman çocuk çiftler arasındaki ilişkiye kan verir ve uyum artar. Mutlu evlilikler mutlu başlangıçlarla ve mutlu çocuklarla gerçekleşir.

ÖNERİLER

Aile içi iletişim ve uyum konusu günümüzün en önemli başlıkları arasında yer almaktadır. Uyup problemleri ve sonuçları bakımından birçok insanı etkileyen bir olgu olması nedeniyle, bireysel ve toplumsal boyutta oluşabilecek zararı en az düzeye indirebilmek için, koruyucu, önleyici ve destekleyici çalışmalar yapılmalıdır. Bunun için:

- 1) Evlilik aşaması içinde olan çiftlerin, evlilikten beklentileri, sorunları ve baş etme yöntemleri, uyum sağlaması konusunda, evlilik öncesinde ücretsiz danışmanlık hizmeti sağlanabilir ve kişilik testleri yapılabilir.
- 2) Evliliklerde, sorunların genellikle ilk yıllarda ortaya çıkması nedeniyle ve uyum sorunlarının ilk yıllardaki çokluk boyutuna göre boşanmanın önüne geçmek amacıyla, aile danışma merkezleri arttırılabilir ve belediyelerde aileleri bilinçlendirme çalışmaları yapılabilir.
- 3) Bu araştırma verilerinde elde edilen sonuçlar, evlilikte uyum problemi önemli alınması için evlenmeden önce eğitim ve seminerlerle, belediyeye evlilik için başvuran çiftlere verilmelidir.
- 4) Uyum konusuyla ilgili bu çalışmalar küçük kitapçık halinde basılıp evlenmek için başvuran her çiftte ücretsiz olarak verilmelidir.
- 5) Belediyelerde belirli aralıklarla ücretsiz olarak uyum konusu başlığı altında bu sonuçlar, seminer şeklinde insanlara duyurulmalıdır. Evlilik öncesi bir uzman tarafından cinsellik eğitimi verilebilir.
- 6) Özellikle aile içi şiddet konusunda, toplumsal bilincin yükseltilmesi ve bu konuda tüm fertlerin eşit duyarlılığa sahip olması için, basın ve medya yolu ile kamu kurum ve kuruluşlar aracılığıyla şiddeti önleyici seminerler ve reklamlar yapılmalıdır.
- 7) Her belediye bünyesinde bir aile danışmanı bulundurmalı ve evlenmek isteyen çiftlere evlilik sürecinde ve evliliğin ilk yıllarında ücretsiz destek sağlamalıdır.

KAYNAKÇA

- Acar, Ali, **Türk Aile Yapısı Ve Kızılcahamam Aile Yapısı Üzerine Bir Araştırma**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1990.
- Açıkgöz, Hacı Mustafa, **Etkili İletişim**, Elis Yayınları, Ankara, 2005.
- Adak, Nurşen, **Değişen Toplumda Değişen Aile**, Siyasal Kitapevi, Ankara, 2012.
- Akan, Vildan, Birey ve Toplum, Sezal, İhsan, **Sosyolojiye Giriş**, Martı Kitap ve Yayınevi, Ankara, 2003. 83.
- Akgör, Arıkan, **Marx'ın Etik Anlayışı**, Bursa, 2008.
- Akgün, Rümeyza, Gonca Polat Uluocak, **Evlilikte Etkili İletişim ve Problem Çözme: Bir Toplum Merkezindeki Kadınlarla Gerçekleştirilen Grup Çalışması**, Aile ve Toplum Dergisi (23. Baskı), (2010): 9-23.
- Akınhay, Alan Swingewood, çev. Osman, **Sosyolojik Düşüncenin Tarihi**, Bilim ve Sanat Yayınları, İstanbul, 1998.
- Akkoyun, Füsun, **Gestalt Terapi**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2001.
- Akkurt, Dursun, <http://www.ak-kurt.com>, 2013, <http://www.ak-kurt.com/KGSosyalBilimler.shtml>, Ocak 2018.
- Aktaş, Özgül, **Boşanma Nedenleri ve Boşanma Sonrasında Karşılaşılan Güçlükler**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2011.
- Aluş, Yadiğar, **Türk Ailesinde Eşler Arası Mutluluk Algısı ve Beklentileri: Sakarya İli Örneği**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya, 2016.
- Arıkan, Çiğdem, **Yoksulluk, Evlilikte Geçimsizlik ve Boşanma**, Şafak Yayınları, Ankara, 1992.
- Aron, Raymond, **Sosyolojik Düşüncenin Evreleri**, İş Bankası Yayınları, Ankara, 1986.
- Avcı, İlknur Aydın, **Aile Temelli Sağlık Yaklaşımı**, Akademisyen Tıp Kitapevi, Ankara, 2015.

- Avşaroğlu, Selahattin, **Aile İçi İlişkiler ve İletişim**, Pegem Akademi Yayınları, İstanbul, 2011.
- Aydın, Ayşe, **Ailenin Korunmasını Sağlayan Dayanışma Örüntüleri İle Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Arasındaki İlişki: Çankaya Belediyesi Kadın Sığınma Evi'nde Kalan Kadınlar Örneği**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2014.
- Bacanlı, Hasan, **Gelişim ve Öğrenme**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2002.
- Bahar, Halil İbrahim, **Sosyoloji**, Karınca Yayınları, Ankara, 2009.
- Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar, **Türkiye'de Aile Yapısı Araştırması**, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Yayını, Ankara, 2011.
- Bal, Hüseyin, **İletişim Sosyolojisi**, S.D.Ü. Basımevi, Isparta, 2004.
- Balaman, Ali R, **Akrabalık, Evlilik ve Türleri**, İleri Kitap Yayın ve Dağıtım, İzmir, 1982.
- Balkan, Elçin Sakmar, Fışiloğlu, Hürol, İncinebilirlik-Stres-Uyum Modeli Çerçevesinde Evlilik Uyumu, **Nesne Psikoloji Dergisi**, Cilt 5, Sayı 9, 2017, s.167-181.
- Baltaş, Acar ve Zuhul Baltaş, **Bedenin Dili**, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2003.
- Basat, Orhan, **Karl Marx'ın Ahlak Anlayışı**, Ankara, 2004.
- Bauman, Zygmunt, **Küreselleşme: Toplumsal Sonuçları**, çev. Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1999.
- Bauman, Zygmunt, **Sosyolojik Düşünmek**, çev. Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1999.
- Bayer, Ali, Değişen Toplumsal Yapıda Aile, **Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 2013, s.105.
- Baymur, Feriha, **Genel Psikoloji**, İnkılap Yayınları, İstanbul, 1994.

- Berger, Peter L, **Dinin Sosyal Gerçekliği**, çev. Ali Coşkun, İnsan Yayınları, İstanbul, 1993.
- Beşikçi, İsmail, **Doğu Anadolu'nun Düzeni**, E Yayınları, Ankara, 1969.
- Beşirli, Mehmet, Avrupa'da Aydınlanma Dönemi Siyasi Hareketlerinin Alman Birliğinin Kurulması Sürecine Etkisi, **Akademik Araştırmalar Dergisi** , 2012, s.9-10.
- Bıçakçı, İlker, **İletişim ve Halkla İlişkiler (3.Baskı)**, MediaCat Yayınları, Ankara, 2000.
- Bıçakçı, Halil Ata, **Koçluğun Kitabı**, Yediveren Yayınları, İstanbul, 2018.
- Bigin, Nuri, **İnsan İlişkileri ve Kimlik**, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 1996.
- Bilen Mürüvvet, **Sağlıklı İnsan İlişkileri**, Anı Yayınları, Ankara, 2009.
- Bilge, Yıldız Şengül, <http://www.gripsikiyatri.com/kendini-tanima/>, tarih yok.
<http://www.gripsikiyatri.com/kendini-tanima>, 28 Ağustos 2018.
- Bilgili, Ahmet, **Avrupa Topluluğu ile Bütünleşme Sürecinde Türk Aile Yapısı** Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1993.
- Bilgiseven, Amiran Kurtkan, **Genel Sosyoloji, Kavramlar-Nazariyeler Bünye (Türkiye'de Sosyal Tabakalaşma) Değişme ve Sosyal Gelişme**, Divan Kitapevi, İstanbul, 1982.
- Birgül, Alev Kahya, **Kitle İletişim Araçlarından Televizyonun Aile İçi İlişkiler Üzerine Etkileri**,Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara, 1999.
- Bostancı, Naci, **Toplum ve Kültür** Sezal, İlhan. Sosyolojiye Giriş, Martı Kitap ve Yayınevi, Ankara, 2003, s.107-134.
- Bottomore, Thomas, **Toplumbilim**, çev. Ünsal Oskay, Der Yayınları, İstanbul, 1998.
- Bourdieu, Pierre, **Toplumbilim Sorunları**, çev. Işık Ergüden, Kesit Yayıncılık, İstanbul, 1997.
- Boylu, Aydiner, Ayfer, Öztop, Hülya, Tek Ebeveynli Aileler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, **Sosyo Ekonomi Dergisi**, Sayı 19, 2013, s.207-220.

- Bozkurt, Veysel, **Değişen Dünyada Sosyoloji**, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2009.
- Budak, Beyhan, <http://www.beyhanbudak.com.tr/etiket/kendini-tanima-yollari>, 8 Eylül 2017, <http://www.beyhanbudak.com.tr/sen-aslinda-kimsin-kendini-tanima-yolu.html>, 28 Ağustos 2018.
- Budak, Selçuk, **Psikoloji Sözcüğü**, Bilim ve Sanat Yayını, Ankara, 2000.
- Campbell, Ross, **Çocuk Sevgiyle Büyür**, çev. Meral Gaspıralı, Altın Kitaplar, İstanbul, 1991.
- Can, Halil, **Organizasyon ve Yönetim**, Siyasal Kitapevi, Ankara, 2002.
- Can, Yücel, **Kadına Yönelik Şiddetin Toplumsal Cinsiyet Temelleri: Niğde Örneği**, Journal of World of Turks, 2013, s.203-216.
- Canatan, Kadir, Yıldırım, Ergün, **Aile Sosyolojisi**, Açılım Kitap, İstanbul, 2011.
- Canel, Azize Nilgün, **Aile Yaşam Becerileri (2.Baskı)**, Nakış Ofset, İstanbul, 2012.
- Carrel, Alex, **İnsan Denen Meçhul**, çev.Ömer Durmaz, Hayat Yayınları, İstanbul, 2016.
- Cihangir, Zeynep, **Kişilerarası İletişimde Dinleme Becerisi**, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2011.
- Cole, Stephan, **Sosyolojik Düşünme Yöntemi**, çev. Bekir Demirkol, Vadi Yayıncılık, Ankara, 1999.
- Coser, Lewis, **Sosyolojik Düşüncenin Ustaları**, çev. Himmet Hülür, Serhat Toker, İbrahim Mazman, De Ki Yayınları, Ankara, 2011.
- Cüceloğlu, Doğan, **İçimizdeki Çocuk (36. Basım)**, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2005.
- Cüceloğlu, Doğan, **İçimizdeki Biz (49. Baskı)**, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2014.
- Cüceloğlu, Doğan, **İnsan ve Davranışı / Psikolojinin Temel Kavramları**, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2007.
- Cüceloğlu, Doğan, **Yeniden İnsan İnsana**, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2001.

Çamdibi, H. Mahmut, Aile İçi İlişkiler ve Aile Rehberliği, **Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi**, 1999.

Çamur, Gülsüm, Şenol, Dolunay, Yıldız, Sıtkı, **Aile ve Kadın Sempozyumu Bildiri Kitabı**, Kırıkkale Üniversitesi Yayınları, Kırıkkale, 2013.

Çatalkaya, Şebnem, **Aile İçi Şiddet, Benlik Saygısı ve Kişiler Arası İlişki Kurma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018.

Çelik, Metehan, Tümkeya, Songül, Öğretim Elemanlarının Evlilik Uyumu ve Yaşam Doyumlarının İş Değişkenleri ile İlişkisi, **Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt 13, Sayı 1, 2012, s.223-232.

Çiçek, Zuhâl, **Boşanmanın Sosyolojik Analizi (Denizli Kent Örneği)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli, 2014.

Çimen, Ünsal, **Eski Yunan Dramalarında Anaerkil İzler**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2011.

Çoşkun, Ali, **Din, Toplum ve Kültür**, İz Yayınları, İstanbul, 2005.

Dilts, Robert, **Dil İlizyonları**, çev. A. Volkan Çubukçu, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2006.

Day, Laura, **İçimizdeki Güç**, çev. Ayşegül Çetin, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1998.

Demiray, Emine, **Aile İçi İletişim**, Pegem Yayıncılık, Ankara, 2003.

Demiray, Özlem, **Evlilikte Uyumun Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır, 2006.

Demiray, Uğur, **Genel İletişim (2.Baskı)**, Pegem Yayıncılık, Ankara, 2007.

Diñer, Gülşen, **Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet (Düzce Örneği)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2010.

Doğan, Candemir, **Ailede İletişim Sanatı**, Kalbi Kitaplar, İstanbul, 2013.

Doğan, Candemir, Doğan, Süleyman **İnsanlar Konuşa Konuşa**, Selis Kitaplar, İstanbul, 2011.

Doğan, İsmail, **Sosyoloji**, Sistem Yayıncılık, Ankara, 1995.

Doğan, Şahin, Boşanma Nedenlerine Yönelik Tutumlar: Boşanmayı Artırıcı veya Engelleyici Faktörlere Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması, **İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi**, Cilt 5, Sayı 4, 2016, s.991-1011.

Doğan, Şahin, Çocukların Boşanmaya Caydırıcı Etkisi, **International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Volume 11/2, Winter, 2016, s.321-352.

Doğan, Şahin, Muhafazakârlık, Aile ve Kadın (Çankırı Örneği), **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 17, Sayı 2, 2015, s.163-193.

Dökmen, Üstün, **İletişim Çatışmaları ve Empati (50.Baskı)**. Remzi Kitapevi, İstanbul, 2008.

Dökmen, Üstün, **Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati** Sistem Yayıncılık, İstanbul, 2003.

Dökmen, Üstün, **Varolmak, Gelişmek, Uzlaşmak**, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 2005.

Dönmezer, Sulhi, **Sosyoloji**, Savaş Yayınları, Ankara, 1984.

Dönmezer, Sulhi, **Toplumbilim**, Beta Yayınları, İstanbul, 1994.

Duman, M. Zeki, "Aile Kurumu Üzerine Tarihsel Bir Okuma Girişimi ve Muhafazakâr İdeolojinin Aileye Bakışı", **İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi**, 2012, s.19-51.

Durkheim, Emile, **İntihar**, çev. Zühre İlkgen, Pozitif Yayınları, İstanbul, 2013.

Durkheim, Emile, **Sosyolojik Metodun Kuralları**, çev. Enver Aytekin, Sosyal Yayınlar, İstanbul, 1994.

Durkheim, Emile, **Toplumbilimsel Yöntemin Kuralları**, çev. Özcan Doğan, Doğu Batı Yayınları, İstanbul, 2014.

Durkheim, Emile, **Toplumsal İş Bölümü**, çev. Özer Ozankaya, Cem Yayınevi, İstanbul, 2006.

- Durukbaşı, Ayşe, **Sosyolojide Temel Kuramlar**, Sezal, İhsan, Sosyolojiye Giriş, Martı Kitap ve Yayınevi, Ankara, 2003, s.15-44.
- Dündar, Özge Zeybekoğlu, **Değişen ve Değişemeyen Yönleriyle Aile: Yapısı, Türleri, İşlevleri**, Adak, Nurşen, Değişen Toplumda Değişen Aile, Siyasal Kitapevi, Ankara, 2012, s.39-64.
- Elias, Norbert, **Uygarlık Süreci 1.Cilt**, çev. Ender Ateşman, İletişim Yayınları, İstanbul, 2000.
- Erbek, Evrim, Cinsellik ve Çift Uyumunu Aras ındaki İlişki: Üç Grup Evli Cifte Karşılaştırmalı Bir Çalışma, **Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi**, 2005, s.72-81.
- Erbil Demir, Didem, Hazer, Oya, **Çalışan Bireylerin Evlilik Uyumlarının İncelenmesi**, IJOEEC, 2018, s.99-113.
- Erden, Münire, Akman, Yasemin, Sılık Tones, 28 Mayıs 2011, <https://erbilsilik.wordpress.com/2011/05/28/maslow-ve-kendini-gerçekleştirme-teorisi>, 28 Ağustos 2018.
- Erdoğan, Fırat, **Üniversite Öğrencilerinde Allah İnancı ve Din Duygusunun Din Psikolojisi Açısından Araştırılması**, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1976.
- Erdoğan, İrfan, **İletişimi Anlamak**, Pozitif Matbaacılık, Ankara, 2005.
- Erdoğan, Zeki, **“Sosyalizasyon” Sosyoloji**, Yankur Yayınları, Ankara, 1976.
- Ergöçmen, Banu, Sunday, Üner, Yiğit, Elif, **Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet**, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara, 2009.
- Ergün, Mustafa, **Eğitim ve Toplum - Eğitim Sosyolojisine Giriş**, İnönü Üniversitesi Yayınları, Malatya, 1987.
- Erözkan, Atılgan, Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerilerini Etkileyen Faktörler, **Muğla Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi**, Sayı 26, 2007, s.59-72.

Fevzioğlu, Semiha, Kuşcuoğlu, Ceren, Tek Ebeveynli Aileler, **Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi**, Cilt 7, Sayı 26, 2011, s.97-110.

Fichter, Joseph, **Sosyoloji Nedir**, çev. Nilgün Çelebi, Atilla Kitap Evi, Ankara, 1996.

Fidanoğlu, Oya, **Evlilik Uyumu, Mizah Tarzı ve Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişki**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006.

Fiske, John, **İletişim Çalışmalarına Giriş**, çev. süleyman irvan, Bilim ve Sanat, Ankara, 2003.

Fındıkoğlu, Ziyaeddin Fahri, **Türk Aile Sosyolojisi**, Üniversite Yayınları, İstanbul, 1972.

Fromm, Erich, **Marx'ın İnsan Anlayışı**, çev. Kaan H. Ökten, Arıtan Yayınevi, İstanbul, 2004.

Geras, Norman, **Marx ve İnsan Doğası: Bir Efsanenin Reddi**, çev. İsmet Akça, Gökem Doğan, Birikim Yayınları, İstanbul, 2002.

Giddens, Anthony, **Sosyoloji**, Kırmızı Yayınları, İstanbul, 2012.

Giddens, Anthony, **Sosyoloji**, çev. Hüseyin Özel, Cemal Güzel, Ayraç Yayınevi, Ankara, 2000.

Giddens, Anthony, **Sosyoloji Eleştirel Bir Yaklaşım**, İhtar Yayınları, Erzurum, 1993.

Goleman, Daniel, **Duygusal Zeka (35. Baskı)**, Varlık Yayınları, İstanbul, 2012.

Gökçe, Birsen, **Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme**, **Aile Yazıları**, Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1990.

Gökçe, Birsen, **Toplumsal Bilimlerde Araştırma**, Savaş Yayınları, Ankara, 1999.

Gökçe, Orhan, **İletişim Bilimine Giriş**, Turhan Kitapevi, Ankara, 1993.

Gökdağ, Rüçhan, Dağlı, Özgül **İletişim Çatışması Olarak Kadına Yönelik Şiddet**, Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu. Ankara, 2012.

- Gülmez, Çiğdem, **Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Ahlaki Çözölme ve Dindarlık**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Samsun, 2014.
- Gümüş, Sevil Yavuz, **Saldırganlık İle Aile İçi Şiddet Arasındaki ilişkinin İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011.
- Günay, Gülay, Bener, Özgün **Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çerçevesinde Aile İçi Yaşamı Algılama Biçimleri**, Ankara, 2011.
- Gürer, Gülizar Ayça, **Sosyo-Ekonomik Düzeyi Düşük Ailelerde Kadınların Aile İçi Şiddet Algısı (Kayseri Örneği)**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2012.
- Gürüz, Demet, Güler, Emet, **Yönetim ve Organizasyon**, Nobel Yayınları, Ankara, 2006.
- Güven, Ahmet, **Çocukta Benlik Gelişiminde Aile İçi İletişimin Rolü: İslam Dini Açısından Bir İnceleme**, Marmara Üniversitesi SBE Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı Kişilerarası İletişim Bilim Dalı, İstanbul, 2013.
- Güven, Nurdan, Sevim, Seher, **İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar ve Algılanan Problem Çözme Becerilerinin Evlilik Doyumunu Yordama Gücü, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**, Cilt 3, Sayı 28, 2007, s.49-56.
- Habermas, Jürgen, **Hannah Arendt'in İletişimsel Erk Kavramı**, çev. Zeynep Çağlayan, 1996.
- Hooks, Bell, **Feminizm Herkes İçindir**, çev. Ece Aydın, Çitlembik Yayınları, İstanbul, 2000.
- Hökelekli, Hayati, **Çocuk, Genç, Aile Psikolojisi ve Din**, Dem Yayınları, İstanbul, 2009.
- İbrahimoğlu, Davut, **Evlilikte Doğru Seçim Ailede Mutluluk**, Hayat Yayınları, İstanbul, 2004.
- İçli, Gönül, **Aile Araştırmalarında Yöntem ve Yaklaşım, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı 3, 1997, s.59-68.

İmamoğlu, Olcay, **Değişim Sürecinde Aile; Evlilik İlişkiler, Bireysel Gelişim ve Demokratik Değerler. Değişim Sürecinde Aile; Toplumsal Katılım ve Demokratik Değerler**, Aile Kurultayında Sunulan Bildiri, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma, Ankara, 1995.

İmançer, Dilek, Feminizm ve Yeni Yönelimler, **Doğu Batı Düşünce Dergisi**, 2002, s.151.

İnceoğlu, Metin, **Tutum, Algı, İletişim**, Siyasal Kitapevi, Ankara, 2011.

İzgören, Ahmet Şerif, **Dikkat Vücudunuz Konuşuyor**, Academy Plus Yayınevi, Ankara, 2000.

Kahveci, Kutsi, On Yedinci Yüzyıl Felsefesinde Bilinç Kavramının Analitik, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2008, s.107-120.

Kalyon, Yeşim, **Halkla İlişkiler**, Nobel Yayınları, Ankara, 2006.

Kandiyoti, Deniz, **Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar: Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler**, çev. Aksu Bora ve Diğerleri, Metis Yayınları, İstanbul, 1997.

Karaçor, Süleyman, Şahin, Ali, Örgütsel İletişim Kurma Yöntemleri ve Karşılaşılan İletişim Engellerine Yönelik Bir Araştırma, **Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, 8.Baskı, 2004, s.97-117.

Karadağ, Şule, **Evlilik Uyumu İlişkisinde Aile İçi İletişimin Rolü: Konya Örneği**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya, 2015.

Karagöz, Emel Öztürk, **Max Weber’de Anlayış Sosyolojisi ve Din Olgusu**, Derin Yayınları, İstanbul, 2003.

Karıptaş, Seçer, **Teknolojik Gelişmelerin Konut İç Mekan Tasarımına Etkisi ve Akıllı Evler**, İstanbul, 2006.

Kartal, Kemal, **Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle Türkiye’de Kentleşme**, Ankara, 1983.

Kartal, Kemal, **Kentleşme ve İnsan**, T.O.D.A.İ.E. Yayınları, Ankara, 1987.

- Kasapoğlu, Aytül, Karkıner, Nadide, **Aile Sosyolojisi**, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir, 2011.
- Kaya, Canten, **Evlilikte Mutluluğun Sırları**, Renk Yayınları, Manisa, 2003.
- Kılıç, Yurdaer, **Subliminal Hipnoz**, İkinci Adam Yayınları, İstanbul, 2011.
- Kır, İbrahim, “**Eğitimin Toplumsal Temelleri**” **Eğitim Bilimine Giriş**, İdeal Kültür Yayıncılık, İstanbul, 2010.
- Kır, İbrahim, Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin İşlevleri, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 36, 2011, s.381-404.
- Kıray, Mübeccel, **Toplumbilim Yazıları**, Gazi Üniversitesi İkt. ve İdr. Bil. Fak. Yay., Ankara, 1982.
- Kırkıncıoğlu, Meliha, **Çocuk Ruh Sağlığı**, Esin Yayınları, İstanbul, 1999.
- Kırmızı, Hasan, **Genel ve Teknik İletişim**. Trabzon, 2003.
- Kışlak, Tutarel, Şennur, Çabukça, Fazlı **Empati ve Demografik Değişkenlerin. Aile ve Toplum Dergisi Evlilik Uyumu ile İlişkisi**, Cilt 2, Sayı 5, 2002.
- Kıvısto, Peter, **Sosyolojinin Temel Kavramları**, çev. İhsan Çapçıoğlu, Sefer Yavuz, Birleşik Yayınevi, Ankara, 2008.
- Kızılçelik, Sezgin, **Sosyoloji Teorileri 1**. Yunus Emre Yayıncılık, Konya, 1994.
- Kocaman, Kasım, **Dini İletişimde Hutbe**, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, 2006.
- Kocayörük, Ercan, **Etkili İletişim Becerileri (2. Baskı)**, Kriter Yayınevi, İstanbul, 2012.
- Koenig, Samuel. **Sosyoloji**, çev. S. Sucu, O. Aykaç, Ütopya Kitapevi, İstanbul, 2000.
- Kongar, Emre, **Toplumsal Değişme**, Bilgi Yayınları, 1972.
- Kongar, Emre, **Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği**, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1995.

- Koşar, Nesrin, **Sosyal Hizmetlerde Aile ve Çocuk Refahı Alanı**, Yargıçoğlu Matbaası, Ankara, 1989.
- Köknel, Özcan, **Kaygıdan Mutluluğa Kişilik**, Altın Kitaplar, İstanbul, 1999.
- Köknel, Özcan, **İnsanı Anlamak**, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1997.
- Köknel, Özcan, **Kimliğini Arayan Gençliğimiz**, Altın Kitap, İstanbul, 2001.
- Köknel, Özcan, **Yaşamın Zaferi**, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1994.
- Kösemihal, Nurettin, **Durkheim Sosyolojisi**, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1971.
- Kösemihal, Nurettin, **Sosyoloji Tarihi**, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1968.
- Kublay, Deniz, Oktan, Vesile, Evlilik Uyumu: Değer Tercihleri ve Öznel Mutluluk Açısından İncelenmesi, **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi** 2015, s.25-35.
- Kurt, Abdurrahman, **Toplum ve Din**, Sezal, İlhan, Sosyolojiye Giriş, Martı Kitap ve Yayınevi, Ankara, 2003, s.394-453.
- Ringer, Frit, **Weber'in Metodolojisi: Kültür ve Toplum Bilimlerinin Birleşimi**, çev. Mehmet Küçük, Doğu-Batı Yayınları, Ankara, 2003.
- Marshall, Gordon, **Sosyoloji Sözcüğü**, çev. Osman Akınay, Derya Kömürcü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 1999.
- Meb, **Aile ve Tüketici Hizmetleri: Aile Yapısı**. Ankara, 2011.
- Memiş, Mehtap, **Çalışan Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2010.
- Mısırlı, İrfan, **Genel ve Teknik İletişim**, Detay Yayıncılık, Ankara, 2010.
- Mutlu, Erol, **Kitle İletişim Kuramları**, Ütopya Yayınevi, Ankara, 2005.
- Nazlı, Serap, **Aile Danışmanlığı**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2001.
- Neuman, w. Lawrance, **Toplumsal Araştırma Yöntemleri**, çev. Sedef Özge, Yayıncısı, İstanbul, 2007.

- Nirun, Nihat, **Sistematik Sosyoloji Yönünden Aile Ve Kültür**, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 1994.
- Onay, Duygu, **Louis Althusser’ de İdeoloji ve Bilinç İlişkisi**, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2006.
- Oskay, Ünal, **İletişimin A B C’si**, İnkılap Kitapevi, İstanbul, 2011.
- Ozkaya, Özer, **Toplumbilim**, Cem Yayınevi, İstanbul, 1996.
- Ölmez, Dilek, **Aile İçi Etkili İletişimde Drama Teknikleri**, Ankara, 2016.
- Önder, Alev, **Ailede İletişim “Konuşarak ve Dinleyerek Anlaşalım”**, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2003.
- Özdemir, İlker, **İletişimin Stratejileştirilmesi: Kılavuz Kitaplar, Kişisel Gelişim Kursları ve İletişim Eğitimi Seminerlerinin Eleştirel Bir Değerlendirilmesi**, Ankara, 2007.
- Özdil, Mahmut, **Çocukların Anormallikleri**, Sayfa Yayınları, İstanbul, 2012.
- Özen, Sevinç, **Aile Kurumunda Bazı Sosyolojik Yaklaşımlar**, Seminer, E.Ü. Edebiyat Fak. Yayını, İzmir, 1987.
- Özer, Kadir, **İletişimsizlik Becerisi**, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 2000.
- Özgüven, İbrahim Ethem, **Ailede İletişim ve Yaşam**, Pdrem Yayınları, Ankara, 2001.
- Özkalp, Enver, **Psikolojiye Giriş**, Eylül Yayınları, Eskişehir, 1991.
- Özkalp, Enver, **Sosyolojiye Giriş**, Ekin Yayınevi, Bursa, 2010.
- Özlem, Doğan, **Max Weber’de Bilim ve Sosyoloji (3. Basım)**, İnkılap Yayınları, İstanbul, 2001.
- Öztürk, Aslıhan Burcu, **Erkeklik ve Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet: Eşine Şiddet Uygulayan Erkekler**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2014.
- Özyurt, Cevat, **Modern Düşüncenin Sosyolojisi**, Kadim Yayınları, Ankara, 2014.

- Paloma, Margaret, **Çağdaş Sosyoloji Kuramları**, çev. Hayriye Erbaş, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1993.
- Pehlivan, Oğuzhan, **Aile Tanımı ve İlişkilerinin Toplumsal Olarak İnşası**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2017.
- Phillip Mountrose, Jane, Mountrose, **Gizli Potansiyelinize Dokunun**, çev. Fatma Can Akbaş, Kariyer Yayınları, İstanbul, 2001.
- Polat, Demet, **Evli Bireylerin Evlilik Uyumluları, Aldatma Eğilimleri ve Çatışma Eğilimleri Arasındaki İlişkilerin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006.
- Poloma, Margaret M. **Çağdaş Sosyoloji Kuramları**, çev. Hayriye Erbaş, Palme Yayıncılık, Ankara, 2012.
- Renfiliel, Robert. **Örgütte Beşeri Münasebetler**, çev. Resan Taşcıoğlu, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1979.
- Ritzer, George, **Sosyoloji Kuramları**, çev. Himmet Hülür, De Ki Yayınları, Ankara, 2013.
- Sabuncuoğlu, Zeyyat, Tüz, Melek, **Örgütsel Psikoloji**, Ezgi Kitapevi, Bursa, 1996.
- Sanders, Barry, **Elektronik Çağda Yazılı Kültürün Çöküşü ve Şiddetin Yükselişi** çev. Şehnaz Tahir, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1999.
- Sarıaslan, Halil, **Sistem Analizinin Temelleri, Cilt 39, sayı 1**, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 1984, s.51-63.
- Saydam, Ali, **Algılama Yönetimi**, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2012.
- Sayın, Önal, **Aile İçi İlişkilerin Toplum ve Birey Boyutunda Çözümlemesi**, Sosyoloji Dergisi, 1987, s.77-95.
- Sayın, Önal, **Sosyolojiye Giriş**, Üniversite Kitapları, İzmir, 1994.
- Scheler, Marks, **İnsanın Kosmos'taki Yeri**, çev. Tomris Mengüşoğlu, Yaprak Yayınları, İstanbul, 1988.

- Sennett, Richard, **Gözün Vicdanı**, çev. Süha Sertabiboğlu, Can Kurultay, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2013.
- Sezal, İlhan, **Toplum ve Aile- Sosyolojiye Giriş**, Martı Kitap ve Yayınevi, Ankara, 2003, s.134-165.
- Sezen, Lütfi, **Türkiye'de Evlenme Biçimleri**, A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 2005, s.185-195.
- Sezik, Nejat, **Kişisel Gelişim El Kitabı**, Armoni Yayıncılık, İstanbul, 2003.
- Solmaz, Selahattin, **Aile Sosyolojisi Ders Notları**, Elazığ, 1984.
- Solmuş, Tarık, **İş Yaşamında Duygular ve Kişilerarası İlişkiler**, Beta Basım Yayın, İstanbul, 2004.
- Sonkaya, Sinem, **Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet (Aksaray Örneği)**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2016.
- Sucu, İlyas, **Boşanmış Kadınların Boşanma Nedenleri ve Boşanma Sonrası Toplumsal Kabulleri (Sakarya İli Örneği)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2007.
- Swingewood, Alan, **Sosyolojik Düşüncenin Kısa Tarihi**, çev. Osman Akınhay, Sanat Yayıncılık, Ankara, 1998.
- Şahin, Zeynep, **Aile İçi Şiddet Mağduru Olan Kadınlarda Kendilik Algısı, Psikopatoloji Ve Bilişsel Duygu Düzenleme Stratejileri**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018.
- Şemin, Refia, **Gençlerimizin Psiko-Pedagojik Problemleri (2.Baskı)**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1964.
- Şendil, Gül, Korkut, Yeşim **Evli Çiftlerdeki Çift Uyum ve Evlilik Çatışmasının Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2008.
- Şenel, Hatice Günayer, **Eş Seçimi Kararı**, Yavuzer, Haluk. Evlilik Okulu, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2004, s.53.

Şener, Arzu, Terzioğlu, Günsel, **Ailede Eşler Arası Uyuma Etki Eden Faktörlerin Araştırılması**, Aile Araştırma Kurumu Yayını, Ankara, 2002.

Şenol, Dolunay, Mazman, İbrahim, Çocuğa Uygulanan Şiddet: Türkiye Özelinde Sosyolojik Bir Yaklaşım, **KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, 2014, s.11-17.

Şenol, Dolunay, Erdem, Sezgin, **Yaşlılık ve Yaşlı Kadınlarda Huzurevi Algısı: Nitel Bir Çalışma**, Uluslararası Halk Kültüründe Aile Sempozyumu, 2016.

Şentürk, Ünal, **Parçalanmış Aile Çocuk İlişkisinin Sebep Olduğu Sosyal Problemler (Malatya Uygulaması)**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Malatya, 2006.

Tabak, Ruhi Selçuk, **Sağlık İletişimi**, Literatür Yayıncılık, Ankara, 2006.

Taşkale, Nermin, **Aile İçi Şiddet Mağduru Kadınların Şema Terapi Modeli Açısından İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2014.

Taylan, Hasan Hüseyin, Türkiye’de Köy Ailesinde Aile İçi İlişkiler, **Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, 2009, s.117-138.

Teber, Serol, **Davranışlarımızın Kökeni**, Say Yayınları, İstanbul, 2009.

Tezcan, Mahmut, **Eğitim Sosyolojisi 4. Baskı**, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1985.

Tezel, Ayfer, Aile İçi İletişim, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, 2004.

Thompson, İam, **Odaktaki Sosyoloji; Din Sosyolojisi**, çev. Bekir Zakir Çoban, Birey Yayıncılık, İstanbul, 2004.

Tolan, Barlas, **Toplum Bilimlerine Giriş**, Adım Yayıncılık, Ankara, 1996.

Topçuoğlu, Abdullah, **Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması**, Manas Medya, Ankara, 2010.

Tunalı, Murat, **Başarıya Götüren Anne-Baba. 2.Baskı**, Mihenk Kitap, İstanbul, 2011.

- Turchet, Philippe, **Bedenin İnce Dili:Sinergoloji**, çev. Yeşim Akyüz, Simla Kocaoğlu, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 2005.
- Tutar, Hasan, Yılmaz, M. Kemal, **Genel İletişim Kavramlar ve Modeller**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2010.
- Tuzcular, Ercan, **Siberbilinç**, Akdeniz Yayıncılık, İstanbul, 1998.
- Usluata, Ayseli, **İletişim**, Kuraldışı Yayıncılık, Ankara, 1993.
- Ülgener, Sabri Fehmi, **Zihiniyet ve Din**, Derin Yayınları, İstanbul, 2015.
- Ülken, Hilmi Ziya, **Sosyoloji**, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1943.
- Ünal, Ahmet Zeki, **Toplumda Tabakalaşma ve Hareketlilik**, Birleşik Yayınevi, Ankara, 2011.
- Ünal, Ali, Kırız Toplumunda Evlilik Türleri, **Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, 2016, s.229-259.
- Ünal, Vehbi, Geleneksel Geniş Aileden Çekirdek Aileye Geçiş Sürecinde Boşanma Sorunu ve Din, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 2003 s.591.
- Weber, Max, **Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu**, çev.Mehmet Ökten, Tutku Yayınevi, Ankara, 2014.
- Weber, Max, **Din Sosyolojisi**, çev. Latif Boyacı, Yarı Yayınları, 2012.
- Weber, Marx, **Sosyoloji Yazıları**, çev. Taha Parla, Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1986.
- Yalçın, Hatice, Evlilik Uyumu ile Sosyodemografik Özellikler Arasındaki İlişki, **Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi**, Cilt 3, Sayı 1, 2014, s.250-259.
- Yararel, Bilge, **Endüstri Devrimiyle Birlikte Değişen Üretim-Tüketim Kavramlarının Günümüz Mobilya Tasarımındaki Etkileri**, 2013.
- Yasa, İbrahim, **Ankara'da Gecekondlu Aileleri**, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 1966.
- Yasa, İbrahim, Taygeldi Ailesi, **SBF.Dergisi**, Cilt 17, Sayı 2, 1963 s.305-349.

Yasa, İbrahim, **Türkiye'de Kız Kaçırma Gelenekleri ve Bunlarla İlgili Bazı İdari Meseleler**, TODAİ Yayınları, Ankara, 1962.

Yavuzer, Haluk, **Ana-Baba ve Çocuk (24.Basım)**, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2013.

Yazan, Ümid Meriç, İleri Endüstri Toplumlarında Aile Kurumu Üzerine Bir Araştırma, **İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi**, 1989, s.147-174.

Yıldırım, Ahmet, **Din, Dünyevileşme ve Zühd**. Araştırma Yayınları, Ankara, 2005.

Yıldırım, Neşide, **Ailenin Yapısı ve Problemleri, Yeşerim Bilim-Araştırma Dizisi**, Yeşerim Bilim-Araştırma Dizisi, İstanbul, 2006.

Yurtsever, Asena, **Sanat Psikodrama**, Okyanus Yayınları, İstanbul, 2014.

Zıllıoğlu, Merih, **İletişim Nedir**, Cem Yayınevi, İstanbul, 2010.

Zorlu, Abdülkadir, **Tüketim Sosyolojisi**, Glocal Yayınları, Ankara, 2006.

